

Marius Femundshytten Nyvoll
Elin Myhre Engelkor

Rapportering om klimarisiko i norske oppdrettsselskap

Climate risk disclosure in the Norwegian
aquaculture industry

Masteroppgave i regnskap og revisjon

Veileder: Per Ståle Knardal

Mai 2021

Marius Femundshytten Nyvoll
Elin Myhre Engelkor

Rapportering om klimarisiko i norske oppdrettsselskap

Climate risk disclosure in the Norwegian aquaculture
industry

Masteroppgave i regnskap og revisjon
Veileder: Per Ståle Knardal
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for økonomi
NTNU Handelshøyskolen

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Denne avhandlingen er vår avsluttende svenneprøve på en toårig mastergrad i regnskap og revisjon. Den markerer også slutten for oss etter fem år på NTNU Handelshøyskolen i Trondheim.

Proessen mot den ferdige masteroppgaven har både vært utfordrende og spennende. Vi har fordypet oss i rapportering om klimarisiko og fokusert utelukkende på oppdrettsnæringen. Dette er valg vi tidvis har angret på, men med det ferdige resultatet i hånden ville vi tatt de samme valgene igjen. Vi har gjennom masteroppgavens opp- og nedturer hatt gode støttespillere i Alexander og Anders på masterkontoret, og Susanna og Frida på hjemmebane.

Vi vil takke vår veileder Per Ståle Knardal for konstruktive tilbakemeldinger og god støtte gjennom hele prosjektet. Vi vil også rette en stor takk til våre informanter som tok seg tid til å prate med oss. I intervjuene møtte alle oss med åpenhet, engasjement og vennlighet. Vi setter også stor pris på hjelpen vi fikk til korrekturlesing og alle som har bidratt med innspill.

Vi vil også takke hverandre for særdeles godt samarbeid i forbindelse med masteroppgaven, men også gjennom hele vårt femårige studieløp ved NTNU Handelshøyskolen.

Innholdet i denne oppgaven står for forfatterens regning.

Marius Femundshytten Nyvoll

Elin Myhre Engelkor

Sammendrag

De siste årene har det blitt viet stadig større oppmerksomhet mot klimarisiko av både myndigheter, næringsliv og forskermiljø. Klimarisiko blir i økende grad inkludert i finansmarkedets risikovurderinger av selskap, noe som har ført til en økende etterspørsel etter klimarisikorelatert informasjon. Denne studien undersøker hvordan klimarisiko fremstår i norske oppdrettsselskapers rapporteringspraksis. Dagens rapporteringspraksis blir studert gjennom en kartlegging av hvordan selskapene rapporterer om klimarisiko, hvilke faktorer som påvirker rapporteringen og hvilke utfordringer selskapene opplever med dagens rapporteringspraksis.

Flere teorier benyttes i studien for å få en større forståelse for selskapenes rapporteringspraksis. Legitimitetsteori, interessenteori og «free market»-perspektiv er det teoretiske fundamentet. Studiens empiri blir forklart ut ifra disse tre teoriene, og underbygges av tidligere forskning på rapportering om bærekraft og klimarisiko. For å undersøke oppdrettsselskapenes rapportering om klimarisiko, blir det benyttet kvalitativ metode i form av dokumentanalyse og intervju. I studien analyseres 46 årsrapporter til oppdrettsselskap i Norge, og det gjennomføres seks intervju med informanter fra norske oppdrettsselskap.

Resultatene avdekker at selskapene som inngår i studien, i liten grad rapporterer om klimarisiko. De børsnoterte selskapene rapporterer imidlertid vesentlig mer om klimarisiko enn de ikke-børsnoterte. Selskapets eiere og andre interessenter er den faktoren som i størst grad påvirker klimarisikorapportering. Videre påvirkes også rapporteringen av selskapets interne kompetanse og strategiske tilnærming til klimarisikorapportering. Fraværet av en konkret lovgivning knyttet til rapportering om klimarisiko fører til at selskapene opplever rapporteringen som krevende, noe som også er en årsak til at mange selskap i liten grad rapporterer om klimarisiko. Selskapene ønsker økt regulering og standardisering for å forenkle rapporteringspraksisen, og øke verdien av det som rapporteres. Det er imidlertid ingen av informantene som ser hvordan en standardisering kan gjennomføres i dag.

Abstract

In recent years, the attention to climate risk disclosure has increased from several institutions. After the financial market began to implement climate risk in the companies' risk assessment, the demand of climate risk information increased. The aim of this thesis is to explore climate risk disclosure in the Norwegian aquaculture industry. This paper consists of a survey about the aquaculture companies report on climate risk, the underlying motives for reporting and challenges in the existing reporting practices.

The reporting practices in the Norwegian aquaculture industry will in this paper be explained by legitimacy theory, stakeholder theory and a free market perspective. A qualitative study is carried out based on a document analysis consisting of annual reports from 46 companies in the aquaculture industry in Norway, and interviews with six informants from companies included in the document analysis.

The document analysis and interview findings, indicate that Norwegian aquaculture companies have a deficient climate risk disclosure. The public firms report significantly more climate related risks than private firms. Further, the study indicates that shareholders and other stakeholders are the main factor that motivate for climate risk disclosure. Additionally, internal competence and strategy are factors that affect the level of reporting. Few regulations are also mentioned as a factor for deficient climate risk disclosure. The study indicates that companies in the Norwegian aquaculture industry want more mandatory regulations related to climate risk disclosure.

Innhold

Forord	I
Sammendrag	III
Abstract	V
Tabell- og figurliste	IX
1 Innledning.....	1
1.1 Problemstilling.....	4
1.2 Begrepsavklaring	5
1.2.1 Rapportering	5
1.2.2 Klimarisiko	5
1.2.3 TCFD	7
1.3 Regnskapslovens bestemmelser	7
1.4 Rapportering om klimarisiko etter IFRS	8
1.5 Oppgavens oppbygning og struktur.....	9
2 Tidligere forskning og teoretisk fundament	11
2.1 Tidligere forskning	11
2.1.1 Kartlegging av rapportering om klimarisiko.....	11
2.1.2 Regulering.....	13
2.1.3 Familieeide selskap.....	15
2.2 Teoretisk fundament	16
2.2.1 Interessentteori	17
2.2.2 Legitimitetsteori	19
2.2.3 «Free market»	21
3 Forskningsmetode	23
3.1 Valg av forskningsmetode	23
3.2 Dokumentanalyse	24
3.2.1 Innhenting av datamaterialet.....	25
3.2.2 Utvalgsriterier	25
3.2.3 Databehandling og analyse	28
3.3 Fokuserede intervju	29
3.3.1 Utvalg.....	30

3.3.2 Intervjuguide	30
3.3.3 Gjennomføring av intervju.....	31
3.3.4 Databehandling og analyse	33
3.4 Kvalitetsvurdering	34
3.4.1 Etske refleksjoner	36
4 Empiri.....	39
4.1 Presentasjon av de intervjuede selskapene	39
4.2 Selskapenes rapporteringspraksis knyttet til klimarisiko	39
4.2.1 Hvor det rapporteres om klimarisiko	40
4.2.2 Mengde rapportering om klimarisiko	42
4.2.3 Kvantifisering av klimarisiko	45
4.3 Faktorer som påvirker rapportering om klimarisiko.....	46
4.3.1 Eiere og interessenter	47
4.3.2 Interne faktorer.....	50
4.4 Regulatoriske utfordringer.....	55
4.5 Oppsummering	60
5 Analyse.....	63
5.1 Faktorer som påvirker rapportering om klimarisiko.....	63
5.1.1 Eiere og andre interessenter	63
5.1.2 Interne faktorer.....	69
5.1.3 Regulatoriske rammer	72
5.2 Regulatoriske utfordringer.....	73
5.3 Oppsummering	76
6 Konklusjon	79
6.1 Forslag til videre forskning.....	82
Referanseliste	83
Vedlegg 1: NSD-godkjenning.....	95
Vedlegg 2: Informasjonsskriv	97
Vedlegg 3: Intervjuguide.....	98
Vedlegg 4: Samtykkeerklæring.....	99
Vedlegg 5: Oversikt selskap og klimarisikoer	100

Vedlegg 6: Oversikt klimarisikoer og sted.....	102
--	-----

Tabell- og figurliste

Tabell 1: Oversikt over klimarisikoene som inngår i studien	6
Tabell 2: Oversikt over intervjuede selskap	33
Tabell 3: Informasjon om de intervjuede selskapene.....	39
Figur 1: Utvalgskriterier dokumentanalyse.....	27
Figur 2: Hvor det rapporteres om klimarisiko.....	40
Figur 3: Mengden rapporterte klimarisikoer og hvor det rapporteres om det.....	41
Figur 4: Antall rapporterte klimarisikoer fordelt på selskapene	43

1 Innledning

Oppmerksomheten rundt bærekraftsrapportering har økt de siste årene og spesielt etter 2015 da Paris-avtalen ble vedtatt. Det er en global klimaavtale som fører med seg en rekke rettigheter og plikter for alle verdens land (Regjeringen, 2015). Kort fortalt går avtalen ut på at landene sammen skal jobbe for at oppvarmingen av jordkloden er godt under 2 grader, og helst ikke overskrider 1,5 grader. Alle land må derfor utarbeide nasjonale utslippsmål hvert femte år. For å nå målene er det avgjørende at både politikere, næringsliv og investorer bidrar (Bjørnæs, 2015; Regjeringen, 2015).

Selv om Paris-avtalen hovedsakelig omhandler utslipp, ble det økt oppmerksomhet rundt flere forhold som knytter seg til klima, miljø og bærekraft etter inngåelse av avtalen. Bærekraft, miljø og klima er komplekse og sammensatte begrep som selskap i økende grad har et forhold til. Hvert år utgir mange selskap bærekraftsrapporter som inneholder opplysninger om hvordan selskapet påvirker omgivelsene. Økt etterspørsel etter denne type informasjon har ført til at selskap må formidle sin informasjon om klima, miljø og bærekraft. Selv om Paris-avtalen markerte et skifte, har det i flere tiår blitt forsket på hvordan selskap formidler sosiale, miljømessige og bærekraftige forhold til omgivelsene. Flere studier ser blant annet på hvilke faktorer som påvirker selskap til å utgi denne type informasjon, og hvilke plattformer informasjonen blir utgitt på (Clarkson et al., 2008; Cormier & Gordon, 2001; Deegan & Gordon, 1996; Frost et al., 2008; Suttipun & Stanton, 2012). Informasjon om sosiale, miljømessige og bærekraftige forhold omhandler selskapenes samspill med sine omgivelser, og derfor brukes legitimitetsteori og interessenteori av mange studier til å forklare selskapenes rapporteringspraksis (Cho & Patten, 2007; Dowling & Pfeffer, 1975; Krasodomska & Zarzycka, 2021; Patten, 1991; 1992).

Et begrep som foreløpig ikke har fått like stor oppmerksomhet som bærekraft, er klimarisiko. Bærekraftsinformasjon omhandler i stor grad hvordan selskapene påvirker sine omgivelser, mens klimarisiko omhandler hvordan klimaendringer påvirker selskap. Klimaendringer kan gi selskapene og landet de operer i store økonomiske konsekvenser (Hjort, 2016; Hong et al., 2016; Regjeringen 2017; Wasim, 2019). I tillegg påvirker klimarisiko de fleste næringer i større eller mindre grad, og fokuset på klimarisikoarbeidet bør være på ledelsesnivå og integreres i det strategiske arbeidet (Michelsen, 2018). Rapportering om klimarisiko er viktig for at kapitalmarkedet fungerer effektivt, slik at markedsaktørene har mulighet til å vurdere og prise

risiko riktig (Hjort, 2016; Hong et al., 2016; Saltvedt, 2020). I Norge har økt interesse rundt klimarisiko resultert i et ekspertutvalg som skal vurdere klimarelaterte risikofaktorer og deres betydning for den norske økonomien (Regjeringen, 2017). Det økte behovet for informasjon om klimarisiko, har ført til større interesse for rapportering. Dette har resultert i flere studier som undersøker hvordan selskap rapporterer om klimarisiko, og om rapporteringen er tilfredsstillende (Amran et al., 2011; Cotter & Najah, 2012; Finanstilsynet, 2020; Kouloukoui et al., 2018; Krueger et al., 2020; Meager, 2020; The Governance Group, 2020).

Siden klimarisiko er noe som vil påvirke de fleste næringer, er det interessant å forske på en næring som har stor betydning for norsk økonomi. Oppdrettsnæringen er blant Norges viktigste næringer og norsk oppdrettslaks er en av landets fremste eksportvarer. I 2019 ble det satt ny rekord for eksport av norsk sjømat, hvor eksport av ørret og laks utgjorde omtrent 76 milliarder kroner (Norges sjømatråd, u.å.; Regjeringen, 2020). Foreløpige tall for 2020 viser at Norge eksporterte laks og ørret for omtrent 74 milliarder kroner, og det til tross for COVID – 19 pandemien (Norges sjømatråd, u.å.). Dette viser hvor viktig eksport av oppdrettslaks er for den norske økonomien.

I tillegg til å være en av de største eksportvarene er næringen viktig for sysselsettingen og verdiskapning i Norge (Regjeringen, 2020). Det har vært en stor vekst i oppdrettsnæringen de siste 20 årene. Tall hentet fra fiskeridirektoratet viser at det ble solgt for ca. 71,5 milliarder kroner fra matfiskproduksjonen i 2019, sammenlignet med ca. 12 milliarder i 2000 (Fiskeridirektoratet, 2020). Selv om veksten har vært stor, er det gode prognoser for økt vekst også i fremtiden. Prognosene tilsier at produksjonen av oppdrettslaks og -ørret kan nå en femdobling innen 2050 sammenlignet med 2010 (Meld. St. 16 (2014-2015)). Olafsen et al. (2012) peker på at en avgjørende faktor for å nå denne prognosen er at utviklingen av oppdrettsnæringen er bærekraftig. Det innebærer at de må handle innenfor miljømessige akseptable rammer, og fiskeri- og havbruksnæringen må overbevise om at de miljømessig driver bærekraftig (Olafsen et al., 2012). Siden det i dag er begrenset med regelverk, er det en forventning at selskapene tar eget initiativ for rapportering. En avgjørende faktor for god rapportering fra selskapene er økt fokus på bærekraft og godt etablerte målsetninger innad i selskapet (Klima – og Miljødepartementet, 2021, 01:55:30).

Selskapenes evne til å håndtere klimarisiko er en del av den bærekraftige utviklingen i oppdrettsnæringen. CICERO (2018) vurderer at de klimabestemte produksjonsbetingelsene for oppdrett av fisk i Norge på sikt trolig vil utvikle seg negativt. Risikofaktorer som mer ekstremvær og flere og kraftigere regnskyll trekkes frem som trusler i et samfunnsøkonomisk perspektiv. Mer ekstremvær og generelt større variasjoner i produksjonsforholdene kan føre til større etablerings- og vedlikeholdskostnader. Spredning av parasitter og avrenning av miljøgifter fra land til havet, kan øke med flere og kraftigere regnskyll. Endringer i sykdomsmønsteret for fisk kan føre til økte kostnader for selskapene. Også klimaendringer i andre land vil kunne påvirke oppdrettsnæringen, grunnet stor grad av import av innsatsfaktorer og eksport av ferdigvarer (CICERO, 2018). I PwC sitt sjømatbarometer kommer det frem at næringen selv anser mer ekstremvær og økt havtemperatur som de største klimarisikoene i fremtiden. Undersøkelsen viser også at regulatoriske endringer vil utgjøre en klimarisiko i fremtiden (PwC, 2021).

Selv med økende interesse rundt klimarisiko, viser kartleggingen til Norsk klimastiftelse i 2018 at klimarisikorapporteringen er i en startfase hos de største selskapene i Norge (Norsk klimastiftelse, 2018). I tillegg viser undersøkelsene til Finanstilsynet (2020) og The Governance Group (2020) at en større andel av de største børsnoterte selskapene i Norge ikke har implementert klimarisiko i sin rapportering. Samtidig blir bedre rapportering av klimarelevant informasjon fra norske selskap etterlyst for å gi finansmarkedet bedre beslutningsgrunnlag i sine risikovurderinger (Saltvedt, 2020). International Financial Reporting Standards Foundation (IFRS Foundation) gjennomførte undersøkelser om hvordan de kan bedre det regulatoriske systemet for klimarisiko (IFRS Foundation, 2020), men det vil ta tid å utarbeide reguleringer for ikke-finansiell informasjon som er på lik linje med den finansielle (Olsen & Knardal, 2020). Startfase for klimarisikorapportering, foreløpig lite rapportering fra selskapene, økt etterspørsel, og lite regulatoriske rammer kan skape utfordringer og usikkerhet til klimarisikorapportering for selskapene.

Regnskapsloven (1998) § 3-2a stiller krav til at årsregnskap skal gi et rettviseende bilde av den regnskapspliktiges eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat. Det vil si at økonomiske konsekvenser i mange tilfeller må omtales i årsrapporter. Med bakgrunn i at klimaendringer kan forårsake store økonomiske konsekvenser for selskap dersom risikoen inntreffer, finner vi det hensiktsmessig å forske videre på hvordan selskap vurderer og rapporterer om klimarisiko. Vi

ønsker derfor å undersøke hvilke klimarisikorelaterte opplysninger som blir omtalt i årsrapporter, og få en oversikt over oppdrettsnæringens arbeid med klimarisiko. Tidligere studier har hovedsakelig sett på internasjonale børsnoterte selskap (Amran et al., 2011; Cotter & Najah, 2012; Frost et al., 2008; Kouloukoui et al., 2018; Krasodomska & Zarzycka, 2021; Suttipun & Stanton, 2012). Både Finanstilsynet (2020) og The Governance Group (2020) har nylig gjennomført undersøkelser om hvordan børsnoterte selskap i Norge rapporterer om klimarisiko. Undersøkelsene om klimarisikorapportering er i stor grad knyttet til de største selskapene, på tvers av næringer. Vi har derfor valgt å sette søkelys på norske oppdrettsselskap som både er notert på børs og ikke, da klimaendringer vil påvirke alle selskap enten direkte eller indirekte (Michelsen, 2018; Saltvedt, 2020). Vi vil bidra med informasjon om sentrale faktorer som påvirker rapporteringen, samt se hvordan klimarisiko implementeres i rapporteringen og hvilke regulatoriske utfordringer selskapene står overfor. Dette vil bidra med ny informasjon om rapportering om klimarisiko i en næring som er sentral for norsk økonomi.

1.1 Problemstilling

Innledende aktualisering viser hvordan klimarisiko har fått stadig større oppmerksomhet både innad i selskaper, men også i et samfunnsøkonomisk perspektiv. I denne studien vil vi undersøke hvordan klimarisiko fremstår i norske oppdrettsselskapers rapporteringspraksis. For å sammenfatte studiens fokusområde er følgende problemstilling utformet:

Hvordan fremstår klimarisiko i norske oppdrettsselskapers rapporteringspraksis?

For å få en nærmere forståelse for oppdrettsselskapenes rapporteringspraksis, har vi utarbeidet to forskningsspørsmål som vil være grunnlaget for å besvare problemstillingen. Ved å gjennomføre dokumentanalyse og intervju, ønsker vi å kartlegge hvordan de norske oppdrettsselskapene rapporterer om klimarisiko, og hvilke faktorer som påvirker rapporteringen. Vi kom frem til følgende første forskningsspørsmål:

1: *Hvordan rapporterer norske oppdrettsselskap om klimarisiko, og hvilke faktorer påvirker rapporteringen om klimarisiko?*

Videre, basert på intervjuene, ønsker vi å få en større forståelse for hvilke utfordringer som er knyttet til dagens rapporteringspraksis. Med bakgrunn i at det lite regulatoriske rammer for rapportering om klimarisiko, kom vi frem til følgende andre forskningsspørsmål:

2: Hvilke utfordringer har norske oppdrettsselskap med dagens rapporteringspraksis knyttet til klimarisiko?

1.2 Begrepsavklaring

I denne delen vil vi presentere ulike begrep som benyttes i denne studien, og som er viktig for forståelsen ved videre lesning. Vi vil definere hva vi legger i disse begrepene.

1.2.1 Rapportering

Problemstillingen knytter seg til selskapenes rapportering om klimarisiko. Som en del av vår studie inngår dokumentanalyser av årsrapporter og bærekraftsrapporter til selskap i oppdrettsnæringen. Regnskapsloven (1998) § 3-3a regulerer krav til innhold i årsberetningen, mens regnskapsloven (1998) § 3-3c inneholder bestemmelser om redegjørelse om samfunnsansvar. Redegjørelsen kan gis i årsberetningen eller i annet offentlig dokument som ofte er bærekraftsrapporter. Selskapenes rapportering vil derfor i denne studien være årsrapporter utarbeidet etter regnskapsloven (1998), og i tillegg inkludere andre offentlige dokumenter knyttet til bærekraftsrapportering. Bestemmelsene i regnskapsloven (1998) § 3-3c gir i stor grad valgfrihet om hva som skal rapporteres. Rapportering om klimarisiko er ikke noe som fremkommer direkte av regnskapsloven (1998), og derfor vil klimarisiko bli ansett som en del av bærekraftsrapporteringen i denne studien (Oliver Wyman, 2019). Det vil si ved omtale av bærekraftsrapportering er rapportering om klimarisiko inkludert.

1.2.2 Klimarisiko

Risiko knyttes ofte til en handling eller aktivitet, og nærmere bestemt usikkerheten til utfallet av en handling eller aktivitet. Avviket fra det forventede utfallet kan både være positivt og negativt, men vi vil i begrepet risiko fokusere på de negative avvikene (NOU, 2018: 17). Med klimarisiko menes at de negative konsekvensene for selskapene har utspring i klimaendringer. Konsekvensene kan ha utspring direkte fra klimaendringer og menneskelige reaksjoner på klimaendringer (IPCC, 2020). IPCC (2020) definerer at størrelsen på en klimarisiko avhenger av eksponeringen og

sårbarheten for klimarelaterte farer, og sannsynligheten for at faren oppstår. NOU (2018: 17) skiller mellom fysiske klimarisikoer og overgangsrisikoer. Begge typer kan få økonomiske konsekvenser for selskap. Fysisk klimarisiko er knyttet til fysiske endringer i klimaet, som flere flommer og stigende havnivå. Overgangsrisiko knytter seg til endringer i overgangen til et lavutslippssamfunn, hvor blant annet endringer i klimapolitikk og teknologisk utvikling inngår (NOU 2018: 17; TCFD, 2017; IPCC, 2020). Tabell 1 viser klimarisikoer inkludert i studien:

Klimarisiko	Type risiko
Lakselus	Indirekte fysisk risiko
Sykdom på fisk, og alger	Indirekte fysisk risiko
Fiskedødelighet	Indirekte fysisk risiko
Økt havtemperatur på lang sikt	Direkte fysisk risiko
Endring havtemperatur på kort sikt	Direkte fysisk risiko
Ekstremvær	Direkte fysisk risiko
Is	Direkte fysisk risiko
Storm	Direkte fysisk risiko
Bølger	Direkte fysisk risiko
Jordskjelv	Direkte fysisk risiko
Naturkatastrofer	Direkte fysisk risiko
Økt havnivå	Direkte fysisk risiko
Skattemessig endringer for næringen	Direkte overgangsrisiko
Generelle endringer i lov/rammebetingelser	Overgangsrisiko
Produksjonsregulering (trafikklyssystemet)	Overgangsrisiko
Klimateknologisk utvikling hos konkurrentene	Overgangsrisiko
CO2-avgift	Overgangsrisiko
Tilgang på fôr/råvarer til fôr	Indirekte fysisk risiko/Overgangsrisiko
Selskapets omdømme	Overgangsrisiko
Nye krav fra kunder/leverandører	Overgangsrisiko
Rømming av fisk som følge av klima	Indirekte fysisk risiko
Oksygenivå i vann/vannkvalitet	Direkte fysisk risiko

Tabell 1: Oversikt over klimarisikoene som inngår i studien

Klimarisikoene i tabell 1 er de som inngår i analysen av årsrapportene og som ligger til grunn når vi omtaler klimarisiko. Hver klimarisiko er klassifisert som fysisk risiko eller overgangsrisiko. De fysiske risikoene er igjen inndelt i direkte og indirekte klimarisikoer. Direkte klimarisiko vil si at klima er en direkte årsak til risikoen. De indirekte klimarisikoene kan både stamme fra at en direkte klimarisiko inntreffer og andre forhold enn klimaendringer, noe som gjør at vi har valgt å omtale de som indirekte risikoer.

1.2.3 TCFD

Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) sin anbefaling for rapportering om klimarisiko er dagens mest anerkjente rammeverk (Saltvedt, 2020). TCFD ble etablert av The Financial Stability Board med mål om å utvikle anbefalinger for å effektivisere rapporteringen av klimarelaterte opplysninger til interessenter (TCFD, u.å.). Anbefalingene er utarbeidet med hensikt å gi nytteverdi både for rapporteringsenheten og dens interessenter, hvor investorer, långivere og forsikringsbransjen trekkes frem. Rapporteringsanbefalingen er knyttet til fire hovedområder: involvering, strategi, risikostyring og måling og mål (TCFD, 2017).

1.3 Regnskapslovens bestemmelser

Reguleringer av rapportering om bærekraftsopplysninger er hovedsakelig gitt av regnskapsloven (1998) § 3-3c. Den stiller krav til redegjørelse om selskapets samfunnsansvar og gjelder for store foretak etter regnskapsloven (1998) § 1-5, som omfatter allmennaksjeselskap og andre selskap notert på børs. Redegjørelse om samfunnsansvar innebærer at selskapet skal rapportere om menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold, miljø og korrupsjonsbekjempelse i en egen rapport eller som en del av årsberetningen. Denne bestemmelsen danner grunnlaget for at noen selskap utarbeider bærekraftsrapporter. De må utgi opplysninger om hvilke retningslinjer, prinsipper, prosedyrer og standarder som selskapet benytter for å implementere bærekraftsopplysninger i deres forretningsstrategier og den daglige driften (Schwencke et al. 2019). Bestemmelsen sier ikke noe om at selskapene må rapportere om forhold som kan påvirke selskapet, eksempelvis klimarisiko. Likevel er det ikke spesifisert hva som inngår i rapportering om «miljø», og det kan derfor være aktuelt å rapportere om klimarisiko i bærekraftsrapporteringen.

Regnskapsloven (1998) § 3-3a regulerer innholdet i årsberetningen for selskap som ikke er små, og vil derfor gjelde alle selskapene som inngår i denne studien (se kapittel 3). I årsberetningen skal man gi opplysninger om det ytre miljø, sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer (regnskapsloven, 1998, § 3-3a). Det gjelder også hendelser som oppstår etter balansedagen (Schwencke et al., 2019). Opplysninger om det ytre miljø innebærer hovedsakelig å rapportere om hvilke miljømessige virkninger de ulike delene av virksomheten har, og hva selskapet gjør for å redusere disse (Schwencke et al., 2019). Bestemmelsen stiller kun krav til rapportering om hvordan selskapet påvirker omgivelsene og ikke hvordan klima kan påvirke selskapet. Endringer i klima kan være en risiko for selskap og klimarisiko kan derfor være aktuelt for bestemmelsen om å opplyse om sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer. Hva som rapporteres etter denne bestemmelsen avhenger i hovedsak av hvilke risiko- og usikkerhetsvurderinger selskapet gjør. I tilfeller hvor klimarisiko anses å ha en økonomisk konsekvens for selskapet i kortsiktig fremtid, kan flere av regnskapslovens bestemmelser være aktuelle.

Regnskapsloven (1998) stiller også krav til noteopplysninger. Det skal oppgis opplysninger som er nødvendig for å bedømme den regnskapspliktiges stilling og resultat, og opplysninger om det som ikke fremkommer av årsregnskapet for øvrig (regnskapsloven, 1998, § 7-1). Det betyr at selskapet må opplyse om klimarisiko i noter dersom det anses som nødvendig for å bedømme selskapets stilling og resultat.

1.4 Rapportering om klimarisiko etter IFRS

I Norge er det krav om at alle børsnoterte selskap benytter International Financial Reporting Standards (IFRS) både i utarbeidelsen av selskapsregnskap og konsernregnskap (dib, 2019). IFRS overgår bestemmelsene i regnskapsloven (1998). Likevel er det enkelte bestemmelser i regnskapsloven (1998) som skal benyttes uavhengig om man benytter IFRS eller ikke. Det gjelder blant annet reglene om utarbeidelse av årsberetning (regnskapsloven, 1998, § 3-1, fjerde ledd). Krav til rapportering om klimarisiko fremkommer ikke direkte av IFRS-standardene (Anderson, 2019). Dagens IFRS-standarder kan likevel benyttes for å implementere klimarisiko i regnskapet. Nick Anderson, medlem av International Accounting Standards Board (IASB), har utarbeidet en veiledning på hvordan dagens standarder kan benyttes for å implementere klimarisiko i regnskapet (Anderson, 2019). Det er flere av standardene som er relevante for klimarisiko, men siden det ikke

fremkommer direkte av standardene hvordan klimarisikoen skal behandles, avhenger implementeringen av klimarisiko i stor grad av skjønsmessige vurderinger fra selskapet.

Relevante standarder som kan benyttes til å implementere klimarisiko i regnskapet er blant annet IAS 1 *Presentation of financial statement* som regulerer noteopplysninger (Anderson, 2019). Selskapet må informere i note om viktige forhold som ikke fremkommer direkte av regnskapet. Videre er IAS 36 *Impairment of Assets* aktuell hvis klimarisikoen forårsaker et varig verdifall i selskapets eiendel(er). Anderson (2019) viser også til at IAS 16 *Property, Plant and Equipment* og IAS 38 *Intangible Assets* er relevant å vurdere dersom kostnadene knyttet til klimarisiko relateres til en eiendel eller at det påvirker levetiden til eiendelene. IFRS 13 *Fair Value Measurement* kan være aktuell i tilfeller hvor den virkelige verdien av eiendelen blir påvirket av både fysiske risikoer og overgangsrisikoer, og IFRS 9 *Financial instruments* og IFRS 7 *Financial instruments: Disclosure* når banker investerer eller låner ut penger til selskap som er utsatt for klimarisikoer. I tillegg nevnes IAS 37 *Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets* som aktuell hvis klimarisiko vil påvirke avsetninger eller fremtidige forpliktelser (Anderson, 2019).

1.5 Oppgavens oppbygning og struktur

Denne oppgaven består av totalt seks kapitler. I kapittel 1 aktualiseres temaet, og vi presenterer problemstillingen med tilhørende forskningsspørsmål. I tillegg består kapitlet av begrepsavklaringer, og en gjennomgang av relevant regelverk som er viktig for videre forståelse av studien. Relevante teorier og tidligere forskning blir gjennomgått i kapittel 2. Teoriene og tidligere forskning som omtales i dette kapitlet vil vi knytte opp mot studiens funn, som er presentert i kapittel 4. I kapittel 3 gjennomgår vi studiens vitenskapsteoretiske standpunkt, og hvilke vurderinger vi har gjort knyttet til valg av forskningsmetode. Det empiriske grunnlaget blir presentert i kapittel 4. I dette kapitlet presenteres de viktigste funnene fra både dokumentanalysen og intervjuene som danner grunnlag for analysen i kapittel 5. I analysen vil funnene bli knyttet opp mot det teoretiske fundamentet i oppgaven, samt relevant tidligere forskning. Avslutningskapitlet inneholder konklusjon hvor problemstillingen og forskningsspørsmålene blir besvart. I dette kapitlet kommer vi også med forslag til videre forskning.

2 Tidligere forskning og teoretisk fundament

I denne delen redegjør vi for det teoretiske rammeverket som er fundamentet i analysen. Her presenteres aktuell domene- og metodeteori, hvor domene-teori refererer til spesifikk kunnskap om et fagfelt, og metodeteori refererer til et overordnet konseptuelt system som kan brukes til å studere ulike fenomener (Lukka & Vinnari, 2014). Dette kapittelet redegjør for tidligere forskning på området og presenterer tre relevante teorier for studien: interessenteori, legitimitetsteori og «free marked»-perspektivet.

2.1 Tidligere forskning

Tidligere studier har sett på hvordan selskap rapporterer om klimarisiko og bærekraft. Rapportering om klimarisiko er fortsatt i en tidlig fase, og derfor finnes det flere studier knyttet til rapportering om bærekraft enn klimarisiko. Likevel er studier om bærekraftsrapportering relevant for rapportering om klimarisiko, da klimarisiko ofte er en del av bærekraftsrapporteringen (Oliver Wyman, 2019). I dette kapittelet presenteres tidligere forskning på rapportering om klimarisiko, både i norsk og internasjonal kontekst. Videre presenteres tidligere forskning som knytter seg til rapporteringsreguleringer. Til slutt vises det til relevant forskning på familieeide selskap, fordi en større andel av selskapene som inngår i denne studien er familieeide selskap.

2.1.1 Kartlegging av rapportering om klimarisiko

Finanstilsynet (2020) gjennomførte en kartlegging av 193 børsnoterte selskap i Norge, der de undersøkte rapportering av bærekraftsinformasjon og klimarisiko for 2019. Kartleggingen bygget på dagens norske regelverk og de kommende EU-reguleringene. Datagrunnlaget kom fra selskapenes egen rapportering til Finanstilsynet gjennom svar på et spørreskjema. Resultatene viser at over halvparten av selskapene ikke redegjør for klimaendringer i sin rapportering. I rapporten er selskapene delt inn i grupper basert på type virksomhet. En av gruppene er konsumvare-selskap, der oppdrettsselskap utgjør ca. 50 %. I kartleggingen kommer det frem at 89 % av konsumvare-selskapene redegjør for klimarisiko i rapporteringen, mens gjennomsnittet på tvers av alle selskap er 41%.

Finanstilsynet (2020) undersøkte også om selskapene redegjør for om klimarisiko har eller kan ha innvirkning på selskapets resultater og finansielle stilling, og om selskapet har kvantifisert

finansielle konsekvenser av klimaendringer. I tillegg ble det undersøkt om selskapene gjør vesentlighetsvurderinger knyttet til klimarisiko. 32 % av selskapene gjør vesentlighetsvurderinger knyttet til identifiserte klimarisikoer, og av disse selskapene mener 84 % at klimarisiko er vesentlig i dag. 26 % av selskapene gjør rede for hvordan klimarisiko har eller kan ha innvirkning på dets resultat og finansielle stilling, mens 8 % oppgir at de kvantifiserer finansielle konsekvenser av klimaendringer. Kun 4 % av selskapene rapporterer om klimarisiko på samtlige punkter i kartleggingen (Finanstilsynet, 2020).

The Governance Group (2020) gjennomførte en analyse av bærekraftsrapporteringen til de 100 største selskapene på Oslo Børs. The Governance Group er et analyse- og rådgivningsselskap, med ekspertise på områder som risikoidentifisering og bærekraftsrapportering. Analysen ble gjennomført ved å innhente data direkte fra selskapenes årsrapporter og bærekraftsrapporter. En av parameterne i undersøkelsen er rapportering om klimarisiko. Dette er operasjonalisert gjennom å vurdere rapporteringen opp mot TCFDs anbefalinger om rapportering om klimarisiko. Analysens resultater relateres til TCFDs fire hovedområder for rapportering om klimarisiko: styrets involvering, strategi, risikostyring og måling og mål. I analysen til The Governance Group (2020) er komplett rapportering selskap som rapporterer utfyllende på alle fire områdene. Selskapene er målt ut fra nevnte kriterier, og får på det grunnlaget en karakter fra null til fire, hvor fire er høyeste karakter. For rapporteringsåret 2019 får 23 % av selskapene karakter fire mot 7 % i 2018. Rapporten omtaler karakter null og en som et nivå hvor det ikke rapporteres meningsfull informasjon. For rapporteringsåret 2019 får 44 % av selskapene karakter null eller en, mens i 2018 fikk 78 % karakter null eller en. Dette viser en stor utvikling, og rapporten omtaler endringen som nærmest et paradigmeskifte. The Governance Group (2020) gir en samlet karakter på bærekraftsrapportering, hvor de fleste oppdrettsselskapene er i toppsjiktet. The Governance Group (2020) konkluderer blant annet med at høyere rapporteringsvolum ikke nødvendigvis øker nytteverdien av rapporteringen, men at større grad av kvantifisering av klimarisiko kan øke nytteverdien.

Kouloukoui et al. (2018) undersøkte klimarisikorapporteringen til de 100 største selskapene i verden for rapporteringsåret 2015. Studien inneholder en innholdsanalyse av selskapenes rapportering, hvor antall setninger med relevant informasjon med klimarisiko ble talt. Resultatene

viser at 2,81 % av selskapene rapporterer mer enn 65 setninger og 78 % av selskapene rapporterer mindre enn 20 setninger (Kouloukoui et al., 2018). Studien til Kouloukoui et al. (2018) viser at en stor andel av selskapene har begrenset med rapportering om klimarisiko, mens noen få selskap skiller seg ut med vesentlig mer rapportering. Det er imidlertid viktig å påpeke at studien har datagrunnlag fra 2015, så rapporteringen kan ha utviklet seg siden den gang.

2.1.2 Regulering

I september 2020 ble «Consultation Paper on Sustainability Reporting» publisert av IFRS Foundation, hvor de ønsket tilbakemeldinger fra omgivelsene på hvordan IFRS Foundation kan bidra til å bedre bærekraftsrapporteringen. Innledende undersøkelser viser at viktigheten av bærekraftsrapportering fortsetter å øke hos interessentene. Ulike interessenter har ulike interesser i bærekraftsrapporteringen, men samlet sett er det stor etterspørsel etter mer konsistent og sammenlignbar rapportering om bærekraft. Ett sett med standarder er en av løsningene IFRS Foundation (2020) foreslår, for å sikre offentlig tillit til rapporteringen gjennom bedre transparens i bærekraftsdata. Høringsfristen på notatet gikk ut 31. desember 2020, og over 500 responderte (IFRS Foundation, 2021). Responsen bekrefter den voksende etterspørselen etter konsistent og sammenlignbar bærekraftsinformasjon. Videre viser responsen et bredt ønske om å fokusere på klimarelaterte opplysninger, og spesielt investorer uttrykker et ønske om fokus på opplysninger som påvirker selskapsverdier. Undersøkelsen viser også enighet om at investorers behov bør prioriteres i standardsettingsarbeidet. Respondenter påpeker at IFRS Foundation kan spille en viktig rolle i å redusere kompleksiteten i klimarisikorapporteringen og bærekraftsrapportering generelt (IFRS Foundation, 2021). Globalt er bærekraftsrapporteringen preget av mange forskjellige rammeverk og standarder som delvis overlapper hverandre. Organene som lager rammeverk og standarder har ulike interessentgrupper, og lager rammeverk og standarder som er tilpasset akkurat deres gruppe av interessenter. Denne situasjonen truer målet om sammenlignbarhet, og for rapporteringsenhetene skaper det en mer kompleks og kostbar praksis. Derfor vurderer IFRS Foundation å bidra til en bedre rapporteringspraksis globalt, noe som har bred støtte blant respondentene til notatet. Et av alternativene er å opprette et nytt organ i IFRS-strukturen som skal produsere ett nytt sett med standarder for bærekraftsrapportering, med fokus på klimarelaterte risikoer (IFRS Foundation, 2020; 2021).

Fallan (2015) gjennomførte en studie som undersøkte adopsjonsraten til ulike «Environmental, Social and Governance» (ESG)-informasjon rapportert av norske selskap. Formålet med studien er å forklare hvorfor enkelte typer informasjon i stor grad blir adoptert av mange selskap, mens andre typer informasjon ikke blir adoptert. Forklaringsvariablene som blir brukt til å forklare variasjonen i adopsjonsraten er selskapenes opplevelse av kompatibilitet, prøvbarhet, kompleksitet, observerbarhet og relativ fordel ved rapporteringen av de ulike informasjonstypene. Resultatene indikerer blant annet at kompleksitet og relativ fordel påvirker adopsjonsraten. Økt opplevd kompleksitet reduserer selskapenes rapportering og rapporteringen øker der selskapene opplever en relativ fordel av å rapportere (Fallan, 2015).

En studie av Fallan (2016) så på hvordan regulering av rapportering påvirker rapporteringspraksisen knyttet til miljørapportering. Studien undersøker fire nivå av rapporteringsregulering, hvor selskapene som rapporterer etter regnskapslovens regler om miljø er de som rapporterer etter de strengeste reglene. De andre nivåene er krav i regnskapsstandarder, anbefalinger i regnskapsstandarder og frivillig rapportering. Studien konkluderer med at de selskapene som rapporterer etter de strengeste reglene, også i større grad rapporterer mer enn andre selskap. Dette tyder på at regnskapslovens bestemmelser påvirker mengden miljørapportering. Studiens funn tyder også på at selskapets størrelse varierer positivt med mengde rapportering, og at næringer som er mer utsatt for miljørisiko i større grad rapporterer om det. På reguleringsnivå to og tre gir ikke studien noen klare svar på hvem som rapporterer mest av de som er regulert og ikke. Dette blir forklart med lav regulatorisk legitimitetsrisiko, som betyr at sannsynligheten for negative konsekvenser av å ikke overholde lover og anbefalinger er lav (Fallan, 2016).

Fallan og Fallan (2017) undersøkte om økt regnskapsregulering vil øke kvaliteten på miljøinformasjonen i årsrapporten. Kvaliteten blir vurdert ut fra graden av spesifikk, kvantitativ og monetær informasjon som er gitt i årsrapporten. De studerer tre ulike grupper: de som er omfattet av reguleringene i regnskapsloven, de som ikke er omfattet av reguleringene og de som har anbefalte regler knyttet til miljøinformasjon. Funnene tilsier at det er bedre kvalitet på informasjonen som er underlagt reguleringer enn anbefalt innhold og frivillig rapportering. Likevel viser studien til Fallan og Fallan (2017) at det ikke er forskjell på kvaliteten på informasjonen til selskap som er underlagt reguleringer og de som ikke er det. Uansett hvilken gruppe de tilhører, er

rapporteringskvaliteten lav. De som er regulert eller følger anbefalingene i dagens lovgivning, har høy legitimitet og vil derfor rapportere uavhengig av reguleringer. De viser til at innføring av mer regulering ikke nødvendigvis vil øke kvaliteten på miljørapporteringen. De forklarer det med lav regulatorisk legitimitet kombinert med virkningene av moralsk, kognitiv og pragmatisk legitimitet (Fallan & Fallan, 2017).

Olsen og Knardal (2020) gjennomførte en dokumentanalyse for å vurdere dagens regulatoriske fundament i forhold til rapportering av klimarelaterte opplysninger. Resultatet av dokumentanalysen antyder at det bør utarbeides kvalitetskriterier for ikke-finansiell informasjon, basert på kravene til informasjon i IFRS konseptuelle rammeverket for finansiell rapportering. Grunnlaget i vurderingen er formålet med regnskapet. Formålet er omdiskutert, men at regnskapet skal være beslutningsnyttig er det utbredt enighet om (Baksaas & Stenheim, 2015). Olsen og Knardal (2020) viser til flere studier som peker på at det kan være vanskelig å fastslå nytten til ikke-finansiell informasjon da det ofte er komplekst. På grunn av stor valgfrihet i hva som skal rapporteres og hvordan, er det vanskelig å måle påliteligheten av rapporteringen (Flower, 2015; Olsen & Knardal, 2020). Studien til Olsen og Knardal (2020) viser at det er langt igjen før kravene til ikke-finansiell rapportering er på samme nivå som finansiell rapportering, da rammeverket til finansiell rapportering har blitt utviklet over mange år. Samtidig viser de til at betraktninger om hvem som er interessenter og hva slags informasjon de ønsker, ikke er tilstrekkelig grunnlag for å vite hva som skal rapporteres (Olsen & Knardal, 2020).

2.1.3 Familieeide selskap

For å få en større innsikt i ikke-børsnoterte familieeide selskap i Norge, utga Berzins et al. (2018) en rapport hvor de undersøkte familiebedrifters verdiskapning i det norske samfunnet for perioden 2000-2015. I rapporten fremkommer det at 66 % av alle ikke-børsnoterte bedrifter i Norge er familieeide, og innenfor fiske og sjømat er 76 % familieeide bedrifter. I tillegg er ofte eierne en del av styret, og innenfor fiske og sjømat er andelen av eierne representert i styret ca. 80 %. Studien viser også at 76 % av de familieeide bedriftene har daglig leder fra familien.

Chen et al. (2008) gjennomførte en studie som undersøkte om familieeide selskap rapporterer mer eller mindre frivillig informasjon, enn selskap som ikke er familieeide. Familieeide selskap har ofte

et langsiktig eierperspektiv, og eierne er ofte med i eller tett på selskapsledelsen. Videre vil også familieeide selskap dra positive fordeler av å øke rapporteringen, for eksempel i forbindelse med kapitalkostnader. Studien undersøkte frivillig rapportering på et generelt grunnlag, og den indikerer at familieeide selskap har en tendens til å opplyse mindre i sin rapportering, både når det gjelder gode og dårlige nyheter. Denne tendensen er også gjeldende for institusjonelle investorer med større eierandeler. Studiens resultater knyttes blant annet til investeringens lange tidsperspektiv og mindre informasjonssymmetri mellom eierne og ledelsen (Chen et al., 2008).

Tidligere studier viser at familieeide og ikke-familieeide selskap skiller seg fra hverandre på flere områder når det kommer til styring av selskapet (Chrisman et al., 2005; De Massis et al., 2015). Det viser seg også å gjelde i selskapets arbeid med bærekraftsrapportering, og familieeide selskap må øke sin rapportering for å ha mulighet til å konkurrere globalt (Shields et al., 2018). Shields et al., (2018) har samlet en rekke studier for å undersøke hvordan familieeide selskap rapporterer om bærekraft. De nevner blant annet studien til Le Breton Miller og Miller (2016) og viser til at faktorer som egeninteresse, familieverdier, styresett og forretningsmiljø påvirker hvordan et selskap rapporterer om bærekraft. Videre finner Shields et al. (2018) at preferanser på leverandører med egne verdier, bærekraftsmål og interne administrative evner er viktig for å utarbeide frivillig bærekraftsrapportering. Internt spiller også de ansattes kompetanse, ledelseskontroll og muligheten til å måle ytelse en viktig rolle for rapporteringen (Shields et al., 2018).

2.2 Teoretisk fundament

Flere teorier er relevant for å forklare hvorfor selskapene rapporterer som de gjør, og hvorfor det er utfordringer knyttet til rapportering om klimarisiko. Tidligere studier om bærekraftsrapportering blir ofte forklart med utgangspunkt i interessenteori eller legitimitetsteori (Cho & Patten, 2007; Comier & Gordon, 2007; Deegan & Rankin, 1996; Ditlev-Simonsen & Wenstøp, 2013; Dowling & Pfeffer, 1975; Patten, 1991;1992; Krasodomska & Zarzycha, 2021). Siden klimarisiko ofte blir sett på som en del av bærekraftsrapporteringen (Oliver Wyman, 2019), er det relevant å knytte disse teoriene til klimarisiko. Dagens lovverk knyttet til rapportering om klimarisiko overlater mye av makten til selskapene angående hva som skal rapporteres. Med denne fleksibiliteten er det naturlig at deler av rapporteringen kan forklares med legitimitetsteori og interessenteori. I tillegg

er «free marked»-perspektivet relevant, da det kan bidra til å forklare faktorer for rapportering, men også knyttes til utfordringer med dagens rapporteringspraksis.

2.2.1 Interessentteori

Opprinnelig var selskapers eneste fokus å skape avkastning til sine eiere, men etter hvert ble dette synet for snevert (Ditlev-Simonsen & Wenstøp, 2013). Interessentteori kom som et resultat av at selskap ikke lenger kunne forholde seg kun til sine eiere, men også andre aktører i samfunnet (Ditlev-Simonsen, 2014). Interessentteori handler om hvordan selskap balanserer hensynet til alle som påvirker eller påvirkes av selskapets aktiviteter (Carson & Skauge, 2019). Grunnleggeren av interessentteorien anses å være R. Edward Freeman, og hans hovedpoeng er at selskap må styres på en måte som hensyntar interessentene (Carson & Skauge, 2019). En interessent for et selskap er i denne sammenheng en gruppe eller et individ som enten kan påvirke selskapet, eller bli påvirket av selskapets måloppnåelse (Freeman, 1984). For et selskap kan en interessent være eier, potensiell investor, kreditor, kunde, leverandør, myndigheter og lokalsamfunn. Alle interessenter er ikke like viktige for selskap, og man kan skille mellom primære og sekundære interessenter (Clarkson, 1995). En primær interessent er et individ eller en gruppe som er avgjørende for selskapets videre drift, mens en sekundær interessent er ikke avgjørende for selskapet. For å nå selskapets mål, er det viktig å tilfredsstillere interessentene. Når viktigheten til en interessent eller interessentgruppe øker, vil viktigheten av å møte interessentens ønsker øke (Roberts, 1992).

Deegan og Unerman (2011) deler interessentteori inn i de to perspektivene «ethical branch» og «managerial branch». «Ethical branch»-perspektivet argumenterer for at selskap må ta hensyn til alle interessenter som kan bli påvirket av selskapet uavhengig av maktforholdet mellom selskapet og interessenten. Med dette perspektivet skal selskapet hensynta interessentene ut fra hvordan selskapet påvirker interessentene, og ikke hvordan interessentene kan påvirke selskapet. Videre antas det at rapportering er ansvarsdrevet fremfor etterspørselsdrevet (Deegan & Underman, 2011). «Managerial branch» er et perspektiv hvor selskap imøtekommer noen spesifikke viktige interessenter. Selskap kan sjeldent tilfredsstillere alle interessenter, og i dette perspektivet kan det argumenteres for at selskapene prioriterer de interessentene som er avgjørende for at selskapet skal overleve. Det betyr likevel ikke at interessentene som prioriteres har direkte økonomisk betydning. I dette perspektivet er ikke interessentene en enhet, men deles inn i mindre grupper ut fra deres

påvirkning på selskapet. Interessenter og deres ønsker og krav mot selskap vil være dynamisk over tid. For selskapenes ledelse vil det derfor være viktig å følge med på utviklingen og gjøre løpende vurderinger (Deegan & Unerman, 2011).

Donaldson og Preston (1995) poengterer at interessentteori kan bli, og har blitt brukt ulikt. De gjennomgår tre mulige måter av bruk: interessentteori som en normativ teori, som en instrumentell teori og som en beskrivende teori. Interessentteori som normativ teori brukes til å se på funksjonen til selskap ved å inkludere moralske og filosofiske retningslinjer for selskapsstyring. Deegan og Unerman (2011) sitt «ethical branch»-perspektiv blir også omtalt som normativ teori. Interessentteori som instrumentell teori brukes til å se på sammenhengen mellom selskapsstyring i ett interessentperspektiv og oppnåelse av tradisjonelle mål som lønnsomhet. Beskrivende teori vil si en teori som beskriver hvordan selskap opptrer, hvordan ledelsen tenker i beslutningssituasjoner med interessentinnblanding og hvordan selskap faktisk blir styrt (Donaldson & Preston, 1995).

En av kritikkene mot interessentteori er dens manglende evne til å kunne gi klare retningslinjer for hvilke interessenter som lederne skal prioritere. Som leder kan det være hensiktsmessig å sortere interessenter inn i grupper (Carson & Skauge, 2019). Mitchell et al. (1997) tar utgangspunkt i tre attributter for å klassifisere interessenter, hvor ulike interessenter scorer ulikt på attributtene makt, legitimitet og viktighet/akutthet. Hver interessent kan på denne måten sorteres ut fra kombinasjonene av interessentens makt til å påvirke selskapet, interessentenes legitimitet i form av om dens krav er å tråd med normer og verdier i samfunnet og viktigheten/akuttheten ved interessentens krav mot selskapet. Med modellen til Mitchell et al. (1997) kan man kategorisere de interessentene som bør prioriteres ved at de både har makt, legitimitet og viktighet/akutthet. Videre vil enheter som ikke innehar makt, legitimitet og viktighet/akutthet, ikke regnes som interessenter (Mitchell et al., 1997).

Ullmann (1985) presenterer en tre-dimensjonal modell for å forklare sammenhengen mellom «social performance» og «social disclosure». Første dimensjon er interessentens makt overfor selskapet, altså hvor viktig interessentens ressurser er for selskapet. Jo mer avhengig selskapets suksess er av en interessents ressurser, desto mer kan man forvente at selskapet prøver å imøtekomme interessentens ønsker (Ullmann, 1985). Det vil si at selskap som jobber mye med

klimarisikorapportering, gjør det på grunn av at viktige interessenter forventer det. Andre dimensjon dreier seg om selskapets strategiske engasjement til samfunnsansvar, som vil si om selskap bruker samfunnsansvar aktivt for å skape positive relasjoner med interessentene. Siste dimensjon omhandler selskapets økonomi. For flesteparten av selskap vil den økonomiske prestasjonen komme i første rekke, og eventuelt samfunnsansvar kommer sekundært. Med dette antar man at et selskap med gode økonomiske forutsetninger tar mer samfunnsansvar og rapporterer mer om det, enn et selskap med svak økonomi (Ullmann, 1985).

2.2.2 Legitimitetsteori

Overordnet går legitimitetsteori ut på at organisasjoner kontinuerlig forsikrer seg om at de opererer innenfor grenser og normer i samfunnet, og de ønsker at deres aktiviteter oppfattes som legitime hos sine omgivelser (Deegan, 2002; Deegan & Unerman, 2011). Díez-De-Castro og Peris-Ortiz (2018) viser til flere ulike retninger innenfor legitimitetsteori og studier om hvordan organisasjoner kan få og bevare legitimitet ut ifra ulike perspektiv. Suchman (1995) legger vekt på legitimitetsteori i form av å få, opprettholde og reparere, og definerer «legitimacy» på følgende måte: «Legitimacy is a generalised perception or assumption that the actions of an entity are desirable, proper, or appropriate within some socially constructed systems of norms, values, beliefs, and definitions» (Suchman, 1995, s. 574). Når selskapet innser at de er avhengig av å bli oppfattet som legitime på et område, vil de ifølge legitimitetsteori utarbeide strategier for å få eller opprettholde denne legitimiteten. Ifølge legitimitetsteori kan ikke alle organisasjoner overleve, og de må derfor jobbe for å skaffe seg legitimitet (Deegan, 2002). For å opprettholde eller få legitimitet og rettferdiggjøre sin eksistens i samfunnet, er det viktig at selskapet utgir informasjon om de aktuelle forholdene (Deegan & Rankin, 1996; Suchman, 1995).

Deegan (2002) refererer til legitimitetsteorien som en «sosial kontrakt» mellom organisasjonen og omgivelsene den arbeider i. Kontrakten handler om implisitte og eksplisitte forventninger som omgivelsene har til selskapet, men som er vanskelig å definere. Den sosiale kontrakten omhandler hvordan selskapene skal leve og vokse. Om det er mulighet for å overleve og vokse avhenger av om selskapet leverer noe ønskelig til samfunnet som eksempel fordelingen av økonomiske, sosiale eller politiske goder til omgivelsene (Shocker & Sethi, 1974). Omgivelsene kan også bryte sin kontrakt dersom organisasjonen ikke klarer å rettferdiggjøre sitt arbeid. Siden kostnadene av å være

utenfor kontrakten ofte blir stor, ønsker de fleste organisasjoner å arbeide for å ikke bryte kontrakten (Deegan, 2002).

Legitimitetsteorien legger også vekt på at omgivelsene er alle som har interesse av organisasjonen og ikke kun eierne (Deegan & Unerman, 2011). Likevel vil ledelsen ha ulikt syn på hvordan forventningene fra omgivelsene treffer bedriften. Hvordan man oppfatter forventningene vil være individuelt, det vil derfor være forskjell på hvordan forventningene blir møtt og håndtert (Deegan og Unerman, 2011).

Siden klimarisiko er et relativt nytt begrep og det er en økende interesse rundt rapportering om klimarisiko, kan det oppstå «legitimacy gap» dersom selskapet ikke møter denne forventingen. «Legitimacy gap» kan oppstå når forventningene til organisasjonen endrer seg, men organisasjonen fortsetter slik de alltid har gjort, eller utvikler seg saktere enn omgivelsenes forventninger (Deegan og Unerman, 2011). Dette kan oppstå i forbindelse med rapportering om klimarisiko da forventningene til rapportering har økt over en relativt kort periode. «Legitimacy gap» kan også oppstå i tilfeller hvor ukjent informasjon om en organisasjon plutselig blir kjent, for eksempel gjennom media (Deegan & Unerman, 2011).

Ifølge studien til Lindblom (1994), gjengitt i Deegan (2002), kan rapportering bidra til å øke eller skaffe legitimitet på ønskede områder. Lindblom (1994) nevner fire handlinger som gjør at man kan skaffe eller opprettholde legitimitet. For det første kan det innebære å øke kompetansen innad i selskapet og informere sine interessenter om endringen av kompetansen. For det andre kan man endre oppfatningen som interessentene har til selskapet. For det tredje kan man lede oppmerksomheten til andre områder som ikke er bekymringsområder. Og for det fjerde viser Lindblom (1994) til at selskapet kan forsøke å endre forventningene interessentene har til ytelsen fra selskapet. For å benytte en av disse strategiene til å skaffe eller øke legitimiteten, kan rapportering benyttes for å offentliggjøre informasjonen (Lindblom, 1994).

Dowling og Pfeffer (1975) undersøkte forhold ved organisatorisk legitimitet, og viser til at legitimitet er viktig for å forstå sammenhengen mellom organisasjonen og deres omgivelser. De viser til tre måter å skaffe seg legitimitet på. Den første måten er at organisasjonen kan tilpasse

produksjon, mål og metoder for å samsvare med definisjonen av legitimiteten. Den andre måten er at selskapet kan bruke kommunikasjon til å endre definisjonen av legitimiteten, og den tredje måten er at selskapet kan benytte kommunikasjon til å formidle symboler og verdier som forventer å gi legitimitet. Den siste metoden som blir nevnt er mest relevant for denne studien i forbindelse med rapportering om klimarisiko. Videre vektlegger Dowling og Pfeffer (1975) at legitimitet påvirker selskap ulikt. Hvilken påvirkning den har, avhenger av om organisasjonen anses som usynlig eller ikke, og om organisasjonen er avhengig av sosial og politisk støtte (Dowling & Pfeffer, 1975).

Forventningene fra omgivelsene endrer seg over tid, og det er derfor viktig at organisasjonen møter de nye forventningene som kommer fra omgivelsene (Deegan & Unerman, 2011). Det har blitt større fokus på rapportering om bærekraftopplysninger de siste årene. Mange selskap er i en omfattende endringsprosess for å etterstrebe de økte forventningene til bærekraftsrapportering. For å opprettholde den sosiale kontrakten med omgivelsene, må selskapet møte kravene om økt rapportering. I tillegg er det viktig at organisasjonen gjør seg fortjent til å få legitimitet overfor en ressurs (Deegan & Unerman, 2011). Det innebærer at de gjennom sin rapportering viser at de faktisk arbeider med klimarisiko innad i selskapet, og ikke bare rapporterer om det.

I litteratur blir legitimitet knyttet opp mot regulativ legitimitet (Aldrich & Ruef, 2006; Scott, 1995). Scott (1995) relaterer legitimitet til at selskap befinner seg i institusjonelle omgivelser som innebærer regulatorisk legitimitet. Aldrich og Ruef (2006) viser til sosiopolitisk legitimitet som omhandler aksept av nøkkelinteressenter og offentligheten. Sosiopolitisk legitimitet deles blant annet inn i regulatorisk legitimitet. Regulatorisk legitimitet vil si at man handler etter lover og regleringer som er satt av myndighetene. Aldrich og Ruef (2006) viser også til at andre former for legitimitet, som kognitiv, moralsk og pragmatisk legitimitet, kan bidra til å svekke den regulatoriske legitimiteten.

2.2.3 «Free market»

Deegan og Unerman (2011) argumenterer for at det ikke er behov for reguleringer med «free market»-perspektivet. Dette perspektivet bygger på at den finansielle informasjonen må være som andre goder styrt av tilbud og etterspørsel. Tilbud og etterspørsel bør være fritt slik at informasjonen som selskapet utgir og som eksterne etterspør, vil være tilpasset hver enhet. Det er

lite behov for reguleringer da det er andre drivere som gjør at ledelsen og styret uansett rapporterer (Deegan & Unerman, 2011). Watts og Zimmerman (1978) hevder at i fravær av reguleringer, vil private økonomibaserte insentiver være årsak til at selskapene likevel rapporterer. Et av insentivene er at styret og ledelsen vil at eiere og andre interessenter skal få et riktig bilde av hvordan selskapet drives og styres, og at de ikke handler for å få egen personlig vinning.

I tillegg trekkes det frem at selskap må utgi nødvendig informasjon for at interessentene skal få et riktig bilde på verdien av selskapet. Dette for å unngå at selskap blir over- eller underpriset, eller at det fører til ekstra kostnader ved at all informasjon ikke er gitt. Siden det er individuelt hvilken informasjon som er nødvendig å utgi, vil man ved et «free market»-perspektiv bestemme dette fritt, slik at hvert selskap kan tilpasse sin egen rapportering til det selskapet anser som nødvendig (Deegan & Unerman, 2011). Akerlof (1970) introduserer perspektivet «market for lemons». Dette perspektivet går ut på at selskap både må formidle gode og dårlige nyheter. Selv om selskapet kan være redd for å formidle dårlige nyheter, vil markedet tro at selskapet har svært dårlige nyheter hvis de ikke formidler noe. De blir da sett på som markedets «lemon». Derfor rapporterer selskapene selv om det ikke er regelverk, siden de ikke vil oppfattes som markedets «lemon» (Deegan & Unerman, 2011). Sett i forhold til denne studien kan «free market»-perspektivet bidra med å forklare hvorfor enkelte selskap ikke nødvendigvis har behov for et mer regulert regelverk. I tillegg kan det underbygge hvorfor enkelte selskap rapporterer mer enn andre.

Som en kritikk til «free market»-perspektivet viser Scott (2003) til at markedet alene ikke fungerer som en reguleringsmekanisme. Scott (2003) legger vekt på at det er for mange interessenter, og hvis selskapene skal møte alle interessenters forventninger vil det bli kostbart, tidkrevende og vanskelig å vite hvem som skal prioriteres. «Free market»-perspektivet vil etter Scott (2003) kun fungere dersom det er få interessenter.

3 Forskningsmetode

Dette kapitlet beskriver studiens metodiske arbeid. Først presenteres det vitenskapsteoretiske perspektivet og vurderingene til valg av forskningsmetode gjennomgå. Videre presenteres datainnsamlingen i form av dokumentanalyse og fokuserte intervju. Avslutningsvis vurderer vi kvaliteten på det metodiske arbeidet.

3.1 Valg av forskningsmetode

Innenfor vitenskapsteori skilles det mellom positivistisk og hermeneutisk tilnærming til forskningsspørsmålet (Nyeng, 2004). Hermeneutisk tilnærming handler om å få en helhetsforståelse. I arbeidet med tolkning og forståelse av et forskningsspørsmål, ønsker man å forstå og tolke sammenhenger. Dette vil gi en økt forståelse og en stigende kunnskapskurve (Nyeng, 2004). Hermeneutisk tilnærming er en fortolkende tilnærming som benekter eksistensen av lovmessigheter, og man skal utvikle en forståelse av menneskelige forhold, og sosiale strukturer og aktiviteter i en bestemt mening (Nyeng, 2004). Positivistisk tilnærming bygger i motsetning til hermeneutisk tilnærming på lovmessigheter. Positivismens grunnsyn er i hovedsak generelle fenomener og gjennom observasjon vil man avdekke interessante fenomener. Ved positivistisk tilnærming observerer man i stedet for å fordype seg i konkrete eksempler (Nyeng, 2004). Denne studien retter seg mot en hermeneutisk tilnærming og et sosialt konstruert virkelighetssyn. Det innebærer at vi ønsker å få en forståelse for hvorfor selskapene rapporterer som de gjør, og finne sammenhenger.

Ett av de første valgene en står overfor ved oppstart av et prosjekt er hvorvidt man skal benytte kvalitativ eller kvantitativ forskningsmetode (Thagaard, 2013). Kvantitativ metode kjennetegnes av talldata som analyseres gjennom statistiske analyser. Kvalitativ metode er motsatsen, og vektlegger forståelse av fenomen med dyp informasjon fra et fåtall individer. Ved valg av metode bør problemstillingen være betydningsfull (Ringdal, 2014). Våre forskningsspørsmål og problemstilling innebærer hvordan og hvorfor oppdrettsselskap rapporterer om klimarisiko, og utfordringer knyttet til reguleringen av klimarisikorapportering. Formålet med prosjektet er å beskrive situasjonen gjennom forståelse og innsikt (Grønmo, 2004; Tjora, 2017). Problemstillingen fordrer også et behov for en fleksibel tilnærming metodisk, noe som taler for et kvalitativt design (Grønmo, 2004). Første del av første forskningsspørsmål er av beskrivende art, hvor vi ønsker å

kartlegge klimarisikorapporteringen. Vi anser det hensiktsmessig å samle inn dette datagrunnlaget gjennom en kvantitativ innholdsanalyse av årsrapporter. Kartleggingen danner grunnlaget for andre del av første forskningsspørsmål og andre forskningsspørsmål, hvor vi ønsker en dypere forståelse. For å oppnå en dypere forståelse og økt kunnskap gjennomfører vi intervju av et utvalg informanter som representerer oppdrettsselskap. Intervjuene vil gi oss innsikt i informantens syn, holdninger, tanker og erfaringer om selskapets rapportering (Nyeng, 2004). Når intervju og dokumentanalyse kombineres har man større grunnlag for å trekke sammenhenger og konvergens, i tillegg vil eventuell bias som skyldes forskerens tolkninger reduseres (Bowen, 2009).

Tjora (2013) skiller mellom tre ulike tilnærminger til forskning: deduktiv, induktiv og abduktiv. Ved å benytte deduktiv tilnærming tar man utgangspunkt i teoretiske perspektiver når man gjennomfører analysen, mens ved induktiv tilnærming utvikles teoretiske perspektiver på bakgrunn av det empiriske grunnlaget. I tillegg finnes abduktiv tilnærming som en kombinasjon av induktiv og deduktiv tilnærming (Tjora, 2013). Denne studien har både en dokumentanalyse og intervju som har ulike tilnærminger i analysen. Kravene til årsrapporter i stor grad standardisert, derfor er dokumentanalysen rettet mot en deduktiv tilnærming hvor kategorier og variabler er fastsatt på forhånd. Disse danner utgangspunkt for den videre analysen. I analysen av intervjuene anser vi det hensiktsmessig å ha en åpen tilnærming til empirien, noe som peker mot en induktiv fremgangsmåte med eksplorativt design (Tjora, 2017). Dette innebærer å dra nytte av intervjupersonenes spesielle kjennskap til fenomenet som studeres (Hellevik, 2003). Analysen av intervjuene retter seg mot en induktiv tilnærming hvor man jobber fra data til teori (Tjora, 2017). I den sammenheng har vi benyttet det Tjora (2017) beskriver som stegvis - deduktiv induktiv metode (SDI). Vi tar utgangspunkt i hans induktive del av modellen i arbeidet med analysen av intervjutranskriberingen. SDI-modellen er et nyttig verktøy for å planlegge analysen, og for å systematisere og vurdere fremdriften til analysen i forskningsprosjektet (Tjora, 2017).

3.2 Dokumentanalyse

Dokumentanalyse er en mye brukt form for datainnsamling da det ikke er behov for å samle inn egne data, men tar utgangspunkt i eksisterende dokumenter og analyserer disse. En dokumentanalyse er en innholdsanalyse hvor man analyserer data for å finne sammenhenger og informasjon om forholdene i samfunnet (Johannessen et al., 2016). Dokumenter tolkes og

analyseres for å få større forståelse og empirisk kunnskap (Bowen, 2009). Ifølge Bowen (2009) er det viktig å vurdere troverdigheten til innholdet i dokumentet, siden man ikke innhenter dataen selv. I den sammenheng er det mest hensiktsmessig å benytte primærkilder (Johannessen et. al., 2016). Årsrapporter er en form for primærkilder, da det er informasjon som kommer direkte fra selskapet. I tillegg er årsrapportene til selskapene i dokumentanalysen revidert av en revisor, som styrker troverdigheten til dokumentene (Revisorloven, 2020, § 2-1; Aksjeloven, 1997, § 7-6).

3.2.1 Innhenting av datamaterialet

De børsnoterte selskapene i oppdrettsnæringen har årsrapporter og bærekraftrapporter offentlig tilgjengelig på deres hjemmesider, hvor vi innhentet dokumentene til analysen. De ikke-børsnoterte selskapene har ikke årsrapporter tilgjengelig på sine hjemmesider. Derfor er deres årsrapporter bestilt hos brønnøysundregisteret, som er en statlig etat hvor selskapers årsrapporter er registret og kan bestilles (Brønnøysundregistrene, u.å.).

3.2.2 Utvalgsriterier

Populasjonen til en studie avhenger av problemstillingen, og populasjonen omfatter alle enheter som potensielt kan inngå i undersøkelsen (Grønmo, 2004). Denne studien begrenser seg til den norske oppdrettsnæringen. I utvelgelsen av selskap ønsket vi å få en helhetlig forståelse av rapporteringen om klimarisiko i oppdrettsnæringen. Derfor ble det benyttet et strategisk utvalg hvor man gjennomfører systematiske vurderinger av enheter som er mest relevante og mest interessante (Grønmo, 2004). Tidligere forskning fokuserer hovedsakelig på børsnoterte selskap. Vi valgte å inkludere både børsnoterte og ikke-børsnoterte selskap, siden klimarisiko er noe som treffer alle selskap uavhengig av størrelse (Saltvedt, 2020). I tillegg har flere av de ikke-børsnoterte selskapene tilnærmet lik omsetning som noen av de børsnoterte, og da er det nærliggende å tro at de har like mye ressurser til å kunne rapportere om klimarisiko. Videre i dette kapitlet presenteres de ulike utvalgsriteriene for børsnoterte og ikke-børsnoterte selskap.

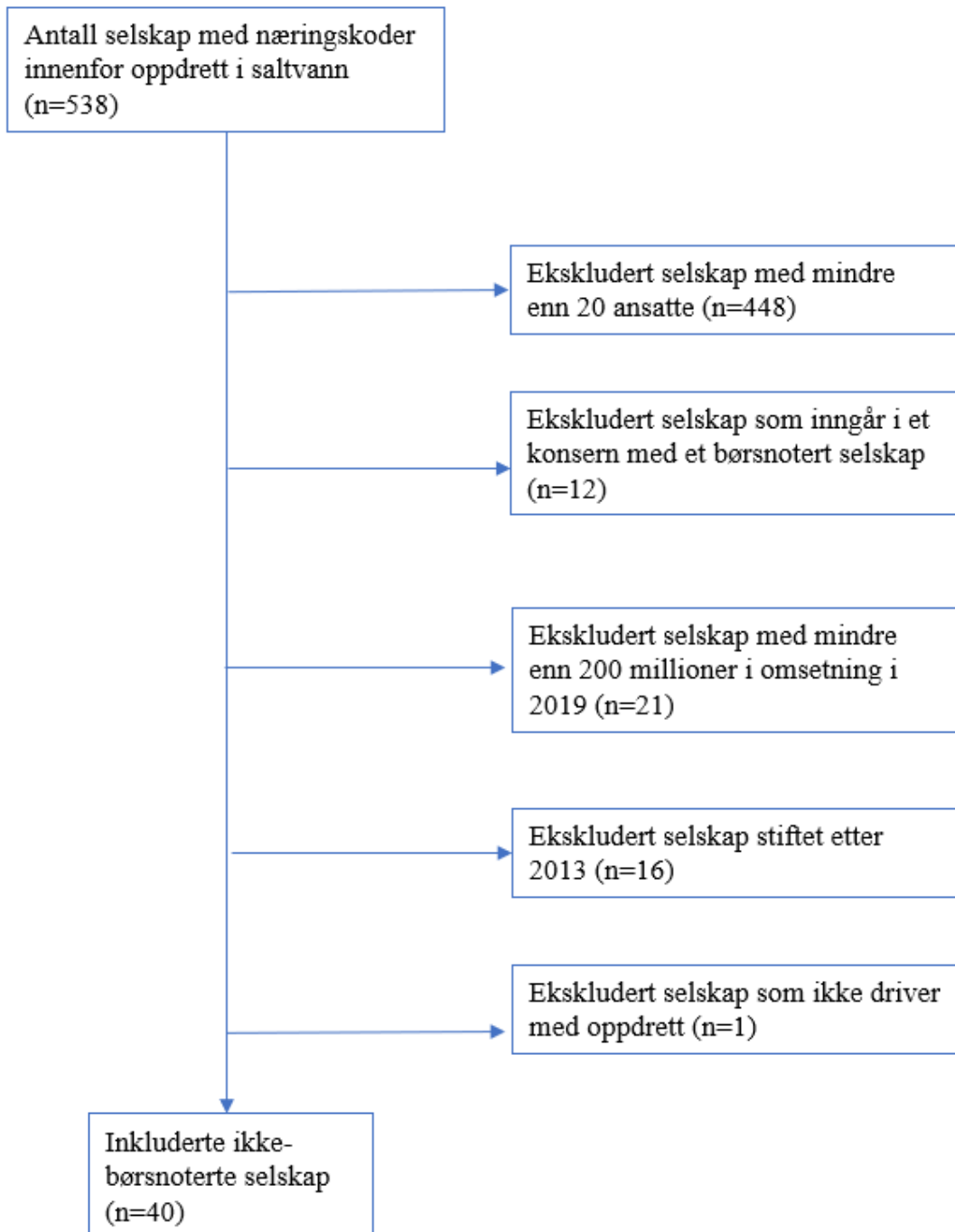
3.2.2.1 Børsnoterte selskap

For å få oversikt over børsnoterte oppdrettsselskap benyttet vi Oslo Børs Seafood Index. Det var totalt åtte selskap per. 31. desember 2020 (Euronext, 2020). To av selskapene har hovedkontor utenfor Norge, og siden studien undersøker norske oppdrettsselskap valgte vi å ekskludere disse. I

tillegg er det to selskap i samme konsern, derfor ble kun det selskapet som står for hoveddelen av oppdrettsvirksomheten inkludert. Etter denne utvelgelsen, sto vi igjen med fem børsnoterte selskap fra Oslo Børs Seafood Index. I tillegg valgte vi å inkludere et selskap som ikke er på Oslo Børs Seafood Index, men som driver med oppdrett. Totalt seks årsrapporter med tilhørende bærekraftsrapporter fra børsnoterte selskap ble inkludert i dokumentanalysen.

3.2.2.2 Ikke-børsnoterte selskap

Antall ikke-børsnoterte selskap i oppdrettsnæringen er mange. Thagaard (2013) viser til at størrelsen på utvalget ikke bør være større enn hva forskerne har mulighet til å analysere. Størrelsen på utvalget må vurderes ut fra et metningspunkt som vil si at å tilføre flere selskap i utvalget ikke vil gi ny informasjon (Grønmo, 2004; Thagaard, 2013). Det er imidlertid vanskelig å vite når man har nådd metningspunktet (Thagaard, 2013). Utvelgelsen av antall selskap til å inngå i dokumentanalysen var utfordrende. Selskapene selv har stort handlingsrom for hva som skal inngå i årsrapporten og derfor var det vanskelig å vite når årsrapportene ikke lenger ville gi ny informasjon. Likevel er det begrenset med informasjon i årsrapporter til ikke-børsnoterte selskap, og vi hadde derfor mulighet til å analysere et større antall dokumenter. Vår begrensede tidsramme var avgjørende for utvalgsstørrelse. Derfor benyttet vi utvalgsriterier for å finne en gjennomførbar utvalgsstørrelse. Utvalgsriteriene er gjengitt i figur 1:

Figur 1: Utvalgsriterier dokumentanalyse

Som vist i figur 1 ble næringskode benyttet som første utvalgsriterium. Næringskode viser virksomhetens hovedaktivitet og blir tildelt ved registrering i brønnøysundregisteret (Brønnøysundregistrene, 2020). Næringskoden 03.21 *Hav – og kystbasert akvakultur*, og underkodene 03.211 *matfisk, bløtdyr, krepsdyr, pigghuder i hav – og kystbasert akvakultur* og

03.212 *produksjon av yngel og settefisk i hav og kystbasert akvakultur* dekker store deler av oppdrettsnæringen og ga oss selskap som driver med oppdrett i saltvann og ikke ferskvann.

Regnskapsloven (1998) stiller ulike krav til børsnoterte og ikke-børsnoterte selskap på rapportering om bærekraft. Som tidligere nevnt er det likevel flere av de ikke-børsnoterte selskapene som har en omsetning på tilnærmet samme størrelse som noen av de børsnoterte selskapene. Derfor var det interessant å velge ut ikke-børsnoterte selskap som har tilsvarende økonomiske ressurser. Vi benyttet derfor omsetning og antall ansatte som kriterier for selskapenes størrelse.

I tillegg ønsket vi å forsikre oss om at vi ikke overså rapportering som var utgitt i års- eller bærekraftrapporter for et konsern. Derfor ekskluderte vi alle selskap som inngår i et konsern med børsnoterte selskap. Videre ønsket vi å ha mulighet til å analysere selskap over flere år dersom det skulle vise seg å bli nødvendig. Et av kriteriene ble derfor at selskapene i dokumentanalysen måtte være etablert i 2013 eller tidligere. Det var også året hvor rapportering om bærekraftinformasjon for store selskap ble inkludert i regnskapsloven, og dermed økt fokus på rapportering. Til slutt ekskluderte vi et selskap som viste seg å ikke ha oppdrett som hovedaktivitet, og sto igjen med totalt 40 selskap til dokumentanalysen.

3.2.3 Databehandling og analyse

Analyser av kvalitative data er krevende, blant annet fordi det ikke finnes standardiserte måter å gjøre det på (Ringdal, 2018). Hensikten med dokumentanalysen var å innhente og analysere data som beskriver hvilke klimarisikoer som ble rapportert av selskapene, i hvilken del av rapporteringen klimarisikoene fremkom og graden av rapportering (vedlegg 5 og 6). Ut fra hensikten med analysen gjennomførte vi en kvantitativ innholdsanalyse. Dette betyr at vi brukte samme kodeskjema med definerte kategorier gjennom hele dokumentanalysen, og alle årsrapportene ble analysert etter samme system (Ringdal, 2018). Den kvantitative innholdsanalysen kan baseres både på manifest og latent innhold. Analyse basert på manifest innhold fokuserer på hva som faktisk står i datamaterialet, mens analyse basert på latent innhold i større grad inneholder tolkninger av hva som står (Ringdal, 2018). I denne studien var det mest hensiktsmessig å basere analysen på manifest innhold, siden vi ønsket et godt sammenligningsgrunnlag i datamaterialet.

I innledningen til dokumentanalyser må det velges hvilken tidsperiode som skal analyseres, hvilke kodingsenheter som skal inngå, hvilket datamateriale som skal analyseres og hvordan variablene skal operasjonaliseres (Ringdal, 2018). I denne studien beskriver vi selskapenes rapportering i ett nåtidsperspektiv. Dette følger av at problemstillingen knytter seg til en rapporteringspraksis som er i rask utvikling. Vi valgte derfor å kun analysere årsrapporter fra 2019, som er selskapenes siste rapporteringsårs før dokumentanalysen ble gjennomført. Klimarisikoene som ble benyttet i dokumentanalysen er valgt på bakgrunn av tidligere forskning og litteratur (Bjartnes et al., 2019). I løpet av dokumentanalysen viste det seg imidlertid at de klimarisikoene vi hadde plukket ut, ikke var dekkende for hva selskapene rapporterte. Derfor valgte vi å tilføye de klimarisikoene som ble rapportert av selskapene, men som ikke var med i den opprinnelige listen. Tilføyingen av klimarisikoer avviker fra den deduktive tilnærmingen. Videre ønsket vi å undersøke hvor selskapene rapporterer om klimarisiko. Som beskrevet i kapittel 1.2.1, avgrenset vi rapporteringen til årsrapporter og bærekraftrapporter. I dokumentanalysen ble det skilt mellom rapportering i noter, årsberetning og «annet sted» i årsrapporten, inkludert frittstående bærekraftrapport.

Som beskrevet over ble dokumentanalysen gjennomført med en kvantitativ tilnærming. Datamaterialet ble systematisert etter kodesystem med 0 og 1. I kodeskjemaet representerte 0 at årsrapporten ikke inneholdt den spesifikke klimarisikoen og 1 at årsrapporten inneholdt den spesifikke klimarisikoen. Rapportering om en spesifikk klimarisiko ble etter samme kodesystem knyttet til hvilket hovedområde i årsrapporten rapporteringen skjedde. En ulempe med dette kodesystemet, var at mengden av omtale en klimarisiko fikk i årsrapporten, ikke ble målt. Kvaliteten på informasjonen ble heller ikke målt.

3.3 Fokuserte intervju

Intervju er en vanlig form for å innhente data i kvalitative studier og da har man mulighet til å innhente data om ulike synspunkter og perspektiver (Johannessen et al., 2011; Thagaard, 2013; Tjora, 2017). Tjora (2017) skiller mellom dybdeintervju og fokuserte intervju. I dybdeintervju er målet ofte å få en fri samtale, med åpne spørsmål. I situasjoner hvor temaet er avgrenset og konkretisert, kan fokuserte intervjuer være å foretrekke. Dette er kortere intervju, hvor formen er

mindre fri (Tjora, 2017). Temaet i studien ble i forkant av intervjuene avgrenset ved hjelp av dokumentanalysen. Vi valgte derfor å benytte fokuserte intervju med en strukturert intervjuguide.

3.3.1 Utvalg

Som beskrevet tidligere består utvalget i dokumentanalysen av totalt 46 selskap. Dette danner utgangspunktet for utvelgelsen av informanter. På forhånd var vi klar over at det ville bli utfordrende å få selskapsrepresentanter til å stille til intervju. På grunn av studiens omfang og tid til rådighet sendte vi intervjuforespørsel til 26 av selskapene. Alle de seks børsnoterte selskapene ble kontaktet, i tillegg til 20 ikke-børsnoterte selskap. Utvalget består av det Thagaard (2013) betegner som tilgjengelighetsutvalg, som vil si de selskapene som ønsket å stille til intervju.

Det var imidlertid viktig at utvalget representerte en bredde med tanke på selskapsform (aksjeselskap og allmennaksjeselskap) og mengde rapportering om klimarisiko målt i dokumentanalysen. Selskapene ble valgt på grunnlag av deres omsetning i 2019 og mengden rapportering om klimarisiko målt i vår dokumentanalyse. Selskap med større omsetning ble prioritert foran selskap med mindre omsetning. Videre var det også viktig for oss at de ikke-børsnoterte selskapene representerte en balansert bredde i hvordan de rapporterte om klimarisiko. Det endelige utvalget ble bestående av tre var børsnoterte selskap og tre ikke-børsnoterte selskap.

3.3.2 Intervjuguide

Intervjuguide er hensiktsmessig å bruke for å strukturere intervjuene (Tjora, 2017). Intervjuguiden kan enten være strukturert eller semistrukturert, og inneholder temaer og generelle spørsmål som skal gjennomgås i intervjuet. En strukturert intervjuguide har fastlagte tema og spørsmålsformuleringer, mens en semistrukturert intervjuguide har en overordnet plan for intervjuet, men temaer, spørsmål og rekkefølge kan variere (Johannessen et. al., 2016). Vi benyttet strukturert intervjuguide, og i utarbeidelsen ble forskningsspørsmålene brukt som utgangspunkt. I utarbeidelsen av intervjuguiden benyttet vi begrepet miljø- og klimarisiko. Senere ble temaet mer konkretisert til å kun omhandle klimarisiko. Johannessen et. al., (2016) skriver at det i utarbeidelsen av intervjuguiden er viktig å avklare deltemaer som inngår i problemstillingen. Vi endte opp med deltemaene «bakgrunn», «hvordan», «hvorfor» og «relevans/nytte» (vedlegg 3). For å få svarene man ønsker, er det viktig å bygge opp intervjuet på riktig måte og temaene settes opp i en bestemt

rekkefølge. For å etablere relasjon og tillitsforhold med informanten, bør intervjuet starte med oppvarmingsspørsmål som krever enkle svar (Johannessen et al, 2016; Tjora, 2017).

Deltemaet «bakgrunn» i intervjuguiden inneholder bakgrunnsspørsmål om informanten. Her forventet vi korte og konkrete svar, og spørsmålene skulle være enkle for informanten å svare på. Intervjuguiden inneholder også det Johannesen et al. (2016) omtaler som introduksjonsspørsmål. Det var for å introdusere begrepet «miljø- og klimarisiko» for informanten, og for at informanten skulle vite hva vi legger i begrepet. I «hvordan», «hvorfor» og «relevans/nytte» ønsket vi å få lengre og mer reflekterte svar. Vi hadde forberedt oppfølgingsspørsmål for å konkretisere svarene ved behov. Formålet med "hvordan"-delen var å kartlegge hvilke rutiner selskapet har for sin rapportering. Dette omtales i Johannesen et al. (2016) som overgangsspørsmål, og er forbindelsen mellom introduksjonsspørsmålet og nøkkelspørsmålene (Johannessen et al., 2016).

Spørsmålene som Johannessen et al. (2016) omtaler som nøkkelspørsmål, kommer i «hvorfor»-delen og til dels i «relevans/nytte». Hensikten med disse spørsmålene er å få informasjon som kan besvare problemstillingen (Johannessen et.al., 2016). Her ønsket vi svar på hva som ligger bak selskapets vurderinger av rapportering om klimarisiko i årsrapporter og bærekraftrapporter. Formålet med nøkkelspørsmål er å få reflekterte og grundige svar som er viktig for videre analyse. Svarene i «relevansen/nytte» er betydningsfulle for analysen, og er den siste kategorien i intervjuet. Kompliserte og mer sensitive spørsmål skal komme mot slutten (Johannessen et al., 2016). Vi valgte derfor å inkludere et spørsmål hvor informanten svarte på om arbeidet selskapet gjør med klimarisiko blir gjenspeilet i deres rapportering. Her måtte informanten vurdere selskapets eget arbeid med rapportering. Vi avsluttet med to avrundningsspørsmål om EUs klassifiseringsforordning som innebar mindre refleksjon (Tjora, 2017). Vi hadde ikke store forventinger til svaret på disse spørsmålene, da EUs klassifiseringsforordning er et relativt nytt begrep.

3.3.3 Gjennomføring av intervju

Et av formålene med studien er å sammenligne selskap, og spesielt se om det er forskjeller i rapporteringspraksisen mellom børsnoterte og ikke-børsnoterte selskap. Det var dermed hensiktsmessig å følge intervjuguiden i gjennomføringen av intervjuene, noe vi gjorde i stor grad.

Dette skaper et godt grunnlag for analysen, hvor det legges til rette for å kunne sammenligne selskaperes rapporteringspraksis (Johannessen et al., 2011).

En av utfordringene vi sto overfor før intervjuprosessen, var hvorvidt intervjuguiden skulle sendes til informantene på forhånd. Fordelen var at informanten hadde mulighet til å forberede seg på spørsmålene. På denne måten var sannsynligheten for utfyllende svar større og økt effektivitet i gjennomføringen av intervjuet. I starten av intervjuene ga informantene uttrykk for om de hadde benyttet intervjuguiden til å forberede seg eller ikke. Fåtallet hadde sett på intervjuguiden på forhånd, men vi hadde imidlertid ikke problemer med manglende svar på de stilte spørsmålene.

Underveis i intervjuene oppsto det noen situasjoner hvor det var hensiktsmessig å fravike spørsmålsrekkefølgen i intervjuguiden. Det var noe vi var åpne for på forhånd, og vår vurdering var at analysegrunnlaget ikke ville bli vesentlig svekket. En svakhet med strukturerte intervju er den manglende muligheten til å være fleksibel (Johannessen et al., 2011). Underveis i intervjuene merket vi at intervjuguiden ikke var skreddersydd for hvert enkelt selskap, noe som også var naturlig med den variasjonen i informanter. Tross ulempen med strukturert intervjuguide, vurderte vi at fordelene med sammenlignbarhet i dataen var større. Vår oppfatning var også at informantene var flinke til å tilpasse spørsmålene til sin situasjon, selv om spørsmålene ikke alltid var like relevante.

Av praktiske hensyn ble alle intervju gjennomført digitalt gjennom bruk av Teams. Vi valgte en plattform hvor informanten og vi som intervjuere kunne se hverandre, noe vi opplevde som positivt i selve gjennomføringen. Vi anså det som avgjørende for analysen å benytte lydopptaker i intervjusituasjonen (Tjora, 2017). Dette gir visshet om at alt som blir sagt blir bevart (Thagaard, 2013). Opptak ble gjort enten med opptaksfunksjon i Teams eller separat med PC og de ble behandlet i samsvar med regler om personopplysninger. Før hvert intervju forsikret vi oss om at informanten var komfortabel med at intervjuet ble tatt opp. Tabell 2 viser hvilken stilling informanten har og varighet på intervjuet for de ulike selskapene som har deltatt i studien. Grieg Seafood var eneste selskap som ikke ønsket anonymitet.

Selskap	Stilling	Varighet intervju
Grieg Seafood	Global finance officer	24:43
Selskap 3	Kommunikasjonssjef	23:34
Selskap 9	Økonomisjef	19:56
Selskap 28	Konsern controller	27:53
Selskap 35	Økonomisjef	29:17
Selskap 41	Finansdirektør, CFO	26:03

Tabell 2: Oversikt over intervjuede selskap

3.3.4 Databehandling og analyse

Målet med databehandlingen og dataanalysen av intervjumaterialet er å gjøre det mulig for leseren å få kunnskap i forskningen, uten å selv sette seg inn i datamaterialet (Tjora, 2017). Det finnes mange ulike metoder for å analysere kvalitativ data. Etter å ha gjennomført en rekke intervju, sitter man igjen med store mengder data. Det er derfor viktig å redusere informasjonsmengden slik at det er enklere å håndtere (Johannessen et al., 2016). Det skilles mellom fortolkninger og analyser. Analyser handler om å dele opp teksten i biter eller elementer for å avdekke et budskap eller mening, eller for å finne et mønster. Å tolke handler om å sette det inn i en større ramme eller sammenheng, og forskeren ser på hvilke konsekvenser konklusjonen og analysen har for det forskeren undersøker (Johannessen et al, 2016). Vi startet med organisering og inndeling av kvalitative data, før vi senere gikk over til selve analyse- og fortolkningsarbeidet (Johannessen et al., 2016).

I analyse av kvalitative data, er det viktig å vurdere hvordan dataen skal presenteres i sammenheng med hvordan man skal analysere dataen (Thagaard, 2013). Thagaard (2013) skiller mellom personsentrerte tilnærminger og temasentrerte tilnærminger. I personsentrerte tilnærminger er personer og situasjoner i sentrum av analysen. Temasentrerte tilnærminger innebærer at datamaterialet kategoriseres etter tema, og analysen følger informasjonen fra alle deltakerne på hvert tema (Thagaard, 2013). Det er imidlertid ikke uvanlig med en kombinasjon av tilnærmingene (Thagaard, 2013). Vi har i vår analyse en temasentret tilnærming. Thagaard (2013) foreslår en systematisk fremgangsmåte, hvor vi identifiserer utsnitt fra de transkriberte intervjuene, og knytter kodeord til hvert utsnitt. Videre kategoriseres utsnittene ut fra kodeordene.

Koding er første steg i dataanalysen (Tjora, 2017). Vi benyttet programvaren NVivo i arbeidet med å kode og systematisere datamaterialet fra intervjuene. Som i SDI-modellen til Tjora (2017), så startet vi med koder på ett nivå. Kodene ble utarbeidet så empirinære som mulig, som vil si at vi brukte begrepene og ordvalgene til informantene i størst mulig grad i kodingen. Denne type koding er i tråd med den induktive tilnærmingen vår, og hindret at vi som forskere ble påvirket av egne forventninger (Tjora, 2017). Ett og ett analysedokument ble kodet, hvor hvert analysedokument inneholdt ett transkribert intervju. På denne måten ble volumet av seks analysedokument redusert til 251 koder. Nesten all transkribert tekst ble kodet i første runde, grunnet at vi ønsket å inkludere all data som potensielt relevant. Neste steg i analysen var å gruppere disse, og sortere ut de kodene vi anså som irrelevante i en restgruppe.

I arbeidet med inndelingen av kodegruppene forsøkte vi å beholde Tjoras (2017) induktive tankegang med å være åpne for grupperinger basert på den spesifikke empirien. Likevel var intervjuene relativt strukturert etter tema som førte til at kodegruppene til dels ble skapt av temainndelingen fra intervjuguiden. Thagaard (2013) påpeker at kategoriseringen av koder ofte blir en kombinasjon av forskerens forutinntatte forståelse og tolkning av det spesifikke arbeidet. Det ble gjeldene i vårt kodingsarbeid. Samtidig merket vi at kodene endret seg etter nye refleksjoner og inndelingen måtte gjentas flere ganger. Til slutt endte vi opp med 19 grupper.

3.4 Kvalitetsvurdering

Tjora (2017) beskriver tre kvalitetskriterier innen kvalitativ forskning: pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet. Pålitelighet handler om en intern logikk og sammenheng i det vi gjør, gjennom alle ledd i prosjektet. Tjora (2017) påpeker at som forsker er det vanskelig å delta i et prosjekt uten å påvirke prosjektet med personlige kunnskaper og holdninger. Det er imidlertid ikke et mål som forsker å gå inn i et prosjekt uvitende, men at man heller møter ny informasjon med åpenhet når det gjelder prosjektet. God kunnskap og forståelse kan ofte være en forutsetning som forsker i et prosjekt. Vi brukte i oppstartsfasen god tid på både å sette oss inn i tematikken om klimarisikorapportering og bli kjent med oppdrettsnæringen. Dette gjorde vi ved å gjennomgå relevante dokumenter, vi deltok på ulike seminarer og vi hadde et møte med en revisjonspartner,

som kan anses som ekspert på kombinasjonen av klimarisikorapportering og oppdrettsnæring. Dette ga oss et godt fundament i prosjektet vårt, og øker påliteligheten til studiens resultater.

På tross av kunnskap om tematikk og næring, hadde vi få antagelser om hvor prosjektet ville føre oss. Som beskrevet tidligere førte blant annet dette til en induktiv fremgangsmåte i arbeidet etter intervjuene. Dette betyr at vi i liten grad var preget av forutinntatte forventninger om hvor empirien skulle føre oss. Videre ble det brukt lydopptak under intervjuene, noe som gjorde det mulig med direkte sitat. Dette bidrar ifølge Tjora (2017) til større pålitelighet grunnet at leseren blir direkte koblet til informantens utsagn.

Gyldighet handler ifølge Tjora (2017) om vi som forskere finner de svarene som faktisk er svarene på de spørsmålene vi stiller, noe som knytter seg til sammenhengen mellom prosjektets design og funn. Dokumentanalysen var en kvantitativ innholdsanalyse, hvor graden av rapportering hos de enkelte selskapene ble målt i antall forskjellige klimarisikoer per del av årsrapporten. Denne tilnærmingen hadde flere svakheter, og reflekterer ikke nødvendigvis virkeligheten fullt ut. Analysen fanget ikke opp hvor omfattende selskapene rapporterte om hver enkelt klimarisiko og kvaliteten på det som ble rapportert.

Begrepsbruk var en av utfordringene knyttet til gyldighet i forbindelse med intervjuene. Begrepene bærekraft, miljø, klima og klimarisiko har nyanser som går inn i hverandre, og spesielt i en muntlig situasjon som et intervju, kan det være vanskelig å skille begrepene fra hverandre. Selv om vi var konsekvente i våre spørsmål, kan vi ikke være sikre på at informantene tolket og brukte begrepene på nøyaktig samme måte som oss. For eksempel kan et spørsmål om rapporteringspraksis for klimarisiko få et svar om praksisen rundt bærekraftsrapportering, hvor klimarisiko ofte inngår. Videre svekkes gyldigheten av at vi sendte ut intervjuguiden til informantene før selve intervjuet ble gjennomført. Dette gjorde at informantene fikk muligheten til å forberede seg på hva slags spørsmål de fikk. Ulempen var imidlertid at svarene kunne tilpasses på forhånd, slik at selskapet fremsto som de ønsket. Informantene fikk likevel bare tilsendt hovedspørsmålene i intervjuguiden, så vi hadde på tross av utlevert intervjuguide mulighet til å stille ukjente og uforventede spørsmål der det skulle være aktuelt. Vi anså det også som en sikkerhet at vi gjennomførte en

dokumentanalyse på forhånd. Det gjorde at vi i større grad var i stand til å validere innholdet i intervjuene med informasjonen vi hadde fra dokumentanalysen.

Generalisering i kvalitative studier er mye diskutert. Tjora (2017) mener man også i kvalitative studier kan snakke om noen former for generalisering. Generalisering betyr å utvide relevansen av resultatene utover de spesifikke enhetene som er forsket på. For denne studien var målet om generalisering begrenset. Utvalget i dokumentanalysen inkluderer kun relevante selskap over 200 millioner i omsetning i 2019 fra én næring. Dataen er kun knyttet til forhold i oppdrettsnæringen, det er derfor ikke holdepunkter for å generalisere til andre næringer. Resultatene fra intervjuene kan i større grad gjelde for alle selskap som inngår i dokumentanalysen, noe kombinasjonen av selskap i intervjuutvalget gjør relevant. Svakheten er likevel at vi har et bekvemmelighetsutvalg, som gjør at resultatene kan representere en skjevhet også innad i utvalget.

3.4.1 Etske refleksjoner

Som forskere var vi bevisst på vårt ansvar når vi gikk inn i dette prosjektet og det forventes at vi opptrer etisk i samhandling med andre mennesker (Johannessen et al., 2011). I denne studien behandlet vi personopplysninger som direkte eller indirekte kunne knyttes til enkeltpersoner, da vi blant annet gjorde opptak av intervjuene. Vi var derfor meldepliktige, og søkte godkjenning hos Norsk senter for forskningsdata (NSD). I den forbindelse forpliktet vi oss til å behandle alle personopplysninger etter gjeldende lov. Thagaard (2013) nevner tre etiske retningslinjer: informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser av å delta i forskningsprosjektet.

Informert samtykke handler om at samtykket må være fritt, informert og uttrykkelig. Det vil si at samtykket må være gitt uten ytre press eller begrensninger av personlig handlefrihet. I tillegg må det være gitt tilstrekkelig informasjon om forskningsprosjektet og hva det innebærer å delta i prosjektet (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2016). Informert samtykke ble hensyntatt gjennom å gi informasjonsskriv og samtykkeskjema i forbindelse med forespørsel om å delta i studien. Informasjonsskrivet inneholdt informasjon om prosjektet og hvordan informantens personopplysninger skulle behandles. I tillegg informerte vi om deres muligheter til å trekke seg gjennom hele prosessen. Da selskapene hadde respondert på intervjuforespørselen, sendte vi ut et

samtykkeskjema for å innhente et skriftlig samtykke. Her svarte informantene på om de ville delta i studien og om selskapet skulle anonymiseres eller ikke.

Konfidensialitet handler i hovedsak om at informantenes informasjon blir behandlet konfidensielt, samtidig som informantene anonymiseres hvis ønskelig. Det betyr at vi behandler dataen på en måte som gjør at identiteten til informanten forblir skjult for de som ønsket det (Thagaard, 2013). For å oppfylle dette er det viktig at informasjonen lagres på et sikkert sted. Vi benyttet Microsoft OneDrive for NTNU til lagring, som er en passordbeskyttet tjeneste. I tillegg ble selskapene anonymisert før lagring og det er ikke oppgitt navn i transkriberingene. Thagaard (2013) skriver at det for forskeren kan oppstå dilemmaer mellom det å ta hensyn til informantens anonymitet og det å fremstille resultatene på en måte som oppfyller kravene til pålitelighet og etterprøvbarehet. Siden studien hovedsakelig retter seg mot selskapsinformasjon, var ikke dette en stor utfordring. Minimalt av informasjonen som blir brukt i studien kan identifisere informantene.

En forsker må også ta hensyn til hvilke konsekvenser det kan ha for informanten å delta i forskningsprosjektet. Informantene kunne selv velge hva de skulle svare på og da de fikk tilsendt intervjuguiden på forhånd, hadde de mulighet til å forberede sine svar. I tillegg forsøkte vi å stille åpne spørsmål og unngå spørsmål som informanten på vegne av selskapet ville ha ubehag med å svare på.

4 Empiri

I dette kapitlet presenteres empiri fra dokumentanalysen og intervjuene. Først presenteres selskapene som deltok på intervju med funn fra dokumentanalysen. Videre er kapitlet inndelt etter funn som er knyttet til de ulike forskningsspørsmålene. Empirien fra dokumentanalysen og intervjuene blir presentert sammen og sett i sammenheng.

4.1 Presentasjon av de intervjuede selskapene

I kapitlet om forskningsmetode beskrev vi fremgangsmåten for utvelgelse av selskap til intervju. Etter at vi hadde fått svar på intervjuforespørselen, sendte vi ut en samtykkeerklæring hvor selskapene kunne bestemme om de ønsket å anonymiseres eller ikke. Grieg Seafood var det eneste selskapet som ikke ønsket å være anonym. Selskapene som deltok på intervju er oppsummert i tabell 3. Vi har gitt selskapene et tilfeldig nummer og viser deres selskapsform, omsetning, antall klimarisikoer rapportert og hvor mange av de faktiske klimarisikoene som blir omtalt som klimarisiko.

Navn i studien	Selskapsform	Omsetning 2019 (tall i mill. kr)	Antall klimarisikoer	Antall ganger begrepet klimarisiko blir omtalt
Grieg Seafood	Allmennaksjeselskap	> 1 000	28	13
Selskap 3	Aksjeselskap	> 1 000	1	0
Selskap 9	Allmennaksjeselskap	> 1 000	3	0
Selskap 28	Allmennaksjeselskap	> 1 000	16	0
Selskap 35	Aksjeselskap	< 1 000	1	0
Selskap 41	Aksjeselskap	< 1 000	2	0

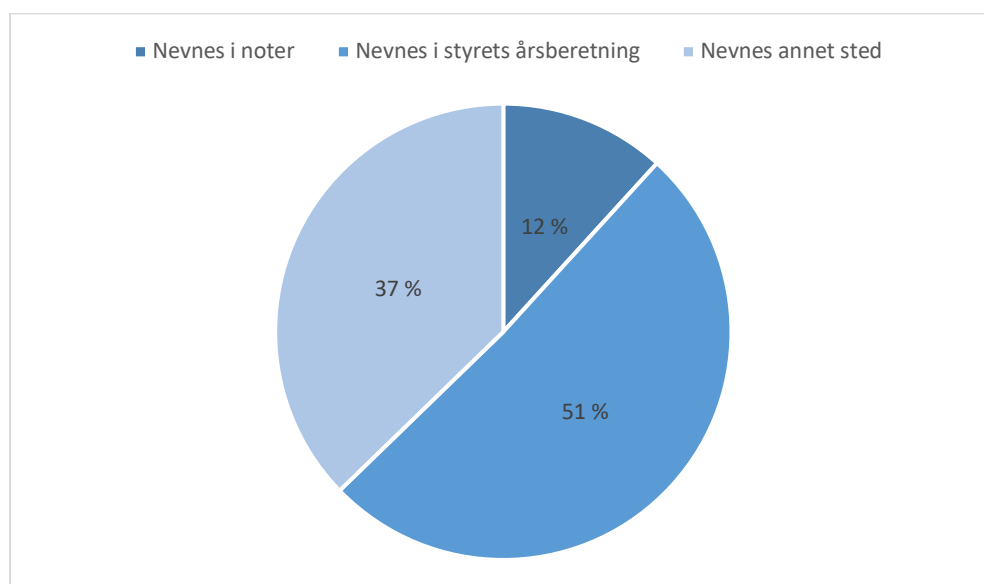
Tabell 3: Informasjon om de intervjuede selskapene

4.2 Selskapenes rapporteringspraksis knyttet til klimarisiko

Med bakgrunn i studiens første forskningsspørsmål, ønsker vi å finne svar på hvordan norske opprettselskap rapporterer om klimarisiko. Vi vil i dette delkapitlet presentere empiri fra studien knyttet til den delen av forskningsspørsmålet. Funnene som blir presentert i dette delkapitlet er fra både dokumentanalysen og intervjuene.

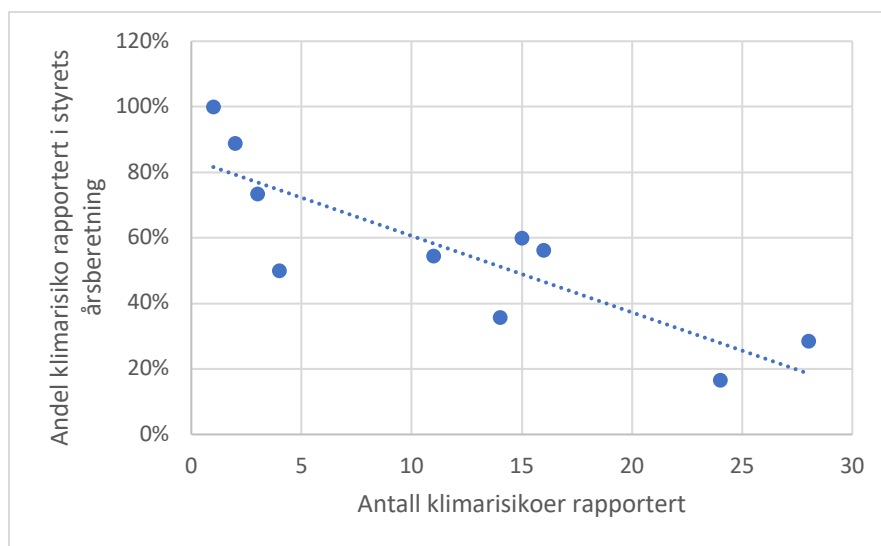
4.2.1 Hvor det rapporteres om klimarisiko

Et fokusområde i dokumentanalysen, er hvor i rapporteringen klimarisiko fremkommer. Som beskrevet i kapittel 3.2.3, er rapporteringen delt i tre: noter, styrets årsberetning og annet sted. Annet sted inkluderer informasjon i årsrapportene som ikke hører til under overskriften «noter» eller «styrets årsberetning». I tillegg er enkeltstående bærekraftrapporter inkludert i annet sted. Dokumentanalysen viser at 51% av de rapporterte klimarisikoene nevnes i styrets årsberetning, noe figur 2 illustrerer. En mindre andel av klimarisikoene fremkommer i annet sted, som i de fleste tilfeller vil si en bærekraftrapport.

Figur 2: Hvor det rapporteres om klimarisiko

Dokumentanalysen viser at av de selskapene som rapporterer om klimarisiko, bruker 62 % av selskapene kun styrets årsberetning til å rapportere om klimarisiko.

Figur 3: Mengden rapporterte klimarisikoer og hvor det rapporteres om det

Figur 3 illustrerer hvordan selskapene som rapporterer mange klimarisikoer, i mindre grad bruker styrets årsberetning som informasjonskanal, enn selskapene som rapporterer få klimarisikoer. Mange selskap rapporterer en, to og tre klimarisikoer totalt, og figur 3 viser gjennomsnittlig andel av klimarisikoer rapportert i styrets årsberetning for gruppene av selskap som rapporterer henholdsvis en, to og tre klimarisikoer totalt. To av informantene forteller at deres selskap benytter TCFD-rammeverket for rapportering om klimarisiko, eller skal benytte det for regnskapsåret 2020. Deres opplysninger om klimarisiko er hovedsakelig konsentrert i delen som er basert på TCFD rammeverket fremfor styrets årsberetning, hvor kun de mest vesentlige klimarisikoene nevnes. For Grieg Seafood ble rapporteringen etter TCFD utgitt som et appendiks til årsrapporten i 2019.

Et aspekt som ikke ble inkludert i dokumentanalysen er rapportering eller informasjonsdeling om klimarisiko i andre kanaler enn årsrapporter og bærekraftrapporter. Flere av selskapene benytter andre kanaler, og deres hjemmesider blir i stadig større grad brukt til å gi utfyllende informasjon. Det ble ikke stilt direkte spørsmål om rapportering i andre kanaler under intervjuene, men det fremkommer av svaret på spørsmålet om hvordan selskapet rapporterer hos to av informantene:

«Den rapporteringen skjer gjennom tradisjonell kommunikasjon. Vi formidler gjennom interessentmøter, gjennom media, sosiale medier og nettsiden».

(Selskap 3)

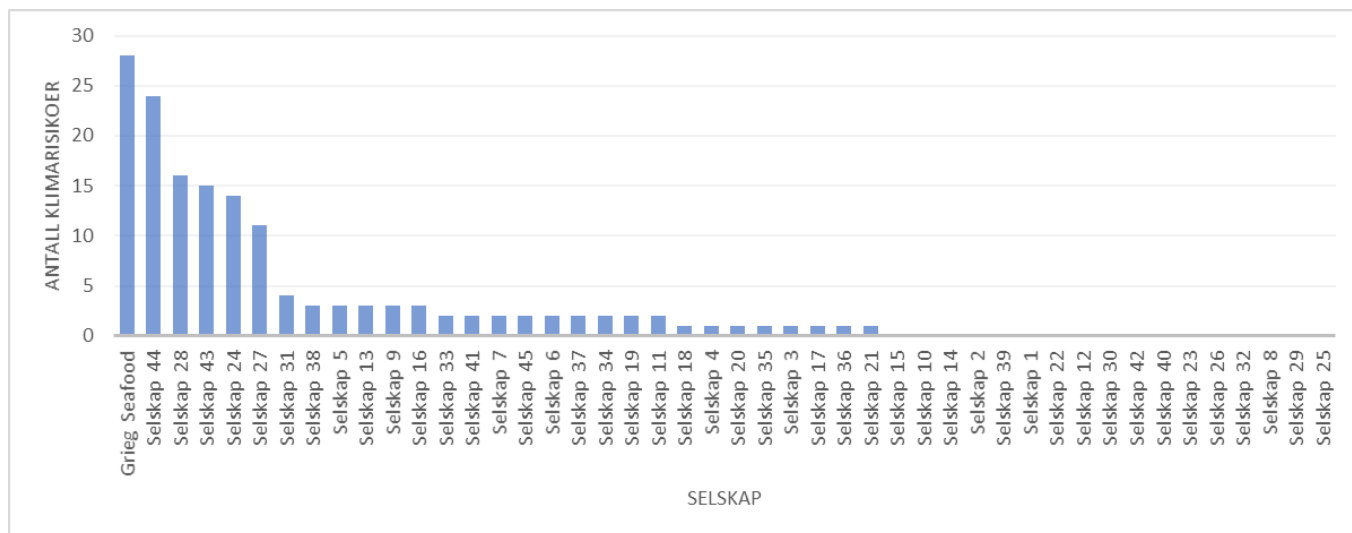
«Så hovedsakelig har vi flyttet veldig mye av innholdet fra årsrapporten 2019 over på websiden. Så tenker vi at tiden er moden for at folk bruker web mer enn å sitte og bla i en årsrapport på 300 sider. Så det blir en slankere versjon av årsrapporten med mye mer linking til websiden. Websiden kan vi oppdatere oftere også, så at man får et mer oppdatert innblikk i hva vi jobber med istedenfor at det er noe som kommer en gang i året».

(Grieg Seafood)

Grieg Seafood, som ut fra dokumentanalysen er selskapet som rapporterer mest, benytter en kombinasjon av årsrapport og andre kanaler i sin rapportering. De rapporterer etter Global Reporting Initiative (GRI), som er verdens mest brukte standarder for bærekraftsrapportering. I tillegg utarbeider de vesentlighetsanalyser som oppdateres hvert år, og de danner grunnlaget for hva som skal være fokuset i årsrapporten. Informanten påpeker imidlertid at det er vanskelig å inkludere alt det arbeides med internt i selskapet, i årsrapporten. I 2020 endret de på hvor de rapporterer om klimarisiko. Deres nettsider brukes i større grad for at informasjonen skal bli mer tilgjengelig. Selskap 3 er en av de som i liten grad rapporterer om klimarisiko i sin årsrapport, men til gjengjeld rapporterer også de gjennom andre kanaler.

4.2.2 Mengde rapportering om klimarisiko

Dokumentanalysen viser stor variasjon i graden av rapportering. 37 % av de 46 selskapene som inngår i studien rapporterer ingenting om klimarisiko. I tillegg fremkommer det at to av selskapene står for 34 % av de rapporterte klimarisikoene. De børsnoterte selskapene rapporterer i gjennomsnitt 11,2 ganger flere klimarisikoer enn de ikke-børsnoterte selskapene. Dokumentanalysen viser også at det er 16 % av de faktiske klimarisikoene som omtales som klimarisiko i rapporteringen, og det er kun tre selskap som omtaler begrepet klimarisiko. Figur 4 viser antall rapporterte klimarisikoer for selskapene som inngår i dokumentanalysen. Av de seks selskapene som rapporterer mest, er det kun selskap 43 som ikke er notert på børs.

Figur 4: Antall rapporterte klimarisikoer fordelt på selskapene

Funnene fra dokumentanalysen blir underbygd i intervjuene. Selskap 28 rapporterer tilsvarende gjennomsnittet til et børsnotert selskap og sier dette om deres rapportering om klimarisiko:

«Vi har en bærekraftsdel i årsrapporten der vi beskriver utslippene og klimarisiko, som blir publisert. Klimarisiko blir omtalt i styrets årsberetning, i bærekraftsdelen og vi publiserer TCFD-rapporter som vedlegg til årsrapporten.»

(Selskap 28)

Intervjuene inkluderer informanter fra selskap som i liten grad rapporterer om klimarisiko. Selskap 35 rapporterer under gjennomsnittet til de som ikke er notert på børs, og svarer følgende på spørsmålet om deres rapporteringspraksis knyttet til klimarisiko:

«Nei, nå må jeg bare være såpass ærlig her at jeg har jo årsrapporten foran meg, men jeg skjønner ikke hvor dere ser så mye om det i vår årsrapport.»

(Selskap 35)

Selskapene forteller om svært ulik rapporteringspraksis, og det er varierende hvor mye arbeid som legges ned i klimarisikorapporteringen. Både dokumentanalysen og intervjuene viser at graden av rapportering varierer stort blant selskapene, og også mellom de børsnoterte selskapene. Fire av informantene forteller at klimarisiko nevnes lite eller ingenting i årsrapporten. Selskap 35 og

selskap 41 forteller åpent om deres manglende rapportering om klimarisiko. De har lite informasjon i årsrapporten og de rapporterer ikke mer i styrets årsberetning enn kravene i loven. Selskap 35 sier følgende:

«Så har det jo blitt sånn med disse årsberetningene at kravene til hva man skal skrive ned har blitt mindre. Vi er jo et ganske stort selskap så vi må jo ha med noe da, men jeg tror sånn generelt så rapporterer vi ikke mer enn vi må. Jeg tror egentlig vi rapporterer regnskapet etter det som er lover og regler».

(Selskap 35)

Selskap 41 refererer også til deres rapportering som veldig dårlig og at den har forbedringspotensial. Av selskapene som deltok i dokumentanalysen, er selskap 35 og 41 to av selskapene som rapporterer svært begrenset om klimarisiko.

Selskap 9 er et børsnotert selskap og har en liten bærekraftsdel i sin årsrapport, men klimarisiko er lite inkludert i denne delen. Selskap 9 er det selskapet som skiller seg tydeligst ut blant de børsnoterte selskapene, i retning av lite rapportering om klimarisiko. Selskapet forteller:

«Det blir fort nedprioritert, altså vi har per nå ikke egen bærekraftsansvarlig i selskapet eller i konsernet. Så da er det nok litt for lite fokus på det, i forhold til det vi gjerne kunne ha tenkt oss».

(Selskap 9)

Videre forteller informanten at årsrapporten er i henhold til kravene i loven. Fem av selskapene påpeker at de følger kravene til innhold i styrets årsberetning, og derfor ikke rapporterer om klimarisiko i stort omfang.

Grieg Seafood beskriver at det interne arbeidet med klimarisiko strekker seg lenger enn hva som fremkommer i årsrapporten. Dette gjelder også andre selskap. Selskap 3 er det selskapet som i størst grad forklarer forskjellen mellom det interne arbeidet og rapporteringen, i retning av at arbeidet er mer utstrakt enn rapporteringen. Også selskap 35 og 41 antyder at arbeidet til dels

strekker seg lengre enn hva som rapporteres. Selskap 9 sier at deres begrensede rapportering reflekterer det interne arbeidet, men at selskapet ønsker å bli bedre både når det gjelder internt arbeid og rapportering. Selskap 28 forteller at klimarisiko over en lengre periode har vært relevant på et styringsnivå, men ikke i så stor grad blitt rapportert eksternt. Selskap 28 påpeker imidlertid en usikkerhet knyttet til om det er behov for mer rapportering om klimarisiko på spørsmålet om rapporteringen reflekterer deres interne arbeid:

«Det kan være vi ikke rapporterer tilstrekkelig, men vi er usikre på hvor mange som leser det. Ratingbyrå kan være lesere, og det er noen som leser ratingen. Men jeg er usikker på hvor mange som leser den faktiske rapporten og da blir det en avveining på hvor mye detaljer man skal oppgi».

(Selskap 28)

Grieg Seafood beskriver et problem med grønnvasking, som er et generelt problem i klima-, miljø- og bærekraftsrapportering. Med grønnvasking menes det at selskap utnytter seg av at leseren av informasjonen som rapporteres i liten grad klarer å skille hva som er en balansert og rettvisende fremstilling, og hva som ikke er det (Delmas & Burbano, 2011). Derfor har Grieg Seafood fokus på å rapportere på en måte som viser hvordan selskapet jobber i det daglige, selv om det er krevende:

«Det kommer ikke helt frem hvordan vi jobber, men vi prøver jo egentlig gjennom spesielt den TCFD-rapporten å beskrive hvordan de som jobber ute på merdkanten og tenker klima hele tiden, til opp til styret».

(Grieg Seafood)

4.2.3 Kvantifisering av klimarisiko

Intervjuene gir data på hvorvidt klimarisiko kvantitativt blir inkludert i regnskapsmessige vurderinger og estimeringer. På et direkte spørsmål om kvantifisering av klimarisiko i regnskapet, kunne ingen av selskapene vise til konkrete eksempler. Det kan tyde på at det i liten grad inkluderes. Svarene er sprikende med tanke på hvor vidt klimarisiko er inkludert i regnskapsmessige vurderinger og estimeringer. Grieg Seafood er veldig tydelig på deres syn:

«Ja dette tror jeg er litt sånn nybrottsarbeid for veldig mange bedrifter, siden dette ikke treffer på kort sikt. Jeg blir veldig overrasket hvis at noen sier ja, og grunnen er egentlig at tradisjonell regnskapsrapportering ikke hensyntar klimaregnskap».

(Grieg Seafood)

Også selskap 3 og 35 sier at klimarisiko ikke kvantifiseres i regnskapsmessige vurderinger og estimeringer. Selskap 3 forteller i den sammenheng likevel at klimarisiko inngår i rapporteringssystemer på styringsnivå. Selskap 28 er mindre presis i sitt svar, men mener de inkluderer klimarisiko der det hører hjemme, for eksempel i vurderinger av eiendeler som er utsatt for tøffe værforhold. Samtidig påpeker selskap 28 at klimarisiko er vanskelig å vurdere, og at det ofte er et langsiktig perspektiv på disse vurderingene. Dette i kombinasjon med at store deler av balansen har kortere levetid enn det tidsperspektivet som brukes på klimarisiko, har det ifølge selskap 28 vært sjeldent aktuelt å nedjustere verdi som følge av klimarisiko. Selskap 9 svarer følgende på spørsmålet om klimarisiko kvantifiseres i regnskapet:

«Altså det inngår jo, men vi har ikke tallfestet noe risiko knyttet til miljø og klima. Men det ligger jo implisitt i modellene i forhold til hva slags produksjon vi kan ha på laks. Og ja, til syvende og sist så er jo det grunnlaget for mye av det som skjer hos oss. Det er veldig vanskelig å både sette tall eller sannsynligheter på det som har med det å gjøre».

(Selskap 9)

Datamaterialet tyder på at få eller ingen av selskapene er i stand til å kvantifisere klimarisiko regnskapsmessig. Dette skyldes blant annet manglende systemer og verktøy for å gjøre beregningene og manglende fokus på klimarisiko i regnskapsrapporteringen.

4.3 Faktorer som påvirker rapportering om klimarisiko

Som nevnt tidligere i dette kapitlet er det stor variasjon i graden av rapportering hos de ulike selskapene. 87% av selskapene i dokumentanalysen rapporterer mindre enn fem klimarisikoer i sin årsrapport. To av selskapene skiller seg ut ved å rapportere 28 og 24 klimarisikoer (se figur 4).

Formålet med intervjuene er å få en innsikt i hva som er årsaken til at noen selskap rapporterer lite, mens noen få leverer en mer grundig rapportering. I intervjuene med de seks utvalgte selskapene nevnes det flere årsaker til at selskapene rapporterer som de gjør. Det vises til interne faktorer, og forhold ved eiere og interessenter. Videre i dette delkapittelet presenteres sentrale faktorene som blir nevnt av informantene.

4.3.1 Eiere og interessenter

Eierstruktur i form av familieeide selskap er en faktor som blir trukket frem hos tre av informantene som årsak til lite rapportering om klimarisiko. Alle de ikke-børsnoterte selskapene som ble intervjuet er familieeide selskap, hvor familien eier hele eller over 50 % av selskapet. Dokumentanalysen viser at de tre selskapene rapporterte under gjennomsnittet, som vil si to eller færre klimarisikoer. De forklarer det med at selskapene har vært familieeid siden starten, og det har derfor ikke vært andre interessenter på eierdelen. På spørsmålet om familieeid selskap er en av årsakene til at de rapporterer lite, svarer ett av selskapene:

«Ja, det har hvert fall vært viktig for valg av nivået man har rapportert på. Altså det er jo ingen andre, det har ikke vært noen andre eierinteresser i selskapet som har hatt behov for at dette publiseres i årsrapporten. Men at det i stedet er en del av rapportering til styret og at sånn sett eierstyringen har skjedd mer direkte, en via sånne typer rapporter. Så det er helt klart avgjørende. Så lever vi kanskje i en ny tid og kommer til å gjøre det fremover, også må vi tilpasse oss den også når det gjelder rapportering».

(Selskap 3)

Selskap 3 viser til at selskapets eierstruktur som familieeid selskap helt klart er en avgjørende faktor for hvorfor de rapporterer lite om klimarisiko. Mangel på andre eierinteresser viser seg å bety en del for rapporteringspraksisen til selskapet. Samtidig er informanten åpen for at forhold kan endre seg, som gjør at rapporteringspraksisen også må endres. Selskap 3 nevner også at klimarisiko og bærekraft i større grad er en del av rapporteringen til styret, og at rapporteringen skjer mer direkte enn via en årsrapport. Selskap 41 forteller også om en mer direkte kommunikasjon i selskapet som

skyldes at selskapet er familieeid. Selskap 41 forteller følgende på spørsmålet om hvordan de rapporterer:

«Det er en familiebedrift der det er to familier som eier og dem bor på samme plassen her, så hvis det er noe de lurer på så spør dem egentlig ikke om det i årsberetningen, men dem kommer heller på kontoret og spør».

(Selskap 41)

Selskap 41 forteller her om en mer direkte kommunikasjon om forhold innad i selskapet, i stedet for at det rapporteres i årsrapporten. De har denne formen for kommunikasjon siden avstanden mellom eierne og driften i selskapet er liten. Eierne kommer innom kontorene og får dermed svar på det de lurer på med en gang. Selskap 41 forteller videre at siden de er et familieeid selskap og driften hovedsakelig foregår i nære omgivelser til eierne, er det mulig med denne formen for kommunikasjon. Denne oppfatningen har også selskap 3 og 35. De legger vekt på at siden selskapet er familieeid, er avstanden mellom eierne, og styret og ledelsen liten. Selskap 3 og 35 forteller følgende om forhold i bedriften:

«Vi har ikke andre investorer, vi har ikke kvartalsrapportering, vi har ikke børsmeldinger eller noe sånt. Så vi har et kontaktpunkt mot eier og eieren sitter også i styret og er også en av direktørene i ledergruppa i selskap 3».

(Selskap 3)

«Eierne jobber jo også i selskapet, så det er klart at jeg tror du må definere hvem som er målgruppa for årsrapporten og hva som er målet for selskapet».

(Selskap 35)

Selskap 3 og 35 forteller at eierne er delaktig i styringen og driften av selskapet. Eierne sitter i styret, men jobber også i selskapet. Det stammer fra at selskapene er familieeide og har vært det siden starten. De startet i det små og har bygd seg større, og eierne har alltid vært en del av styringen og driften i selskapet. Siden de er selskap uten krav om børsmeldinger eller kvartalsrapporteringer, foregår kommunikasjonen mer internt i selskapet, og det er en mindre formell kommunikasjon. I

forbindelse med at eierne jobber i selskapet, forteller informantene at det derfor er liten interesse rundt rapporteringen. Selskap 35 forteller:

«For å si det helt ærlig så er det jo, det er ofte regnskapsfører og revisor som sier hva vi faktisk skal ha med og sørger for at vi har det med».

(Selskap 35)

Selskap 35 viser til at de har ekstern hjelp som forteller hva som er kravene til rapportering, og på grunn av manglende interesse, rapporteres det ikke mer enn hva regnskapsfører og revisor anbefaler. Selskap 35 og 41 forteller derfor at de ikke rapporterer mer enn hva som er kravet i loven, og holder rapporteringen til et minimum. De anser brukerne av årsrapporten som få, og derfor velger de å ikke bruke tid og ressurser på rapporteringen.

Grieg Seafood og selskap 28 har sett økende etterspørsel fra interessenter etter klimarisiko, og det er en faktor for at de rapporterer i økende grad. Som nevnt i dette kapittelet rapporterer selskap 28 hovedsakelig internt, men de har i det senere sett en økende etterspørsel fra eksterne parter om rapportering. Det er spesielt finanssektoren som etterspør klimarisikorelaterte opplysninger, da de ønsker en grønn profil. Grieg Seafood og selskap 28 forklarer følgende på spørsmålet om det er en økt forventning hos eksterne parter på rapportering om klimarisiko:

«Ehm, ja vi gjør egentlig det. Altså vi følger med på, og blir jo rangert av diverse sånne ratingbyrå, og det er jo noe som, selv om ikke vi spør om det selv, så blir vi det. I tillegg så er det jo investeringsbanker, veldig mange som begynner å få type, altså mer en grønn profil da, så det at det er ESG-investeringer, og da er klimarisiko noe som står på agendaen hos de. Så det er ikke sånn at vi føler at det er de som kommer og sier vi må gjøre det, men vi ønsker å ligge langt fremme når det gjelder ESG- perspektivet da».

(Grieg Seafood)

«Det er jo absolutt en økende interesse fra finansielle aktører om å motta informasjon. Samtidig gir det oss fordeler når vi er åpne om det».

(Selskap 28)

Grieg Seafood forteller at de ser økt etterspørsel fra finanssektoren og da investeringsbanker på grunn av deres ønske om en grønn profil. Selskap 28 ser også økende interesse om informasjon fra finansmarkedet, og anser det som positivt. Selskapet 28 forteller videre at de begynner å få fordeler av å være åpne om rapportering om klimarisikorelaterte opplysninger. I tillegg til finanssektoren viser Grieg Seafood til at det er etterspørsel fra ratingbyråer. De rater et selskap blant annet basert på opplysninger om klima og bærekraft, og informanten forteller at hvis man ikke har disse opplysningene så blir man ratet dårlig. Selskap 9 har opplevd dette i sitt fravær av klimarisikorapportering:

«Vi har jo fått med oss at vi er lavt ratet på bærekraftsrating. Så det er jo noe vi har ønske om å bli bedre på, men så langt har vi ikke kommet dit».

(Selskap 9)

Det viser at selskapene har begynt å se virkninger av å ikke rapportere om bærekraft, og at det kan føre til dårlig rating av ulike ratingbyrå. Det er de børsnoterte selskapene som foreløpig har sett økt etterspørsel fra eksterne parter, og da hovedsakelig finansmarkedet og ratingbyrå. De forteller om hvordan de tror interessentene vil påvirke fremtidig rapportering og at de står overfor et skifte innenfor bærekraftsrapportering.

4.3.2 Interne faktorer

Informantene forteller om flere interne faktorer som de tror kan være årsaken til at de rapporterer som de gjør. Kompetanse er en faktor som blir nevnt av flere selskap, og to av selskapene som rapporterer lite, trekker frem mangel på kompetanse som en faktor for lite rapportering om klimarisiko. De legger blant annet vekt på at de ikke har egen bærekraftsavdeling i selskapet, og har derfor ikke egne ansatte som jobber med klimarapportering. I disse selskapene er det økonomiansvarlig som har ansvaret for å inkludere relevante opplysninger i årsrapporten. Det er dermed mangel på tilstrekkelig kompetanse for å kunne gi en rettvise klimarisikorapportering.

Et av selskapene svarer følgende på spørsmålet om deres rutiner for innarbeidelse av klimaopplysninger i årsrapporten:

«Økonomiavdelingen i selskapet er ansvarlig for å skrive om bærekraft, det er jo noe vi ser ikke er godt nok, for vi har ikke den bakgrunnen som kreves for å egentlig skrive den bærekraftsrapporten. Og i hvert fall som økonom så har man ikke den verktøykassen, hvert fall så har ikke jeg det. Det var ikke en del av min utdanning. Så det er jo noe vi har vurdert å få hjelp til det, men det er jo veldig, generelt et lite marked enda, veldig spesifisert dem som holder på med det. Det har jo vært vurdert å ansette en bærekraftsperson i konsernet. Men så langt har man ikke kommet så langt med det, og det har jo med det at det er vanskelig å finne rett person. Det er ikke så mange av dem, som har den her linken mellom bærekraft og mot børs da».

(Selskap 9)

Selskap 9 viser til at det er behov for en del kompetanse for å kunne rapportere om bærekraft. Det å «kun» ha en økonomiutdanning er ikke tilstrekkelig når det kommer til klimaopplysninger, og man har derfor behov for ansatte som innehar den spesifikke kompetansen for å få til god rapportering på området. Informanten forteller videre at manglende kompetanse gjør det enkelt å velge bort rapporteringen om klimarisiko, fordi det foreløpig ikke er et krav.

Det nevnes også av selskap 9 at det er utfordrende å få tak i denne kompetansen fra eksterne. De har et ønske om å forbedre sitt fokus på bærekraftsområdet, men foreløpig har det vært vanskelig å ansette noen med riktig kompetanse. Spesielt da det både er behov for kjennskap til børsnoterte selskap og bærekraft. Selskap 41 vektlegger også manglende kompetanse som en årsak til deres bærekraftsrapportering. I tillegg uttrykker informanten at de ser tydelig behov for økt kompetanse på området, og at de har startet arbeidet med å forbedre denne kompetansen innad i selskapet. Selskapet 41 forteller om deres nyansettelse:

«Ja vi henta inn, vi fikk ei ny dame på kvalitet som ble kvalitetssjef her, og hun kommer i fra selskap 17 (vedlegg 5), og har jobba litt med klimaregnskap og slik, så hun kommer helt sikkert på sikt da til å bruke det mer».

(Selskap 41)

Selv om selskap 41 har en nyansatt kvalitetssjef, vektlegger informanten at de fortsatt har en lang vei å gå. Selskap 9 og 41 mener selv de ikke har tilstrekkelig kompetanse, men at det er noe de ønsker å forbedre og til en viss grad har startet med. Siden det foreløpig ikke er noen krav i loven, er det enkelt å velge bort. Det blir derfor ikke rapportert mer enn absolutt minimum.

Grieg Seafood, som ifølge dokumentanalysen rapporterer flest klimarisikoer, nevner kompetanse som en faktor som fører til at de rapporterer mye om klimarisiko. Det er både eksterne og interne faktorer som er årsaken til deres rapportering, men at de har en egen bærekraftavdeling i selskapet er en viktig faktor for grundig rapportering. Selskapets bærekraftavdeling har ansatte som innehar god kompetanse på området. I tillegg vektlegger informanten at samarbeidet mellom selskapets ulike avdelinger er viktig for å få til god rapportering. Avdelingene jobber på tvers og bidrar med kompetanse på ulike områder. Grieg Seafood forteller følgende på spørsmålet om hvordan selskapet jobber med rapporteringen om klimarisiko:

«Vi har en egen bærekraftsavdeling, så har vi en chief sustainability officer, som hører til vår tekniske avdeling, men det er et samarbeid altså, vi jobber på tvers, vi følger liksom ikke bare en funksjon, så vi har et godt samarbeid, å ja med både policy, klimaregnskap og oppfølging».

(Grieg Seafood)

Grieg Seafood viser til at de i tillegg til bærekraftsavdeling har en ansatt som chief sustainability officer, som har det overordnede ansvaret for bærekraftsrapportering. Selv om de har en egen ansvarlig på bærekraft, poengterer informanten at de jobber på tvers av alle avdelinger når det gjelder policy, klimaregnskap og oppfølging. Formidling av kunnskap på tvers av avdelingene oppfattes som en viktig faktor for bærekraftsrapportering.

En annen faktor Grieg Seafood trekker frem som viktig for rapporteringen, er at rapportering om klimarisiko inngår i selskapets strategi. Kunnskap om hvordan klimaendringer kan påvirke selskapet på sikt er viktig å ha oversikt over, og derfor må det være forankret i selskapets strategi. Som en del av deres strategi viser Grieg Seafood at de ønsker å være langt fremme når det kommer til rapportering om bærekraft og klimarisiko. Ønsket om å være foran majoriteten på området blir også en årsak til deres rapporteringspraksis. Selskap 28 trekker også frem at klimaendringer er viktig for selskapsstyringen, og at de må ha oversikt over vær, vind og strømforhold i de områdene hvor de opererer. Selskap 28 svarer følgende på spørsmålet om hvordan de rapporterer:

«Vi anser det som relevant og det er en del av styringen vår. Dette har vi gjort i lang tid, men ikke rapportert eksternt i større grad. Den eksterne rapporteringen har økt som følge av fokus og krav fra både interessentene og samfunnet».

(Selskap 28)

Selskap 28 viser til at fokuset på klimarisiko hovedsakelig har vært internt i deres selskap og en del av styringen deres. De har derfor ikke rapportert mye om det eksternt, men klimarisiko og bærekraft har vært et fokusområde for de i lang tid. Ekstern rapportering har kommet senere som et krav fra interessentene. Interessentene som en faktor for rapportering, ble nærmere omtalt i kapittel 4.3.1.

To av selskapene nevner at for å rapportere om bærekraft og klimarisiko er man avhengig av å se et resultat av å bruke ressurser på rapportering. Foreløpig har de ikke sett de store fordelene med rapporteringen, men det er på vei til å endres. På spørsmålet om rapportering om klimarisiko kommer til å bli relevant for selskapet fremover svarer selskap 9 følgende:

«Så, det er jo litt av guleroten for å kunne ha mer fokus på det fremover, at man kan få noe igjen for det da i et økonomisk perspektiv, enten i form av bedre betingelser eller unngå straff, skulle jeg til å si».

(Selskap 9)

Selskap 9 tror de økonomiske fordelene av å rapportere om klimarisiko vil øke i fremtiden, noe som vil gi større insentiver til å prioritere rapporteringen. Informanten påpeker at de økonomiske fordelene kan komme både i form av goder som bedre betingelser og gjennom å unngå straff ved å rapportere.

For at det å unngå straff skal være en faktor for rapportering, må det finnes et regelverk som stiller krav til rapportering. Foreløpig er det lite regelverk på området, og flere av selskapene trekker frem manglende regelverk og klare retningslinjer for rapporteringen som en viktig årsak til hvorfor det rapporteres lite. Selskap 9 svarer følgende på årsaken til hvorfor de rapporterer som de gjør:

«Det har jo med historiske forhold å gjøre. I fjor så rapporterte vi kun for oppdrettssegmentet vårt, i år så har vi forsøkt og dratt inn mer fra skipssiden også. Men det å både bestemme hva slags indikatorer som er viktig å rapportere på, og ja, mer det teksten og alt, det er vanskelig å vite, og finne de gode parameterne da».

(Selskap 9)

Selskapet har vanskeligheter med å vite hva de skal rapportere på. Siden klimarisiko er et omfattende, vidt og relativt nytt begrep viser selskap 9 til at det er vanskelig å vite hva man skal rapportere om, da de ikke har indikatorer eller gode parameter. Flere av selskapene deler samme mening som selskap 9, at dagens regler gjør det vanskelig og tidkrevende å rapportere om klimarisiko. Tre av informantene svarer følgende på spørsmålet om det hadde vært enklere å rapportere med klarere regler og retningslinjer:

«Vi ser veldig mye, og det er jo også kanskje grunnen til at det tar litt lang tid å lage en sånn bærekraftsrapport i dag, er fordi at det er veldig opp til oss selv å velge hva vi skal rapportere på og det er veldig opp til oss selv hvordan vi skal kalkulere faktorer».

(Selskap 3)

«Ja definitivt! Altså det er helt umulig og hvis du har bare noen rapporteringskrav, men ikke et rammeverk, så kan man jo egentlig rapportere på hva som helst».

(Grieg Seafood)

«Ja det tror jeg, hvis det hadde vært konkrete ting vi skal rapportere i årsrapporten, så er det jo enkelt, da er vi nødt til og det vil jo også tvinge oss til å jobbe mer fokusert og mer målbevisst med å besvare det opp da, så det tror jo at hvis det hadde vært klare føringer så jeg tror jo at det hadde vært lettere».

(Selskap 35)

Alle tre selskapene ovenfor viser til at det er vanskelig å finne ut hva man skal rapportere på. Som Grieg Seafood forteller, vil man uten et rammeverk kunne rapportere om hva som helst. Det er vanskelig å bruke tid på rapportering når man ikke vet om det man rapporterer er av interesse for andre. I tillegg tar det lengre tid og større ressurser å utarbeide rapporter når det ikke er klare retningslinjer på området. Selskap 35 viser til at om det hadde vært strengere reguleringer på området, hadde man blitt tvunget til å rapportere mer, og blitt mer målbevisst på klimarisiko. Fire av de seks informantene viser til at mangel på regelverk og rammeverk gjør rapporteringen vanskelig. Tre av informantene nevner manglende regelverk og rammeverk som årsak til at rapporteringen velges bort, da det skaper stor usikkerhet.

4.4 Regulatoriske utfordringer

Som tidligere beskrevet, er dagens regulatoriske rammeverk fleksibelt med tanke på hvordan selskapene skal rapportere om klimarisiko. Med bakgrunn i intervjuene undersøker vi hvordan selskapene ser på dagens og fremtidens rapportering om klimarisiko. Selskapene rapporterer i stor grad på frivillig basis om klimarisiko, uten spesifikke krav i lov. Blant funnene i kapittel 4.3.2 kommer det frem at mange av selskapene opplever dagens rapporteringssituasjon som krevende. Det finnes flere rammeverk med anbefalinger om hvordan selskapene kan rapportere om bærekraft, noe som gjør det vanskelig å vite hvilke kriterier de skal følge. På spørsmålet om det hadde vært enklere å rapportere dersom det var klarere regler og retningslinjer for rapportering om klimarisiko, svarer selskap 9 følgende:

«Det hadde jo vært lettere sånn sett at man da visste akkurat hva man skulle plukke ut, og man måtte forholde seg til det som var. Men om det hadde blitt riktigere, det skal jeg jo ikke si, det er jo ikke gitt det. Det er jo mange forskjellige selskap og forskjellige bransjer, så det vil jo være forskjellige fokus».

(Selskap 9)

Noen av selskapene jobber aktivt med å utvikle metoder for å bedre rapporteringspraksiser i fremtiden, mens andre er mer avventende. Blant annet er Grieg Seafood med i et globalt prosjekt som observatør til Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) for å utvikle et rammeverk for rapportering av naturrisiko, basert på TCFD-rammeverket. Naturrisiko omtales av Grieg Seafood som hvordan endringer i naturen eller tap av natur vil påvirke selskapet i fremtiden. Empirien vår viser en tendens til at de som er lengst fremme på rapportering om klimarisiko, også i større grad jobber aktivt for å utvikle rapporteringen. Dagens rapporteringspraksis for bærekraft er preget av mange forskjellige rammeverk, som delvis overlapper hverandre. I mange sammenhenger inngår klimarisiko i bærekraftsrapporteringen. Dette skaper et uoversiktlig område å navigere i for selskapene, hvor valgene om hva som skal rapporteres og hvor det skal rapporteres, er mange. Selskapene frykter en utvikling hvor antall rammeverk øker, der mange ulike organer med ulike interesser ønsker rammeverk tilpasset deres interesser. Internasjonalt jobbes det med å motvirke disse kreftene med å samle mange forskjellige initiativ, hvor blant annet IFRS Foundation vurderer mulighetene for å innføre et felles standardsett med fokus på klimarelaterte risikoer. Et av selskapene beskriver situasjonen slik:

«Ja, jeg tror det kommer flere og flere rammeverk. Det som jeg bare håper er at det ikke kommer sånn konkurrerende rammeverk, altså når det gjelder bærekraftsrapportering for eksempel, så er det utrolig mye du kan velge mellom. Sant, så har kanskje Europa sitt fokus og så har USA et annet fokus. Og så prøver du egentlig og skal svare ut alle. Når vi sitter med årsrapport og kvartalsrapport og vi ser at vi blir rangert av MSCI på det, Sustainalytics på det. Sant, så det er veldig mange, så vi kan ikke rapportere på hundre, vi må velge hva vi ønsker å ha fokus på».

(Grieg Seafood)

Flere av selskapene som ble intervjuet har en mer avventende holdning til hvordan utviklingen blir fremover, sammenlignet med Grieg Seafood. Alle gir uttrykk for at rapportering om klimarisiko vil spille en mer sentral rolle enn den gjør i dag, men i varierende grad. Ekstern finansiering trekkes frem av flere som et område hvor behovet og kravet til rapportering vil øke fremover. I kapittel 4.3.1 trekkes ekstern finansiering frem som en av faktorene som påvirker dagens rapportering om klimarisiko, noe flere selskap tror vil bli mer dominerende i fremtiden. På spørsmålet om rapportering om klimarisiko vil bli mer aktuelt i fremtiden, svarer Selskap 3:

«Ja, det tror jeg. Det ser vi jo innenfor grønn finans og, altså vi ser hele tiden initiativer som kommer for at selskap, og i vår næring, får bedre vilkår kan du si, hos finansinstitusjonene gjennom rapportering. Så det er jo bare et eksempel på at dette er i rask utvikling».

(Selskap 3)

Både dokumentanalysen og intervjuene viser at fleksibiliteten i regelverket åpner opp for en rapporteringspraksis som spriker både når det gjelder hvor mye som rapporteres og hva som rapporteres. Selskapers rapportering av finansiell informasjon skal overordnet gi beslutningsnyttig informasjon til interessentene (IFRS Conceptual Framework, 2018, 1.2). Nåværende og potensielle investorer og kreditorer vil ofte være hovedgrupper av interessenter. For at informasjonen skal ha nytteverdi for interessentene, anses det blant annet som viktig at informasjonen er pålitelig og sammenlignbar. Selskap 28 påpeker at dagens situasjon fører til et manglende sammenligningsgrunnlag for investormiljøet.

«Absolutt, bare det kravene til hva man skal rapportere på bærekraft totalt sett er jo veldig utydelig og sammenligningsgrunnlaget til investormiljøet ville vært helt annet hvis det hadde vært mer standardisert».

(Selskap 28)

Standardisering av regelverket er et tema i intervjuene. Vår innsamlede data viser en bred oppslutning rundt standardisering av regelverket for å forenkle rapporteringen og øke nytten av

informasjonen for selskapets interessenter. Den økte nytten knytter seg først og fremst til at standardiseringen av regelverket gir et større sammenligningsgrunnlag mellom selskapene. Selv om alle seks informantene i varierende grad gir uttrykk for at økt standardisering gir økt nytte, trekker flere frem problemer med å standardisere regelverket.

«Det er veldig uoversiktlig i dag, så jeg tror at nytten blir størst både for selskapet og for samfunnet og for konsumenten dersom det blir tydeligere og klarere hva man skal rapportere og hvordan man skal gjøre det. Men det er veldig viktig at selskapene og industrien er med å definere og er med å bestemme hvordan rapporteringsrutiner skal se ut og hvordan man beregner ting. For vi frykter litt at det skal bli helt, ja, at det skal bli lite relevante parametere eller lite relevante kriterier som legges til grunn da. Så det er veldig viktig at industrien er med å utforme disse og det ser man jo at Sjømat Norge har fokus på, når EU nå jobber med beregningsregler for klimagassavtrykk i havbruksnæringen. Men avstanden til Brussel er stor og det kan hende at det arbeidet ikke blir, ja, så man bør ha fokus på det hvert fall».

(Selskap 3)

Selskap 3 trekker frem en av bekymringene med standardisering og eksemplifiserer med EU-taksonomien, som det er knyttet stor usikkerhet til i oppdrettsnæringen. Bekymringen til selskapene knytter seg til et for rigid rapporteringssystem, der selskap blir tvunget til å rapportere på parametere som verken er relevant for brukerne av informasjonen eller selskapet selv. En vei mot et mer standardisert rapporteringssystem, er EUs klassifiseringsforordning, også omtalt som EUs taksonomi eller taksonomien i intervjuene. Når det gjelder EU-taksonomien, så har ikke oppdrettsnæringen fått kriteriene de skal rapportere og måles etter, noe mange andre næringer har. Derfor er selskapene bekymret for å bli utelatt i EUs forsøk på en standardisering av hvordan man kan definere hvilke virksomhetsaktiviteter som kan anses bærekraftige og ikke. En EU-taksonomi som utelater oppdrettsnæringen, kan føre til at næringen blir stemplet som ikke bærekraftig, noe som vil få negative konsekvenser for selskapene. Også selskap 28 påpeker de samme problemene som selskap 3 knyttet til EU-taksonomien.

«Litt vanskelig å svare på synes jeg, for sånn som det er nå så kan du kanskje profilere deg på det. Hvis rapporteringen blir veldig standardisert som for eksempel EU-taksonomien som kommer nå, og det er knyttet mye usikkerhet til dette, så kan faktisk grønne selskaper eller bærekraftige selskaper ende opp med å ikke bli klassifisert som bærekraftige likevel, på grunn av slike krav. Slik at kravene kan være at dem ikke klarer å favne bransjer, type aktiviteter godt nok, slik at det kan virke mot sin hensikt. Men samtidig igjen, jeg synes det har vært veldig vanskelig å vite hvilket nivå man skal rapportere på i bærekraftsrapporteringen. Og i det man har publisert en årsrapport, så har nivået endret seg. Så det er hele tiden endring. Så jeg vil si det er bra med mer standardisering, men er litt usikker på hvordan taksonomi-standardisering vil være».

(Selskap 28)

Flere av selskapene deler selskap 28 sitt resonnement til standardisering som er gitt i sitatet ovenfor. Dagens regelverk er vanskelig å forholde seg til, både for rapporteringsenhetene og mottakerne av informasjonen. På den andre siden møtes EUs forslag til mer standardisert rapportering med skepsis blant selskapene. Det er imidlertid viktig å påpeke at EU-taksonomien gjelder en klassifisering av hvilke virksomhetsaktiviteter som er bærekraftig og ikke, og er dermed ikke knyttet spesifikt til klimarisiko. Det belyser imidlertid problematikken rundt å forme et regulert rapporteringssystem som er egnet til sitt formål. En standardisering av regelverket på nasjonalt eller internasjonalt nivå, vil ifølge informantene mest sannsynlig gå på bekostning av relevansen i det som rapporteres. Skepsisen blant informantene dreier seg i stor grad om det er mulig å ha identisk rapportering hos «alle» selskap, uten at kriteriene det rapporteres etter blir irrelevante.

Andre ser ikke behovet for mer standardisering per nå, da verdien av en slik endring ikke er stor nok i dag. Flere av informantene snakker om en rapporteringspraksis som fortsatt er i en tidlig fase, og hvor utviklingen skjer raskt. På spørsmålet om det er behov for en mer standardisert regulering, svarer et av selskapene følgende:

«Jeg tror kanskje ikke akkurat nå, men tiden endrer seg så jeg tror nok at på sikt kan det være en større verdi enn nå. Litt i forhold til det vi har prata om alt, ikke

akkurat nå, men det kommer til å skje ting de neste 10- 15 årene, det er altså helt sikkert».

(Selskap 35)

Empirien peker i tydelig retning av et mer standardisert regelverk i fremtiden, men tidsperspektivet varierer. Det er imidlertid ingen av informantene som ser hvordan standardiseringen av regelverket kan løses per nå.

4.5 Oppsummering

Dokumentanalysen gir grunnleggende data om oppdrettsselskapenes rapporteringspraksis knyttet til klimarisiko. Over halvparten av selskapene velger å rapportere om klimarisiko utelukkende i styrets årsberetning, og omtrent halvparten av klimarisikoene fremkommer i styrets årsberetning. Det er imidlertid en tendens at de som rapporterer mange klimarisikoer, i større grad bruker «annet sted» i sin rapportering. Videre viser dokumentanalysen stor variasjon i graden av rapportering blant selskapene. Børsnoterte selskap rapporterer vesentlig mer enn ikke-børsnoterte selskap. En stor andel av selskapene rapporterer begrenset om klimarisiko, dette gjelder i hovedsak de ikke-børsnoterte selskapene. Fra intervjuene kommer det også frem at selskapene bruker andre kanaler, først og fremst hjemmeside, for å informere interessentene. Informantene beskriver også forskjeller i hvordan det arbeides med klimarisiko internt, og hva som rapporteres eksternt.

Informasjon fra intervjuene viser at det hovedsakelig kan skilles mellom interne faktorer, og eiere og andre interessenter som årsaker til at selskapene rapporterer som de gjør. I tillegg er utfordringer knyttet til dagens regulatoriske rammer en faktor som kan påvirke rapporteringen. Av interne faktorer er det spesielt selskapets kompetanse på områdene klimarisiko og bærekraft, og om det er en del av selskapets strategi, som trekkes frem som viktige faktorer for påvirkning av selskapets rapportering. Av faktorer knyttet til eiere og interessenter, forteller flere av informantene at eierstrukturen i form av at de er familieeid er en viktig årsak til lite rapportering. Grieg Seafood og selskap 28 opplever en økt interesse fra finanssektoren og ratingbyrå, som er en driver for at de stadig rapporterer mer om klimarisiko og bærekraft.

Datagrunnlaget i denne studien tyder på at ønsket om økt standardisering av regelverket om klimarisikorapportering er til stede hos flesteparten av informantene, begrunnet med en enklere og mer tidseffektiv rapportering. Videre antas det at den økte standardiseringen vil øke nytten hos brukeren, men flere informanter uttrykker skepsis til om det vil være praktisk mulig å kombinere standardisering og relevante rapporteringskrav for de enkelte næringer. Alle seks informantene beskriver en rapporteringspraksis som er i endring, og som vil fortsette å utvikle seg i fremtiden. Ønsket om å øke standardiseringen av regelverket ser ut til å etterfølges av skepsis og bekymring for hvordan det skal gjennomføres. EUs klassifiseringsforordning brukes som eksempel på standardisering, og også denne møtes med delvis skepsis hos selskapene. Uavhengig av utviklingen i det regulatoriske, virker alle selskapene forberedt på en rask utvikling når det gjelder rapportering om klimarisiko.

5 Analyse

I dette kapittelet analyser vi funnene fra kapittel 4 og knytter de opp mot tidligere forskning og teori som ble presentert i kapittel 2. Denne delen danner utgangspunkt for å besvare studiens problemstilling: «*hvordan fremstår klimarisiko i norske opprettselskapers rapporteringspraksis?*». Funnene blir analysert ut ifra studiens to forskningsspørsmål: «*hvordan rapporterer norske oppdrettsselskap om klimarisiko, og hvilke faktorer påvirker rapporteringen?*» og «*hvilke utfordringer har norske oppdrettsselskap med dagens rapporteringspraksis knyttet til klimarisiko?*». I første del drøftes faktorer som kan påvirke rapporteringen om klimarisiko hos opprettselskapene i Norge. I siste del vil vi drøfte hvilke utfordringer selskapene i oppdrettsnæringen har med dagens rapporteringspraksis.

5.1 Faktorer som påvirker rapportering om klimarisiko

Det er flere faktorer som påvirker mengden og måten selskapene rapporterer om klimarisiko. Funnene fra dokumentanalysen og intervjuene viser at vi overordnet kan dele inn i tre faktorer: eiere og andre interessenter, interne faktorer og regulatorisk rammeverk. Vi vil i denne delen drøfte disse med interessentteori, legitimitetsteori og «free market»-perspektivet, samt tidligere forskning som underbygger funnene.

5.1.1 Eiere og andre interessenter

Som nevnt innledningsvis, ble det større interesse for bærekraftsrapportering etter Parisavtalen i 2015. Forventningene fra omgivelsene om hvordan selskap kan bidra for å sikre en bærekraftig fremtid har økt de siste årene. Klimarisiko har foreløpig ikke fått like stor oppmerksomhet fra interessentene som bærekraft generelt, likevel opplever noen selskap økt etterspørsel etter klimarisikorelaterte opplysninger. Funnene våre viser at interessentene til børsnoterte og ikke-børsnoterte selskap er forskjellige. Disse forskjellene og hvordan interessentene påvirker rapporteringen skal vi analysere i dette kapittelet.

5.1.1.1 Børsnoterte selskap

Funnene fra intervjuene viser at alle de tre børsnoterte selskapene har de samme interessentgruppene til rapportering om klimarisiko. Tidligere studier viser at selskapene har mange interessenter når det kommer til bærekraftsrapportering, og at det er flere forhold i

omgivelsene som påvirker rapporteringen av bærekraftsinformasjon (Babiak & Trendafilova, 2011; Krasodomska & Zarzycka, 2021). Fra denne studiens empiridel, finner vi at det foreløpig ikke er like mange interessenter til rapportering om klimarisiko, som tidligere studier har vist at det er til bærekraftsrapportering. Alle de tre børsnoterte selskapene forteller at de har sett en økende etterspørsel fra finansmarkedet. De har også merket økt oppmerksomhet for bærekraftinformasjon fra ratingselskapene. Ratingbyrå skal redusere informasjonsasymmetrien mellom en utsteder og en mulig investor siden utstederen ofte sitter på mer informasjon enn en potensiell investor (Kjellebold, 2019). Felles for finansmarkedet og ratingselskapene er at begge er interessert i selskapets risikohåndteringer. En studie av Krueger et al. (2020) viser at institusjonelle investorer anser klimarisiko som en viktig risiko å vurdere i en investeringsavgjørelse.

Både finansmarkedet og ratingselskap ønsker å få en oversikt over risikobildet til selskapet, og deres oppfatning av selskapets risikobilde er en del av vurderingen ved inngåelse av en finansiell avtale. En av informantene forteller at klimarisiko lenge har vært en del av den interne styringen, men at den økte rapporteringen kommer fra økende etterspørsel fra finanssektoren og ratingselskap. Økende grad av rapportering som skyldes større etterspørsel fra interessenter kan forklares med interessenteori (Carson & Skauge, 2019). Ullmanns (1985) modell predikerer hvordan interessenters makt, selskapets strategiske engasjement og økonomi påvirker selskapets frivillige rapportering om sosiale forhold. Denne forståelsen overfører vi til våre funn, hvor vi vurderer om de samme faktorene kan forklare selskapenes frivillige rapportering om klimarisiko. Under antagelsen at selskapene har et aktivt strategisk engasjement til klimarisiko og gode økonomiske resultater, predikerer modellen høy grad av rapportering når interessentenes makt er stor. Videre viser modellen at et fravær av interessenter gir lav frivillig rapportering. Dokumentanalysen viser at alle de intervjuede selskapene har gode økonomiske resultater, noe som betyr at Ullmanns (1985) tredje dimensjon indikerer økt frivillig rapportering. Funnene i denne studien tyder også på at selskapene med økt etterspørsel fra interessenter også i større grad rapporterer om klimarisiko. De børsnoterte selskapene omtaler økt interesse fra investorer og kreditorer, men de har i varierende grad svart på etterspørselen i form av klimarisikorapportering. Investorer og kreditorer spiller en sentral rolle på finansieringssiden til selskapene, og det vil derfor være naturlig om selskapene opplever finansmarkedets ressurser som viktige for selskapets videre eksistens. Dermed kan rapporteringen om klimarisiko hos de børsnoterte selskapene knyttes til krav fra interessenter med

viktige ressurser, noe som er i tråd med Ullmanns (1985) modell. Et av de intervjuede børsnoterte selskapene rapporterer imidlertid lite om klimarisiko. Dette kan ha sammenheng med at selskapet i mindre grad opplever etterspørsel om rapportering fra interessenter eller interessentenes ressurser er mindre viktige for selskapet.

Interessentens mulige påvirkning på selskapet som en årsak til at oppdrettsselskapene rapporterer, kan forklares med legitimitetsteori. Finansmarkedet har begynt å etterspørre informasjon om klimarisiko fra børsnoterte selskap for å inkludere i risikoanalyser av selskapene. Siden finansmarkedet har viktige ressurser i form av kapital, ønsker selskapene å fremstå på en måte som gjør at finansmarkedet oppfatter de som legitime, og dermed ikke mister tilgangen til ressursen (Deegan & Unerman, 2011). En måte selskapene kan få eller opprettholde sin legitimitet er ved å rapportere om klimarisiko, noe som dermed kan forklare hvorfor noen av selskapene velger å frivillig rapportere om klimarisiko. Å kommunisere med omgivelsene, som en strategi for å oppnå legitimitet, er studert av Dowling og Pfeffer (1975). Grieg Seafood viser til at de utarbeider vesentlighetsanalyser som danner utgangspunktet for hva det blir rapportert om. Investorene, kreditorene og ratingselskapene får da bedre innsikt i hvordan selskapet jobber med å vurdere og håndtere klimarisikoer. Grieg Seafood arbeider også aktivt med å utvikle sin rapportering om klimarisiko, noe som kan bidra til å opprettholde den sosiale kontrakten med samfunnet (Deegan, 2002). Opplysningene som selskapene rapporterer, kan interessentene ta med i sine egne vurderinger når for eksempel en avtale skal inngås. Å formidle informasjon om klimarisiko gjennom årsrapporter vil kunne øke selskapets legitimitet.

Selv om alle de tre børsnoterte selskapene forteller at de opplever økende etterspørsel etter klimarisikorelatert rapportering, er det stor variasjon i mengde rapportering hos de tre selskapene. Dokumentanalysen viser at selskap 9 kun rapporterte om tre klimarisikoer i 2019. Likevel forteller informanten at de opplever økende etterspørsel fra finansmarkedet og ratingselskapene, og at de har opplevd å bli ratet dårlig basert på manglende bærekraftsrapportering. Informanten forteller videre at de ser for seg å måtte øke mengden rapportering om klimarisiko i fremtiden, men at det foreløpig har blitt nedprioritert. Interessentene er sjelden en homogen gruppe, og dermed har de ofte ulike ønsker og krav, og de påvirker selskapet ulikt. Ifølge Roberts (1992) er det å vurdere hvor viktig det er å tilfredsstille de ulike interessentene, en viktig rolle i selskapsstyringen. Denne

vurderingen gjøres med utgangspunkt i selskapets mål. Mitchell et al. (1997) sine tre attributter i form av makt, legitimitet og viktighet/akutthet for å klassifisere interessenter, kan benyttes til å forklare hvorfor selskap 9 foreløpig ikke har møtt forventningene fra interessentene. Som nevnt tidligere må selskapene velge ut hvilke interessentkrav de ønsker å møte. Selskap 9 har valgt å prioritere interne ressurser på andre områder enn klimarisikorapportering, som vil si at de heller møter interessentkrav på andre områder. Med Mitchell et al. (1997) sine attributter kan det tyde på at ressursene selskap 9 får tilgang til av sine interessenter ved å rapportere om klimarisiko, ikke veier opp for kostnaden ved å bruke interne ressurser på å rapportere. Det kan knyttes til at interessentenes makt til å påvirke selskapet ikke er stor nok, eller at selskap 9 tolker deres krav som mindre akutt. Det er viktig å legge til at rapportering om klimarisiko er i en tidlig fase, noe som kan bety at selskapene er i utviklingsfase når det kommer til klimarisikorapportering, noe også selskap 9 gir uttrykk for.

Selskap 9 trekker frem manglende resultater av rapporteringen som en årsak til lite klimarisikorapportering. Informanten vektlegger at man må se resultater fra det man rapporterer for å bruke ressurser på klimarisikorapportering. Det knytter seg til den grunnleggende tanken om at selskapene ønsker å forvalte sine ressurser på best mulig måte, som ofte dreier seg om å oppnå gode økonomiske resultater. Viktigheten av å se resultater fra rapporteringen kan ses i sammenheng med «free market»-perspektiv (Deegan og Unerman, 2011). Rapportering om klimarisiko kan i likhet med andre goder, styres av tilbud og etterspørsel. Etterspørselen etter klimarisikorelaterte opplysninger bestemmer mengden selskapene rapporterer om klimarisiko. Liten etterspørsel etter klimarisikorelaterte opplysninger tilsvarer lite vinning hos oppdrettsselskapene som fører til mindre insentiv for rapportering. Dette kan knyttes til at rapportering om klimarisiko er i en tidlig fase, og som selskap 9 forteller, så anses ikke etterspørselen foreløpig stor nok til å bruke ressurser på rapportering. På den andre siden har det vært rask vekst i etterspørselen etter klimarisikorelaterte opplysninger. For selskapene kan det ta tid å tilpasse tilbudet til etterspørselen og finne den optimale markedstilpasningen.

5.1.1.2 Ikke-børsnoterte selskap

De ikke-børsnoterte selskapene rapporterer i gjennomsnitt 1,4 klimarisiko for året 2019. Bare ett av 40 selskap rapporterer over 4 klimarisikoer, og bare det ene selskapet omtaler risikoene som «klimarisikoer». Ikke-børsnoterte selskap rapporterer vesentlig mindre enn børsnoterte selskap.

Alle de tre ikke-børsnoterte selskapene som deltok på intervju er familieeide selskap, som i stor grad representerer næringen da 76% av alle selskapene innenfor fiske og sjømat var familieeide i perioden 2000-2015 (Berzins et al., 2018). Funnene fra intervjuene antyder at familieeierskap og mangel på andre interessenter, er to av hovedfaktorene for hvorfor de ikke-børsnoterte selskapene i liten grad rapporterer om klimarisiko. I de familieeide selskapene påpeker flere at eierne både jobber i selskapet, og at de tilhører samme lokalsamfunn som selskapet. Dette kan underbygges av studien til Berzins et al. (2018), som viser til at ca. 76% av de daglige lederne i familiebedrifter er fra eierfamilien, og at andelen av eiere representert i styret i familieeide selskap innenfor fiske og sjømat er ca. 80%. Dette støttes også av Chen et al. (2008) som viser til at eierne ofte er med i selskapsledelsen eller tett på selskapsledelsen, som en årsak til at familieeide selskap rapporterer mindre. Med aktive eiere i selskapets daglige drift, vil strukturer for informasjonsflyt og andre interne strukturer skille seg fra de børsnoterte selskapene.

Informantene fra de ikke-børsnoterte selskapene forteller om eierne som en faktor som påvirker selskapets grad av rapportering. Sett ut fra legitimitetsteori kan det forklares med at de ikke-børsnoterte selskapene ikke har like stort behov for å oppnå legitimitet hos finansmarkedet som de børsnoterte. Legitimitet hos eierne oppnår de med intern kommunikasjon om klimarisiko, og behovet for rapportering er derfor begrenset. Dette kan underbygges med studien til Dowling og Pfeffer (1975) om at legitimitet kan påvirke selskap ulikt. Hvis selskapene anses «usynlig» hos interessentene eller de ikke er avhengig av sosial og politisk støtte på et område, har de ikke behov for legitimitet. «Usynlighet» i sammenheng med at interessen rundt klimarisikorapportering fortsatt er i en tidlig fase, kan være årsaker til begrenset rapportering om klimarisiko hos de ikke-børsnoterte selskapene. Som informantene forteller er det de børsnoterte selskapene som foreløpig har sett størst etterspørsel fra interessentene. Det kan oppfattes som at de ikke-børsnoterte selskapene foreløpig er mer «usynlige», og dermed blir ikke legitimitet en like stor driver for rapporteringen (Dowling & Pfeffer, 1975).

Eiernes påvirkning som en faktor for rapportering kan forklares med det Deegan og Unerman (2011) omtaler som «managerial branch». Overordnet har de ikke-børsnoterte oppdrettsselskapene mange interessenter i form av blant annet kunder, leverandører, kreditorer, men informantene forteller om at svært få eller ingen har vist interesse rundt rapportering om klimarisiko. Etter «managerial branch» vil selskapene imøtekomme behovene til spesifikke interessenter som er viktig for å overleve. I likhet med de børsnoterte selskapene er eierne også viktig for de ikke-børsnoterte. Informantene forteller om at eierne ikke har uttrykt behov for rapportering om klimarisiko. Med bakgrunn i interessenteori, imøtekommer selskapet eiernes ønsker ved å ikke bruke deres ressurser på å rapportere, siden det foreløpig ikke anses som nødvendig. Foreløpig er det nok med en intern kommunikasjon om klimarisiko.

Ullmanns (1985) modell for å predikere «social disclosure» og «social performance» kan brukes til å underbygge det noen av informantene forteller om årsaker til lite rapportering om klimarisiko. Hos de familieeide selskapene er det hovedsakelig eierne som er interessentene og dem kan anses å ha mye makt, da deres forventninger har mye å si for hvordan selskapet drives. Videre er det en passiv holdning til strategien for å rapportere om klimarisiko, men selskapene har gode økonomiske resultater. Ifølge Ullmanns (1985) modell tilsvarer det at arbeidet innad i selskapet med klimarisiko er god, men det er lav frivillig rapportering. Dette underbygger funnene i denne studien om at fokuset på klimarisiko er større internt enn hva som rapporteres.

Styresett og forretningsmiljø i familieeide selskap er også noe som Shields et al., (2018) relaterer til faktorer som påvirker rapporteringen. Den nære tilknytningen gjør at informasjon om klimarisiko blir kommunisert på en uformell og direkte måte til eierne internt i selskapet. Det er derfor ikke behov for å rapportere gjennom årsrapporter eller bærekraftrapporter til eierne. Dette støttes av studien til Chen et al. (2008) om at familieeide selskap rapporterer mindre både når det kommer til gode og dårlige nyheter. Dette knyttes til at det ikke er like stor fare for informasjonsasymmetri når eierne også er delaktig i selskapsledelsen. I tillegg kjennetegnes familieeide selskap med et langt eierperspektiv, hvor å innhente kapital fra eksterne investorer sjeldent er aktuelt. Shields et al. (2018) og Chen et al. (2008) viser til at selskapenes langsiktige eierperspektiv er en viktig årsak.

Hos de børsnoterte selskapene spiller også kreditorer en viktig rolle som pådrivere til klimarisikorapportering. En av de ikke-børsnoterte selskapene nevner også at kreditorene i økende grad ønsker informasjon om klimarisiko, men at det fortsatt er en tidlig fase. Roberts (1992) mener en viktig rolle i selskapsstyring er å vurdere viktigheten av å tilfredsstille interessentene, med utgangspunkt i selskapets mål. Til tross for økende etterspørsel fra kreditorene, velger selskapene å ikke prioritere rapportering om klimarisiko. Dette kan indikere at kreditorer som interessenter av klimarisikorapportering, ikke i stor nok grad kan påvirke selskapene til å rapportere. I et «free market»-perspektiv betyr dette at selskapene ikke anser fordelene ved å utarbeide og tilby informasjon om klimarisiko stor nok i forhold til hva kreditorene vil gi for denne informasjonen. Informantene antyder videre en utvikling hvor de antar at kreditorer vil verdsette rapportering om klimarisiko i større grad, og at det dermed også blir mer aktuelt for selskapene å rapportere om det. Hvis det etter hvert oppstår økende krav fra interessentene som flere av informantene tror, vil det etter studien til Dowling og Pfeffer (1975) bli mer aktuelt å kommunisere klimarisiko til omgivelsene for å få legitimitet. Legitimitet viser seg å være viktig for å se på forholdet mellom organisasjonen og omgivelsene, og derfor kan rapportering bli mer aktuelt. Det kan ses i sammenheng med det Deegan og Unerman (2011) omtaler som «legitimacy gap», som kan oppstå når selskapet ikke klarer å møte forventningene fra interessentene.

5.1.2 Interne faktorer

I tillegg til faktorer som eiere og andre interessenter, fremkommer det i intervjuene at det også er interne faktorer i selskapet som påvirker mengden rapportering om klimarisiko. Av de interne faktorene er det ikke et klart skille mellom funnene fra børsnoterte og ikke-børsnoterte selskap. To av de børsnoterte selskapene trekker frem rapportering om klimarisiko som en del av selskapets strategi som en viktig faktor. Alle selskapene viser til kompetanse som en viktig faktor for hva som rapporteres. Vi vil i dette delkapittelet analysere funnene knyttet til strategi og kompetanse på tvers av børsnoterte og ikke-børsnoterte selskap.

5.1.2.1 Strategi

Strategisk tilnærming til klimarisiko og bærekraft er et internt forhold som kan se ut til å påvirke rapporteringen. Både Grieg Seafood og selskap 28 viser til at bærekraftsrapportering er et

fokusområde i hele organisasjonen, og er en del av styringen og selskapets strategi. Selskapets strategiske engasjement til samfunnsansvar forklares med Ullmann (1985) sin andre dimensjon. Det kan relateres til klimarisiko, ved at det bør være implementert i selskapets strategi og på ledelsesnivå. Selskapet bør ha en felles forståelse for hvordan de vil oppfattes utad. Det underbygges av Grieg Seafood som forteller at de ønsker å være langt fremme på rapportering om klimarisiko. Graden av rapportering varierer stort mellom de ulike oppdrettsselskapene, hvor Grieg Seafood har valgt en strategi hvor de er en av de fremste i næringen innenfor rapportering om klimarisiko. Klimarisiko som et fokusområde i selskapets strategi kan føre til økt rapportering siden det blir en felles forståelse i selskapet som de ønsker å formidle til omgivelsene. Tidligere undersøkelse om bærekraftsrapportering viser også til at strategi er en viktig faktor i vurderingen av bærekraftsrapportering (The Governance Group, 2020). For at selskapet skal få full score på undersøkelsen til The Governance Group for sin rapportering, må de gjøre rede for hvordan det forankres i deres strategier.

Rapportering om klimarisiko som en del av selskapets strategi kan også forklares med legitimitetsteori (Deegan & Unerman, 2011). Som nevnt tidligere kan rapportering basert på interessentenes etterspørsel forklares ut ifra legitimitetsteori. Rapportering om klimarisiko kan dermed føre til ønsket legitimitet på området. I tillegg kan rapporteringen forklares ut i fra ønsket om å opprettholde den sosiale kontrakten som er inngått med kreditorene og ratingselskapene. De må derfor utvikle seg etter etterspørselen fra interessentene, og for å få og opprettholde legitimitet må selskapene utarbeide strategier på området (Deegan & Unerman, 2011). Det underbygges av Grieg Seafood som forteller at rapportering om klimarisiko er en del av selskapets strategi. Hos selskapene som leverer lite rapportering om klimarisiko, tyder våre funn på at de i mindre grad har forankret klimarisiko i sin strategi. En informant forteller om hvordan den interne holdningen bidrar til at rapportering om klimarisiko blir nedprioritert. Samlet sett tyder det på at den strategiske forankringen påvirker omfanget av klimarisikorapportering i selskapene.

5.1.2.2 Kompetanse

Flere av selskapene forteller om manglende kompetanse som årsak til lite rapportering om klimarisiko. Kompetanseøkning internt blir ikke prioritert, og selskapene opplever det også krevende å rekruttere spisskompetanse. Selskap 9 forteller at kompetanse og ressurser til

bærekraftsrapporteringen fort blir nedprioritert internt. En virksomhet har mange områder hvor det er behov for ulike kompetanser og ressurser, men tilgangen er begrenset. Derfor blir det for mange selskap et spørsmål om hva som skal prioriteres, og for mange av selskapene i denne studien har kompetanse knyttet til rapportering om klimarisiko blitt nedprioritert. Dette er i motsetning til Grieg Seafood, som omtaler deres interne kompetanse som en av grunnene til den mer omfattende rapporteringen.

Manglende mulighet til å tilfredsstille alle interessenter belyses gjennom Deegan & Unerman (2011) sitt «managerial branch»-perspektiv. I kapittel 5.1.1 diskuterte vi hvordan interessentene påvirker hvor mye selskapene rapporterer om klimarisiko og i kapittel 5.1.2.1 om selskapenes strategiske tilnærminger. I dette perspektivet er det naturlig at de selskapene som ikke opplever at sentrale interessenter ønsker rapportering om klimarisiko, heller ikke internt prioriterer ressurser for å rapportere om klimarisiko. De familieeide selskapene opplever liten interesse fra eierne om rapportering, noe som ikke gir insentiver for rapportering. Det samme gjelder de selskapene som opplever at den økonomiske fordelen av å rapportere om klimarisiko, ikke er stor nok til å prioritere rapportering om klimarisiko. Børsnoterte selskap opplever at viktige interessenter krever rapportering, for eksempel kreditorer, som gjør det mer aktuelt for selskapene å prioritere ressurser til klimarisikorapportering. Sett ut ifra legitimitetsteori har ikke ikke-børsnoterte selskap like stort behov for å bruke ressurser på å øke kompetansen om rapportering om klimarisiko for å få legitimitet, fordi det allerede eksisterer legitimitet overfor eiere gjennom intern kommunikasjon. De selskapene som rapporterer godt kan bruke kompetansen som en strategi for å øke legitimitet (Lindblom, 1994). Dermed kan det tyde på at kompetanse i flere sammenhenger kan ses på som en indirekte intern faktor som påvirker rapporteringsnivået. I noen tilfeller gir informantene uttrykk for at manglende kompetanse setter begrensninger, men at nedprioriteringen knytter seg til andre faktorer som påvirker rapporteringsnivået til selskapet.

Som undersøkelsen til The Governance Group (2020) viser, har omfanget av klimarisikorapportering økt fra 2018 til 2019. Denne utviklingen gjenspeiler også informantenes beskrivelser av den raskt økende etterspørselen etter informasjon om klimarisiko fra finansmarkedet. Sett ut ifra et «free market»-perspektiv tilpasses rapporteringen ut fra etterspørsel og tilbud av informasjon. En utvikling i intern kompetanse er viktig for at selskapene skal svare på

den raske etterspørselsveksten. Flere av selskapene har per nå manglende kompetanse, og selskap 9 forteller at det er vanskelig å innhente personer med riktig kompetanse. Det vil derfor være naturlig om en slik omstillingsprosess tar tid for selskapene. Noe som forklarer hvorfor selskap 9 beskriver at den interne kompetansen ikke strekker til per nå, men at de ønsker å bli bedre. Å møte interessetestenses økende etterspørsel for klimarapportering, er som tidligere nevnt, viktig for å unngå «legitimacy gap». Hvis selskapene øker sin kompetanse knyttet til klimarelaterte risikoer, og formidler denne informasjonen til interessentene, vil det etter Lindblom (1994) være med på å bygge opp legitimitet.

5.1.3 Regulatoriske rammer

Både dokumentanalysen og intervjuene viser at en stor andel av selskapene i liten grad rapporterer om klimarisiko. Flere av selskapene forteller at de ikke rapporterer mer enn de må. For eksempel forteller selskap 35 at det ofte er regnskapsfører eller revisor som sier hva de må rapportere om. Noen av selskapenes praksis med å ikke rapportere mer enn de må, kan forklares av litteraturen til Aldrich og Ruef (2006) og Scott (1995) som skriver om regulatorisk legitimitet. Den begrensede reguleringen gjennom manglende spesifikke krav til rapporteringen, gjør at selskapene ikke risikerer noe med å ikke rapportere om klimarisiko. I Fallans (2016) studie ble det argumentert med lav regulatorisk legitimitetsrisiko som en av grunnene til at det ikke var signifikante forskjeller mellom selskapene som rapporterer etter krav og anbefalinger i norske regnskapsstandarder, og de som ikke har krav eller anbefalinger rettet mot seg i regnskapsstandardene. Også i rapporteringen om klimarisiko vil det være naturlig om selskapene opplever en lav regulatorisk legitimitetsrisiko, grunnet svært begrenset regulering, noe funnene i denne studien støtter. Lav regulatorisk legitimitetsrisiko kan ifølge Fallan og Fallan (2017) knyttes til manglende håndhevelse og fravær av sanksjoner, noe informantene gir uttrykk for i forbindelse med manglende spesifikke krav til klimarisikorapportering. Fraværet av reguleringer gjør også at selskapene opplever det som vanskelig å avgjøre hvilke parametere de skal rapportere på, noe som har resultert i at mange selskap unnlater å rapportere om klimarisiko, og at innholdet i rapporteringen varierer. Fraværet av reguleringer setter klimarisikorapporteringen inn i et «free market»-perspektiv, hvor markedet i større grad bestemmer hva som rapporteres.

5.2 Regulatoriske utfordringer

Som beskrevet i kapittel 1, forholder norske selskap seg til en begrenset lovgivning knyttet til rapportering om klimarisiko. Empirikapitelet viser til funn om regulatoriske utfordringer som selskapene i norsk oppdrettsnæring står overfor når det kommer til rapportering om klimarisiko. I tillegg undersøker vi hvordan selskapene tror utfordringene kan løses, hvor mye knytter seg til det regulatoriske rammeverket for rapportering om klimarisiko.

Rapportering om klimarisiko er et relativt nytt fenomen for norske selskap. Dokumentanalysen viser at en andel på 87 % av selskapene rapporterte under 5 klimarisikoer for rapporteringsåret 2019, noe som tilsvarer en begrenset rapportering. Undersøkelsen til The Governance Group (2020) viser at 44 % av de 100 største selskapene på Oslo Børs ikke rapporterer meningsfull informasjon om klimarisiko i rapporteringsåret 2019. Denne andelen var 78 % i 2018. Vår dokumentanalyse inkluderer seks børsnoterte selskap, hvor bare en av seks rapporterte under fem klimarisikoer. Både The Governance Group (2020) og Finanstilsynet (2020) sine resultater viser at norske oppdrettsselskap ligger langt fremme på rapportering om klimarisiko og bærekraft generelt, sammenlignet med andre næringer. Også denne studien viser at de fleste norske børsnoterte oppdrettsselskap rapporterer meningsfull informasjon om klimarisiko i 2019. Likevel viser The Governance Group (2020) en voldsom utvikling i rapporteringen fra 2018 til 2019. Dette viser at klimarisiko er et nytt fenomen for selskapene i rapporteringssammenheng, noe flere av informantene uttrykker. Dokumentanalysen viser at bare 7 % av selskapene betegnet risikoene som klimarisikoer, noe som underbygger klimarisiko som et nytt fenomen for selskapenes rapportering. Dette støttes også av studien til Kouloukoui et al. (2018) som konkluderer med at de største selskapene i verden, i liten grad inkluderer klimarisiko i sin rapportering for 2015.

Et gjennomgående tema hos informantene er at manglende regulatoriske rammer gjør dagens rapportering krevende. I kapittel 1 ble relevante rapporteringsregler gjennomgått, hvor regnskapsloven (1998) § 3-1, fjerde ledd, om rapportering av sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer i årsberetning er den tydeligste reguleringen. Informantene trekker frem vanskeligheter med både å velge hva som skal rapporteres og hvordan. Fallans (2015) studie indikerer at selskapenes opplevelse av kompleksitet ved bærekraftsrapportering påvirker adopsjonen av ulike grupper av bærekraftsinformasjon. Dette er noe også våre funn indikerer,

gjennom at mange av selskapene som opplever rapporteringen som kompleks, også i liten grad rapporterer.

Empirien viser lite kvantifisering av klimarisiko i rapporteringen, noe som støttes av kartleggingen til Finanstilsynet (2020). Klimarisiko defineres som klimarelaterte risikoer som kan føre til negative økonomiske konsekvenser for selskapene i fremtiden. Manglende kvantifisering i rapporteringen kan derfor ses på som en svakhet med dagens rapporteringspraksis. Som The Governance Group (2020) konkluderer med, vil ikke nødvendigvis økt rapporteringsvolum øke nytteverdien, men større grad av kvantifisering av klimarisiko vil øke nytteverdien. Grieg Seafood omtaler kvantifisering av klimarisiko som «nybrottsarbeid» for mange selskap, og flere mener både dagens rapporteringssystemer og kompetanse gjør det vanskelig å kvantifisere. Selskapenes løsning på dagens komplekse rapporteringspraksis knytter seg i stor grad til økt standardisering og regulering.

Empirien viser også at selskapene vurderer den informasjonen som rapporteres om klimarisiko, til å gi brukerne lite sammenlignbar informasjon mellom selskapene. Dokumentanalysen viser stor variasjon i selskapsrapporteringen både når det gjelder omfang og innhold. Også dette problemet uttrykker informantene at kan løses med å standardisere regelverket. En av primæroppgavene til rapportert finansiell informasjon er å gi interessentene beslutningsnyttig informasjon (IFRS Conceptual Framework, 2018, 1.2). Når det gjelder klimarisiko skal beslutningsnyttig informasjon rapporteres uten noen regulatoriske rammer. Dette kan sees i «free market»-perspektivet som nevnes av Deegan og Unerman (2011), hvor rapporteringsenheten tilbyr informasjon til interessentene som etterspør informasjonen. Med dette perspektivet kan det argumenteres for at markedet selv regulerer hvilken informasjon hvert enkelt selskap skal rapportere, ut fra hva som etterspørres av interessentene. Empirien viser at denne tilnærmingen i liten grad gir sammenlignbar og konsistent informasjon om klimarisiko fra ulike selskap. Undersøkelsene gjort av IFRS Foundation (2020) og responsen på deres notat (IFRS Foundation, 2021), antyder i likhet med våre funn at løsningen kan være økt grad av standardisering og regulering. Responsen bekrefter en voksende etterspørsel etter konsistent og sammenlignbar informasjon, og at klimarisikorelaterte opplysninger og investorenes behov bør prioriteres ved standardsetting. Med økt standardisering og regulering vil man bevege seg bort fra «free market»-perspektivet, hvor det interessentene

etterspør og det selskapene ønsker å tilby av informasjon i mindre grad vil påvirke rapporteringen. Selskapets ønske om mer regulering kan underbygges av Scott (2003) som viser til at markedet som en reguleringsmekanisme ikke er tilstrekkelig. Det skyldes at det kan være mange interessenter som gjør det vanskelig å vite hvem som skal prioriteres, og inngå «kontrakter» med alle vil være kostbart. Etter hvert som oppdrettsselskapene får flere interessenter med ulike behov, er «free market»-perspektiv ikke tilstrekkelig ifølge Scott (2003). Økt regulering vil gi selskapene en tydeligere retning for innholdet i rapporteringen om klimarisiko, noe selskapene uttrykker et behov for.

I «free market»-perspektivet skal i utgangspunktet selskapene rapportere det interessentene etterspør, gitt at selskapene får igjen goder fra interessentene, for eksempel bedre lånebetingelser. Problemet med dette perspektivet er at hvert selskap rapporterer etter egen kost/nytte-vurdering, mens etterspørselen i stor grad knytter seg til et felles ønske om sammenlignbar informasjon (IFRS Foundation, 2020). Mange av selskapene som inngår i denne studien rapporterer i liten grad om klimarisiko, og innholdet i det som rapporteres har stor variasjon. Dette poenget underbygges av Scott (2003), som påpeker at rapportert informasjon i «free market»-perspektivet ikke fullt ut kan oppnå samme nytteverdi som i et mer regulert system. Våre funn viser at flere selskap ikke rapporterer om klimarisiko, grunnet at fordelene av å rapportere ikke overgår ulemper med å ikke rapportere. Dette støttes av studien til Fallan (2015) som indikerer at selskap som opplever fordeler av å rapportere om bærekraft, i større grad også rapporterer. Dette kan knyttes til at rapportering om klimarisiko fortsatt er i startfasen for mange. Flere av selskapene har ikke opparbeidet seg tilstrekkelig kompetanse, og informasjonsbrukerne er også i en tidlig fase med å analysere og bruke informasjonen som blir rapportert. I et «free market»-perspektiv kan det antas at utviklingen vil følge markedskreftene, og med tiden utvikle en mer optimal rapporteringspraksis.

Et av problemene med dagens rapporteringspraksis er antallet rammeverk og veiledere i bruk i bærekraftsrapportering, som også påvirker rapporteringen om klimarisiko. Rapporteringspraksisen er som beskrevet tidligere i rask utvikling, og en av informantene påpeker at det er for tidlig med regulatoriske endringer for å standardisere rapporteringen, da dette ikke har stor nok nytteverdi i dag. Olsen og Knardal (2020) påpeker at det vil ta mange år å utvikle nye rapporteringskrav som er på samme kvalitetsnivå som de kravene som allerede foreligger til finansiell informasjon. I et

«free market»-perspektiv kan man også se forholdet mellom organene som utarbeider rammeverk og veiledere, og selskapene som bruker rammeverk og veiledere. I denne situasjonen etterspør selskapene rammeverk og veiledere, og organene er tilbyderne. Markedskreftene bestemmer i stor grad hvilke rammeverk og veiledere som blir brukt, og på denne måten utvikles rapporteringen naturlig. Spørsmålet blir da om det er for tidlig å fastsette hvordan rapporteringen skal gjennomføres, da rapportering om klimarisiko er i en tidlig utviklingsfase. Flere av informantene uttrykker skepsis til den nye klassifiseringsforordningen til EU, som skal klassifisere virksomhetsaktiviteter som bærekraftig eller ikke. Selv om de fleste selskapene har et grunnleggende ønske om en standardisert regulering av klimarisikorapportering, er de fleste tvilende til gjennomførbarheten.

5.3 Oppsummering

Analysen tilsier at det er flere faktorer som påvirker rapporteringen om klimarisiko. Eiere og andre interessenter anses som en viktig faktor, hvor deres påvirkningskraft er ulik i børsnoterte og ikke-børsnoterte selskap. Finansmarkedet anses å være en viktig pådriver for rapportering hos børsnoterte selskap, da de er opptatt av selskapenes risikohåndtering når finansielle avtaler skal inngås. Dette kan forklares med Ullmanns (1985) modell hvor strategisk engasjement til klimarisiko og gode økonomiske resultater fører til høy rapportering hos selskaper som har interessenter med mye makt, noe finansmarkedet ofte har. Det kan også forklares med legitimitetsteori. For å tilføre ny kapital er finansmarkedet en viktig interessent, derfor rapporteres det om klimarisiko for å opprettholde eller få legitimitet slik at tilgangen til ressurser ivaretas.

Selv om det er enighet om at de børsnoterte selskapene møter økt etterspørsel fra finansmarkedet, varierer mengden rapportering. Det kan forklares med at selskapene vurderer interessentene ulikt. De har ikke mulighet til å møte alle interessenters behov, og derfor blir noen områder nedprioritert. Dette kan ses i sammenheng med at eierne anses som den faktoren som i størst grad påvirker rapporteringen hos ikke-børsnoterte selskap. Disse selskapene er familieeide og eierne er ofte en del av styret, ledelsen og den daglige driften. Kommunikasjonen skjer derfor mer internt og direkte enn i form av rapportering. Dette kan også forklares med legitimitetsteori og interessentteori. Foreløpig er det indikasjoner på at de ikke-børsnoterte selskapene ikke har behov for å opprettholde eller få legitimitet hos andre interessenter og derfor ikke rapporterer. Samtidig kommuniserer de

nødvendig informasjon til eierne internt. Med passiv strategisk holdning til klimarisiko, gode økonomiske resultater og eiere som anses som hovedinteressenter, tilsier Ullmanns (1985) modell svak frivillig klimarisikorapportering.

I tillegg til eiere og andre interessenter er interne forhold faktorer som påvirker rapporteringen om klimarisiko. Analysen tilsier at klimarisiko implementert i selskapets strategi og god faglig kompetanse på området, er faktorer som øker mengden rapportering. Analysen viser også at mangelen på disse interne forholdene kan relateres til lite rapportering. Dette kan forklares ut fra Ullmanns (1985) modell, hvor strategisk engasjement er en faktor som relateres til mengden frivillig rapportering. Å utarbeide strategier og kunnskap om klimarisiko er også viktig for å ha mulighet til å opprettholde legitimitet (Deegan & Unermann, 2011; Lindblom, 1994).

Analysen indikerer også at oppdrettsnæringen står overfor en rekke utfordringer knyttet til klimarisikorapportering. «Free market»-perspektivet blir i analysen brukt til å forklare hvordan dagens regulatoriske rammer former selskapenes rapporteringspraksis. Mangelen på regulatoriske rammeverk fører til at selskapene synes det er vanskelig å vite hva som skal rapporteres, i tillegg til at det gir lite sammenlignbar og konsistent informasjon. Informantene etterlyser økt regulatorisk standardisering, noe vi knytter til at markedet ikke alltid er tilstrekkelig som reguleringsmekanisme, da det er vanskelig å vite hvilke interessenter som skal prioriteres. (Scott, 2003).

6 Konklusjon

Med bakgrunn i svarene på forskningsspørsmålene nedenfor kan vi med rimelig sikkerhet si at det er stor variasjon i hvordan klimarisiko fremstår i norske oppdrettsselskapers rapportering. Dokumentanalysen viser at 34 % av selskapene ikke rapporterer om klimarisiko for regnskapsåret 2019. Flertallet av selskapene har likevel inkludert klimarisiko i sin rapportering, og noen få selskap skiller seg ut i mengde rapportert. Studien viser et tydelig skille i rapporteringspraksis mellom børsnoterte selskap og ikke-børsnoterte selskap, og påvirkning fra interessenter inkludert eiere er den største påvirkningsfaktoren på hvordan selskapene rapporterer om klimarisiko. Studien indikerer også at det er flere utfordringer til rapportering om klimarisiko, og dagens manglende regulatoriske rammer blir fremhevet som hovedutfordringen.

Som første del av forskningsspørsmålene undersøker vi hvordan norske oppdrettsselskap rapporterer om klimarisiko. Funnene viser et klart skille mellom de børsnoterte og de ikke-børsnoterte selskapene i mengde rapportering. Dokumentanalysen viser at 87 % av selskapene rapporterer under fem klimarisikoer. Denne andelen er i hovedsak knyttet til de ikke-børsnoterte selskapene, siden bare ett av seks børsnoterte selskap rapporterer under 5 klimarisikoer. I tillegg viser dokumentanalysen at de børsnoterte selskapene rapporterer i gjennomsnitt 11,2 ganger flere klimarisikoer enn de ikke-børsnoterte selskapene. Denne studien viser imidlertid at norske oppdrettsselskap har begrenset rapportering om klimarisiko når det gjelder å kvantifisere risikoene. Dette støttes av tidligere undersøkelser av Finanstilsynet (2020) og The Governance Group (2020).

I andre del av første forskningsspørsmål undersøker vi hvilke faktorer som påvirker rapporteringen om klimarisiko. Analysen tilsier tre grupper av faktorer som påvirker hvordan selskapene rapporterer om klimarisiko: eiere og andre interessenter, interne faktorer og regulatoriske rammer. Første faktor omhandler selskapets eierstruktur og forhold til andre interessenter, som er den faktoren som i størst grad skiller de børsnoterte selskapene fra de ikke-børsnoterte selskapene. De børsnoterte selskapene opplever en økt etterspørsel etter informasjon om klimarisiko fra finansmarkedet og ratingselskap, noe de ikke-børsnoterte selskapene i mindre grad uttrykker. Denne etterspørselen påvirker selskapene til å rapportere om klimarisiko. Blant de ikke-børsnoterte selskapene er tre av tre informanter representanter fra familieeide selskap. I de familieeide selskapene preges sammensetningen i styret og den daglige ledelsen av eierinnblanding, noe som

støttes av tidligere forskning (Berzins et al., 2018; Chen et al., 2008). Den nære sammenkoblingen mellom eierne og selskapets daglige drift vektlegges som en viktig årsak til at de ikke-børsnoterte selskapene i liten grad rapporterer om klimarisiko.

Studiens resultater indikerer også at interne faktorer i selskapene påvirker rapporteringen om klimarisiko. Selskapenes strategiske forankring til rapportering om klimarisiko og bærekraft generelt, trekkes frem som en faktor for hvorfor to av selskapene har en relativt omfattende rapportering om klimarisiko sammenlignet med andre selskap. Videre er selskapenes interne kompetanse en avgjørende faktor for rapportering. Selskapene som relativt sett rapporterer utstrakt om klimarisiko, forteller om viktigheten av å besitte intern kompetanse i flere ledd, mens selskapene som relativt sett rapporterer lite om klimarisiko, beskriver manglende kompetanse som en begrensende faktor. Studiens funn tyder på at de interne forholdene er tilpasset hvordan selskapene opplever omgivelsene. Derfor kan de mest sentrale faktorene for klimarisikorapportering knyttes til interessenteori og legitimitetsteori, hvor selskapenes opplevelse av viktigheten av å etterfølge interessentkrav dominerer. De selskapene som i størst grad opplever å få fordeler av å rapportere om klimarisiko, tilpasser også interne strukturer for å oppnå en tilfredsstillende rapportering. Særlig finansmarkedet etterspør informasjon om klimarisiko for å inkludere i sine risikovurderinger, og selskapene oppnår legitimitet gjennom rapportering. De selskapene som vurderer fordelene av å rapportere som mindre enn kostnadene, prioriterer heller ikke interne ressurser til rapporteringen.

Den tredje faktoren studien avdekker som relevant for hvordan selskapene rapporterer om klimarisiko, er det regulatoriske rammeverket. I Norge er det i dag ingen spesifikke krav knyttet til rapportering om klimarisiko. Selskapene som mangler andre insentiver for å rapportere, påpeker at det lave reguleringsnivået gjør at de i liten grad velger å rapportere om klimarisiko. Dokumentanalysen avdekker at dette gjelder en stor andel av selskapene i utvalget. Som Fallan (2016) konkluderer med i sin studie, kan dette forklares med at selskapene opplever den regulatoriske legitimitetsrisikoen som lav.

Med utgangspunkt i andre forskningsspørsmål undersøker vi hvilke utfordringer norske oppdrettsselskap har med dagens regulatoriske rammeverk knyttet til klimarisiko. Som en del av

første forskningsspørsmål avdekker vi at flere av informantene viser til det lave reguleringsnivået som en faktor for lite rapportering. Selskapene har utfordringer med å vite hva som skal rapporteres om klimarisiko og hvordan det skal rapporteres. Funnene viser også at selskapene rapporterer mindre om klimarisiko, enn hva deres interne kompetanse tilsier. Dette indikerer at selskapene har et mulighetsområde til å rapportere mer enn hva de gjør i dag. Videre har de fleste selskapene utfordringer med å kvantifisere klimarisikoer regnskapsmessig. Dette er noe både Finanstilsynet (2020) og The Governance Group (2020) påpeker som en kvalitetsmessig svakhet. Hvis det overordnede målet fremover er å bedre rapporteringspraksisen om klimarisiko for norske selskap, peker denne studiens resultater i retning av økt regulering av klimarisikorapportering.

Denne studien indikerer at dagens regulatoriske situasjon ikke legger til rette for konsistent og sammenlignbar informasjon om klimarisiko. Flere av informantene påpeker at informasjonen som rapporteres i dag, i liten grad gir sammenlignbar informasjon for brukerne. Studien viser at finansmarkedet er primærinteressenten til klimarisikoinformasjon, noe som forsterker svakheten av manglende sammenlignbar og konsistent informasjon. Informantene er samstemte om at løsningen på denne problematikken vil være å standardisere regelverket. Det knyttes imidlertid usikkerhet til om en standardisering i dag vil føre til bedre rapporteringspraksis. Informantene frykter rapporteringskrav som ikke favner alle typer selskap. IFRS Foundation (2020; 2021) sine undersøkelser viser også en bred internasjonal etterspørsel etter mer regulering for klimarisikorapportering.

Deegan og Unerman (2011) viser til «free market»-perspektivet som en grunn til at det ikke er behov for rapporteringsreguleringer. Uten reguleringer kan selskapene i dag tilpasse rapporteringen på et nivå som tilfredsstiller etterspørselen selskapet selv opplever. En av informantene fremhever at det er for tidlig å standardisere regelverket, som underbygges av at rapportering om klimarisiko er i en tidlig utviklingsfase, noe både denne studien og The Governance Group (2020) viser. Spørsmålet blir da om mer regulering og standardisering er løsningen på dagens utfordringer? Fallan og Fallan (2017) satte spørsmålstegn ved om økt regulering gir bedre rapporteringskvalitet, noe studien ikke indikerer fult ut. Og som Olsen og Knardal (2020) poengterer, tar det mange år å utvikle gode rapporteringskrav, så en optimal rapporteringspraksis vil mest sannsynlig ikke foreligge i nærmeste fremtid.

6.1 Forslag til videre forskning

Denne studien har bidratt med kartlegging av rapportering om klimarisiko i en av Norges mest sentrale næringer, oppdrettsnæringen. I tillegg har studien bidratt med kunnskap om ulike faktorer som påvirker norske oppdrettsselskapers rapporteringspraksis, og hvilke utfordringer oppdrettsselskapene står overfor når det kommer til dagens reguleringer. Studien har likevel en del begrensninger som gir rom for videre forskning.

I denne studien har vi tatt utgangspunkt i flere teorier, vi har derfor ikke hatt muligheten til å gå i dybden på alle teoriene. For videre forskning kan det være interessant å ta utgangspunkt i en teori og få en dypere innsikt i denne. I tillegg har vi benyttet legitimitetsteori og interessentteori som begge er rettet mot hvordan omgivelsene påvirker selskapet. Vi har forsøkt å knytte disse teoriene opp mot interne forhold, men en teori som retter seg direkte mot forhold i en organisasjon kan være aktuelt ved videre forskning.

Studien tar utgangspunkt i kun en næring i Norge. For videre forskning kan det være relevant å inkludere flere næringer i Norge, men også internasjonale selskap for å få bredere og mer generaliserbare funn. Det at vi kun har gjennomført seks intervju, og at de ikke-børsnoterte selskapene kun er representert med familieeide selskap i intervjuene setter også sine begrensninger. Med flere informanter hadde vi fått et bredere spekter i datagrunnlaget, som kunne bidratt med en større forståelse. For videre forskning kan det derfor være aktuelt å gjennomføre studien i en større skala og ha informanter fra ikke-børsnoterte selskap som både er familieeide og ikke.

For videre forskning kan det også være interessant å vurdere kvaliteten på rapporteringen om klimarisiko i norske oppdrettsselskap, men også i andre næringer. Vi har i denne studien kun gjennomført en kvantitativ innholdsanalyse og intervju. Å måle kvaliteten tilsvarende det Fallan og Fallan (2017) gjorde for bærekraftsrapportering, vil kunne gi bedre indikasjoner på hvor god rapporteringen om klimarisiko faktisk er.

Referanseliste

Akerlof, G. A. (1970). The Market for “Lemons”: Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *The Quarterly journal of economics*, 84(3), 488-500.

<https://doi.org/10.2307/1879431>

Aksjeloven. (1997). Lov om aksjeselskaper (Lov- 1997-06-13-44). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-13-44?q=aksjeloven>

Aldrich, H. E. & Ruef, M. (2006). *Organizations Evolving* (2. utg.). SAGE Publications.

Amran, A., Periasamy, V. & Zulkafli, A. H. (2011). Determinants of Climate Change Disclosure by Developed and Emerging Countries in Asia Pacific. *Sustainable Development*, 22(3), 188-204.

<https://doi.org/10.1002/sd.539>

Anderson, N. (2019). *IFRS Standards and climate- related disclosures*. <https://cdn.ifrs.org/-/media/feature/news/2019/november/in-brief-climate-change-nick-anderson.pdf>

Babiak, K. & Trendafilova, S. (2011). CSR and environmental responsibility: motives and pressures to adopt green management practices. *Corporate Social-Responsibility and Environmental Management*, 18(1), 11–24. <https://doi.org/10.1002/csr.229>

Baksaas, K. M. & Stenheim, T. (2015). *Regnskapsteori*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Berzins, J., Bøhren, Ø. & Stacescu, B. (2018). The Governance and Finance of Norwegian Family Firms: Main Characteristics of the Population. *BI Norwegian Business School Centre for Corporate Governance Research*. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3182411>

Bjartnes, A., Gjørberg, M., Mangset, L. E. (2009). *Dette betyr klimarisiko for havbruksnæringen*. Energi og klima. <https://energiogklima.no/blogg/dette-betyr-klimarisiko-for-havbruksnaeringen/>

Bjørnæs, C. (2015, 12. desember). *Global klimaavtale vedtatt i Paris*. CICERO.

<https://cicero.oslo.no/no/posts/klima/global-klimaavtale-vedtatt-i-paris>

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.

Brønnøysundregistrene. (2020, 26. oktober). *Næringskoder*.

<https://www.brreg.no/bedrift/naeringskoder/>

Brønnøysundregistrene. (u.å.). *Bestilling av utskrifter, attester og kopier*. Hentet 18. Januar 2021 fra <https://w2.brreg.no/eHandelPortal/ecomsys/sok.jsp>

Carson, S. G. & Skauge, T. (2019). *Etikk for beslutningstakere. Virksomheters bærekraft og samfunnsansvar* (2. utg.). Cappelen Damm AS.

Chen, X., Chen, S. & Cheng, Q. (2008). Do family firms provide more or less voluntary disclosure?. *Journal of Accounting Research*, 46(3), 499-536. <http://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2008.00288.x>

Cho, C. H., & Patten, D. M. (2007). The role of environmental disclosures as tools of legitimacy: A research note. *Accounting, Organizations and Society*, 32(7), 639–647.

<https://doi.org/10.1016/j.aos.2006.09.009>

Chrisman, J. J., Chua, J. H. & Sharma, P. (2005). Trends and Directions in Development of a Strategic Management Theory of the Family Firm. *Entrepreneurship theory and practice*, 29(5), 555-575. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2005.00096.x>

CICERO. (2018). *Oppdatering av kunnskap om konsekvenser av klimaendringer i Norge*.

<https://pub.cicero.oslo.no/cicero-xmliui/handle/11250/2582720>

Clarkson, M. B. E. (1995). A Stakeholder Framework for Analyzing and Evaluating Corporate Social Performance. *The Academy of Management Review*, 20(1), 92-117.

<https://doi.org/10.2307/258888>

Clarkson, P. M., Li, Y., Richardson, G. D., & Vasvari, F. P. (2008). Revisiting the relation between environmental performance and environmental disclosure: An empirical analysis. *Accounting, Organizations and Society*, 33(4), 303–327.

<https://doi.org/10.1016/j.aos.2007.05.003>

Cormier, D. & Gordon, I. M. (2001). An examination of social and environmental reporting strategies. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 14(5), 587-616.

<https://doi.org/10.1108/EUM0000000006264>

Cotter, J. & Najah, M. M. (2012). Institutional investor influence on global climate change disclosure practices. *Australian Journal of Management*, 37(2), 169-187.

<https://doi.org/10.1177/0312896211423945>

De Massis, A., Frattini, F., Pizzurni, E. & Cassia, L. (2015). Product innovation in Family versus Nonfamily Firms: An Exploratory Analysis. *Journal of Small Business Management*, 52(1), 1-36.

<https://doi.org/10.1111/jsbm.12068>

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2016). *Forskninsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. (4.utg.).

<https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi.pdf>

Deegan, C. (2002). The legitimizing effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15(3), 282-311.

<https://doi.org/10.1108/09513570210435852>

Deegan, C. & Gordon, B. (1996). A Study of the Environmental Disclosure Practices of Australian Corporations. *Accounting and Business Research*, 26(3), 187-199.

<https://search.proquest.com/docview/198182726/fulltextPDF/6CC368F0627843D6PQ/1?accountid=12870>

Deegan, C. & Unerman, J. (2011). *Financial Accounting Theory*. (2. Utg.). Berkshire: McGraw-Hill Higher Education.

Deegan, C., & Rankin, M. (1996). Do Australian companies report environmental news objectively?: An analysis of environmental disclosures by firms prosecuted successfully by the Environmental Protection Authority. *Accounting, Auditing, & Accountability*, 9(2), 50–67.

Delmas, M. A., & Burbano, V. C. (2011). The drivers of greenwashing. *California management review*, 54(1), 64-87. <https://doi.org/10.1525/cm.2011.54.1.64>

Dib. (2019, 15. oktober). *IFRS – international financial reporting standards – internasjonale regnskapsstandarder*. <https://dib.no/ifrs/ifrs/>

Díez-De-Castro, E. & Peris-Ortiz, M. (2018). *Organizational Legitimacy: Challenges and opportunities for Businesses and Institutions* (1st ed. 2018., p. 1 online resource (XII, 304 p. 50illu, 45 illu in color.)). Springer International Publishing: Imprint: Springer.

Ditlev-Simonsen, C. D. (2014). Norske og internasjonale regler og initiativ knyttet til samfunnsansvar (CSR). *Praktisk økonomi & finans*, 30(3), 191-201.

https://www.idunn.no/pof/2014/03/norske_og_internasjonale_regler_og_initiativ_knyttet_til_sa

Ditlev-Simonsen, C. D. & Wenstøp, F. (2013). How stakeholders view stakeholders as CSR motivators. *Social Responsibility Journal*, 9(1), 137-147.

<https://doi.org/10.1108/17471111311307868>

Donaldson, T. & Preston, L. E. (1995). The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence, and Implications. *The Academy of Management Review*, 20(1), 65-91.

<https://doi.org/10.2307/258887>

Dowling, J. & Pfeffer, J. (1975). Organizational Legitimacy: Social Values and Organizational Behavior. *The Pacific Sociological review*, 18(1), 122-136.

Euronext. (2020, 31. desember). *Oslo Børs Seafood Index Factsheet*.

<https://live.euronext.com/en/product/indices/NO0010760663-XOSL/market-information>

Fallan, E. (2015). Explaining the variation in adoption rates of the information content of environmental disclosure: An exploration of innovation adoption theory. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 11(2), 247-268. <https://doi.org/10.1108/JAOC-11-2012-0106>

Fallan, E. (2016). Environmental Reporting Regulations and Reporting Practices. *Social and Environmental Accountability Journal*, 36(1), 34-55.

<https://doi.org/10.1080/0969160X.2016.1149300>

Fallan, E. & Fallan, L. (2017). Er regnskapsreguleringer avgjørende for kvaliteten på miljøinformasjon i årsrapporten? Kapittel 5 i Busch, Olaussen og Pettersen (red.): *Bred og spiss! NTNU Handelshøyskolen 50 år. En vitenskapelig jubileumsantologi*. Fagbokforlaget.

Finanstilsynet. (2020). *Kartlegging av foretakenes bærekraftsrapportering*.

https://www.finanstilsynet.no/globalassets/tilsyn/finansiell-rapportering/kartlegging_av_foretakenes_barekraftsrapportering_01092020.pdf

Fiskeridirektoratet. (2020). *Matfiskproduksjon av laks, regnbueørret og ørret (salg 1994-2019)*. Matfiskproduksjon. <https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tall-og-analyse/Akvakulturstatistikk-tidsserier/Laks-regnbueoerret-og-oerret/Matfiskproduksjon>

Flower, J. (2015). The international integrated reporting Council: A story of failure. *Critical perspectives on accounting*, 27, 1-17.

Freeman, E. (1984). *Strategic management: a stakeholder approach* (1. utg.). Pitman Publishing Inc. & Pitman Books Limited.

Frost, G., Jones, S., Loftus, J. & Van Der Laan, S. (2008). A Survey of Sustainability Reporting Practices of Australian Reporting Entities. *Australian Accounting Review*, 15(35), 89-96.
<https://doi.org/10.1111/j.1835-2561.2005.tb00256.x>

Gilje, N. & Grimen, H. (1995). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger: innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Gray, R., Owen, D. & Adams, C. (1996). *Accounting and Accountability: Changes and Challenges in Corporate Social and Environmental Reporting*. Prentice-Hall.

Grønmo, J. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Hellevik, O. (2003). *Forskningsmetode i sosilogi og statsvitenskap* (7. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Hjort, I. (2016). Potential Climate Risks in Financial Markets: A Literature Overview. *Memorandum, University of Oslo, Department of Economics*, 2016(1).

Hong, H., Li, F. W. & Xu, J. (2016). Climate risks and market efficiency. *BBER Working Paper*, 22890.

IFRS Foundation. (2018). *Conceptual Framework for Financial Reporting*.

IFRS Foundation. (2020). *Consultation Paper on Sustainability Reporting*.
<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/sustainability-reporting/consultation-paper-on-sustainability-reporting.pdf>

IFRS Foundation. (2021). *IFRS Foundation Trustees' Feedback Statement on the Consultation Paper on Sustainability Reporting*.

IPCC. (2020). *The concept of risk in the IPCC Sixth Assessment Report: a summary of cross-Working Group discussions*. <https://www.ipcc.ch/event/guidance-note-concept-of-risk-in-the-6ar-cross-wg-discussions/>

Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2011). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag (3.utg)*. Oslo: Abstrakt forlag.

Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode (5.utg)*. Oslo: Abstrakt forlag.

Kjellehold, K. (2019). Kan man betale seg til bedre kredittrating?. *Revisjon og regnskap*, 2019(6), 22-23.

Klima – og miljødepartementet. (2021). *Seminar om klimarisiko og rapportering i norske selskaper* [Video]. YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=eAZQKFysRuU&feature=youtu.be>

Kouloukoui, D., Gomes, S. M. da S., Marinho, M. M. de O., Torres, E. A., Kiperstok, A., & de Jong, P. (2018). Disclosure of climate risk information by the world's largest companies. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change*, 23(8), 1251–1279.

<https://doi.org/10.1007/s11027-018-9783-2>

Krasodomska, J. & Zarzycka, E. (2021). Key performance indicators disclosure in the context of the EU directive: when does stakeholder pressure matter?. *Meditari Accountancy Research*, 29(7), 1-30.

Krueger, P., Sautner, Z. & Starks, L.T. (2020). The Importance of Climate Risks for Institutional Investors. *The Review of Financial Studies*, 2020(3), 1104-1105.

Le Breton-Miller, I. & Miller, D. (2016). Family firms and practices of sustainability: A contingency view. *Journal of Family Business Strategy*, 7(1), 26-33.

<https://doi.org/10.1016/j.jfbs.2015.09.001>

Lukka, K. & Vinnari, E. (2014). Domain theory and method theory in management accounting research. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 27(8), 1308-1338.

<https://doi.org/10.1108/AAAJ-03-2013-1265>

Meager, L. (2020). Survey: following the UK's lead with climate-related risk disclosures. *International Financial Law Review*.

Meld. St. (2014-2015). *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse – og orretoppdrett*. Nærings – og fiskeridepartement.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/6d27616f18af458aa930f4db9492f4be5/no/pdfs/stm201420150016000dddpdfs.pdf?fbclid=IwAR35Y3ueWf9du0PZZkkkfeze6v04O3x-V6GQDwKTFtwCP5Qq5YiO5hrmEIA>

Michelsen, L-H. P. (2018). Hvorfor børsnoterte selskaper bør analysere og rapportere på klimarisiko. I A. Bjartnes (Red.), *Klimarisiko – finans og børs* (s. 12-15). Norsk Klimastiftelse.

<https://klimastiftelsen.no/publikasjoner/klimarisiko-finans-og-bors/#innhold>

Mitchell, R. K., Agle, B. R. & Wood, D. T. (1997). Toward a Theory of Stakeholder Identification and Salience: Defining the Principle of Who and What Really Counts. *Academy of Management*, 22(4), 853-886. <https://doi.org/10.2307/259247>

Norges sjømatråd. (u.å). *Nøkkeltall*. Nokkeltall.seafood. Hentet 05. februar 2020 fra <https://nokkeltall.seafood.no/>

Norsk klimastiftelse (2018). *Klimarisiko – finans og børs* (Rapport 7/2018). <https://klimastiftelsen.no/publikasjoner/klimarisiko-finans-og-bors/#innhold>

NOU 2018: 17. (2018). *Klimarisiko og norsk økonomi*. Finansdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2018-17/id2622043/>

Nyeng, F. (2004). *Vitenskapsteori for økonomer*. Oslo: Abstrakt forlag.

Olafsen, T., Winther, U., Olsen, Y. & Skjeremo, J. (2012). *Verdiskaping basert på produktive hav i 2050*. Det kongelige Norske Videnskabers Selskab (DKNVS) og Norges Tekniske Vitenskapsakademi (NTVA). https://www.sintef.no/globalassets/upload/fiskeri_og_havbruk/publikasjoner/verdiskaping-basert-pa-produktive-hav-i-2050.pdf

Oliver Wyman. (2019). *Climate change managing a new financial risk*. https://www.oliverwyman.com/content/dam/oliver-wyman/v2/publications/2019/feb/Oliver_Wyman_Climate_Change_Managing_A_New_Financial_Risk_paper.pdf

Olsen, A. B. & Knardal, P. S. (2020). EUs nye retningslinjer for foretaksrapportering av klimarelaterte opplysninger – byggverk på utrygg grunn? I T. Stenheim, K. M. Baksaas og E. Kulset (Red), *Finansiell rapportering som styringsform – aktuelle tema* (Kap. 11, s. 309-332). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <http://dx.doi.org/10.23865/noasp.112.ch11>

Patten, Dennis M. (1991). Exposure, legitimacy, and social disclosure. *Journal of Accounting and Public Policy*, 10(4), 297–308. [https://doi.org/10.1016/0278-4254\(91\)90003-3](https://doi.org/10.1016/0278-4254(91)90003-3)

Patten, Dennis M. (1992). Intra-industry environmental disclosures in response to the Alaskan oil spill: A note on legitimacy theory. *Accounting, Organizations and Society*, 17(5), 471–475.

[https://doi.org/10.1016/0361-3682\(92\)90042-Q](https://doi.org/10.1016/0361-3682(92)90042-Q)

PwC. (2021). *PwC Seafood Barometer 2021*.

<https://www.pwc.no/no/publikasjoner/sjomatbarometeret.html>

Regjeringen. (2015, 14. desember). *Paris-avtalen om klima vedtatt*. Nyheter.

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/paris-avtalen-om-klima-vedtatt/id2467187/>

Regjeringen. (2017, 6. oktober). *Utvalg om klimarisiko og betydningen for norsk økonomi*.

Pressemelding. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/utvalg-om-klimarisiko-og-betydningen-for-norsk-okonomi/id2573759/>

Regjeringen. (2020, 7. januar). *Sjømateksport for over 107 milliarder*. Aktuelt.

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/sjomateksport-for-over-107-milliarder/id2684826/>

Regnskapsloven. (1998). *Lov om årsregnskap m.v.* (LOV-1998-07-17-56). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56?q=regnskapsloven>

Revisorloven. (2020). *Lov om revisjon og revisorer* (LOV-2020-11-20-128). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-11-20-128>

Ringdal, K. (2014). *Enhet og mangfold (3. utg.)*. Bergen: Fagbokforlaget.

Ringdal, K. (2018). *Enhet og mangfold (4. utg.)*. Bergen: Fagbokforlaget.

Roberts, R. W. (1992). Determinants of corporate social responsibility disclosure: an application of stakeholder theory. *Accounting, Organizations and Society*, 17(6), 595-612.

[https://doi.org/10.1016/0361-3682\(92\)90015-K](https://doi.org/10.1016/0361-3682(92)90015-K)

Saltvedt, T. M. (2020). Klimaendringer vil fundamentalt endre landskapet finansnæringen operer i. *Praktisk økonomi & finans*, 36(1), 59-70. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2871-2020-01-08>

Schwencke, H. R., Haugen, D. O., Baksaas, K. M., Stenheim, T. & Avlesen-Østli, E. (2019). *Årsregnskapet i teori og praksis 2018*. Gyldendal.

Scott, W. R. (1995). *Institutions and Organizations*. Sage Publications, Inc.

Scott, W. R. (2003). *Financial Accounting Theory*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

Shields, J. F., Welsh, D. H. B. & Shelleman, J.M. (2018). Sustainability reporting and its implications for family firms. *Journal of small business strategy*, 28(1), 66-71.
<https://search.proquest.com/docview/2014407332/fulltextPDF/999228BE677C4B79PQ/1?accountid=12870>

Shocker, A. D. & Sethi, P. (1973). An Approach to Incorporating Societal Preferences in Developing Corporate Action Strategies. *California Management Review*, 15(4), 97-105.
<https://doi.org/10.2307/41164466>

Suchman, M. C. (1995). Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. *The Academy of Management Review*, 20(3), 571-610.

Suttipun, M. & Stanton, P. (2012). Determinants of Environmental Disclosure in Thai Corporate Annual Reports. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 2(1), 99-115.

TCFD. (2017). *Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures*.
<https://assets.bbhub.io/company/sites/60/2020/10/FINAL-2017-TCFD-Report-11052018.pdf>

TCFD. (u.å.). *Our goal*. About. Hentet 04. februar 2021 fra <https://www.fsb-tcfd.org/about/>

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse (4. utg.)*. Bergen: Fagbokforlaget.

The Governance Group. (2020). *ESG 100 – THE OSLO STOCK EXCHANGE*.

<https://www.thegovgroup.org/reports-and-references/>

Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis (3. utg.)*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Ullmann, A. A. (1985). Data in Search of a Theory: A Critical Examination of the Relationships among Social Performance, Social Disclosure, and Economic Performance of U. S. Firms.

Academy of Management, 10(3), 540-557. <https://doi.org/10.2307/258135>

Wasim, R. (2019). CORPORATE (NON)DISCLOSURE OF CLIMATE CHANGE INFORMATION. *Columbia Law Review*, 119, 1311–1354.

Watts, R. L. & Zimmerman, J. L. (1978). Towards a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards. *The accounting Review*, 53(1), 112-134.

Vedlegg 1: NSD-godkjenning

12.5.2021

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Rapportering av klimarisiko i oppdrettsnæringen i Norge

Referansenummer

824928

Registrert

02.02.2021 av Marius Femundshyten Nyvoll [REDACTED]

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for økonomi (ØK) / NTNU Handelshøyskolen

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Per Ståle Knardal, [REDACTED]

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Marius Femundshyten Nyvoll, [REDACTED]

Prosjektperiode

01.02.2021 - 30.09.2021

Status

09.02.2021 - Vurdert

Vurdering (1)

09.02.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 09.02.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

Det er obligatorisk for studenter å dele meldeskjemaet med prosjektansvarlig (veileder). Det gjøres ved å trykke på "Del prosjekt" i øvre venstre hjørne av meldeskjemaet.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å

melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 30.09.21.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Informasjonsskriv

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

«Rapportering av miljø- og klimarisiko i oppdrettsnæringen i Norge»

Bakgrunn og formål:

Vi er to studenter ved NTNU Handelshøyskolen som skriver masteroppgave innen regnskap og revisjon. Vi ønsker å se nærmere på hvordan mellomstore og store selskaper innenfor oppdrettsnæringen i Norge vurderer og tar stilling til miljø – og klimarisikoer (for eksempel økt havtemperatur, ekstremvær, lakselus og dødelighet som skyldes klimaendringer) i sin rapportering. Det stilles svært få krav til rapportering av miljø – og klimarisiko i Norge. Likevel er det økt fokus på rapportering av miljø – og klimarisiko, og spesielt internasjonalt med blant annet EU som en pådriver. Vi ønsker å undersøke hvordan miljø – og klimarisiko rapporteres i dag, hvorfor rapporteringspraksisen er som den er, og nytten av miljø – og klimarisiko i rapporteringen til selskaper. I den forbindelse ønsker vi at deres selskap deltar i studien.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi har gjennomført en dokumentstudie av årsrapporter hvor selskapene er valgt ut fra kriteriene næringskode, antall ansatte, omsetning og konsernstruktur. Etter å ha gjennomgått deres årsrapport, synes vi det hadde vært interessant å intervjuere deres selskap.

Hva innebærer det for deg å delta?

Studien innebærer en dokumentanalyse av selskapets årsrapporter, samt et intervju på ca. 30 – 45 minutter. Spørsmålene i intervjuet vil handle om selskapets forhold til miljø – og klimarisiko. Vi ser på den rapporteringen og spørsmålene vil være knyttet til vurderingene bak det som fremkommer av årsrapporten. I tillegg vil det bli spørsmål om hvor i organisasjonen slike vurderinger tas, og hvordan selskapet ser for seg rapportering av miljø – og klimarisiko i fremtiden. Intervjuet vil foregå over teams eller Zoom og det blir tatt opptak av intervjuet.

Vedlegg 3: Intervjuguide

Intervjuguide

Bakgrunnsinformasjon

- Hvilken stilling har du i selskapet?
- Hvor mange år har du jobbet i selskapet?
- Hvilken faglig bakgrunn har du?
- Hva legger dere i begrepet miljø - og klimarisiko?

Hvordan

- Hvordan er deres rutiner på innarbeidelse av miljø – og klimaopplysninger i deres årsrapport?
- Bruker dere noen form for veiledere, rammeverk eller lignende, i arbeidet med hva som skal rapporteres om miljø – og klimarisiko? Hvilke i så fall?
- Gjennomfører dere regnskapsmessige vurderinger og estimeringer hvor miljø – og klimarisiko inngår?

Hvorfor

- Anser dere miljø – og klimarisiko som relevant for deres rapportering?
- Hva er de viktigste årsakene til at dere rapporterer som dere gjør om miljø – og klimarisiko?
- Det er lite lover som regulerer rapportering av miljø – og klimarisiko, synes dere det hadde vært enklere å rapportere dersom det hadde vært klarere regler/retningslinjer på området?
- Oppfatter dere at det er en forventning fra eksterne parter (for eksempel kunder, leverandører, bransjen, det offentlige, kreditorer, investorer, osv.) om rapportering av miljø – og klimarisiko?
- Vi deler inn i fysisk risiko og overgangsrisiko, er det en av risikoene dere retter størst oppmerksomhet mot?
- Hvilke(n) miljø – og klimarisiko(er) vil dere anse som størst for deres selskap?

Relevans/nytte

- Hvem anser dere som brukerne av årsrapporten?
- Tror du/dere nytten til regnskapet blir størst hvis regelverket knyttet til rapportering av miljø – og klimarisiko er fleksibelt, slik at hvert selskap kan tilpasse rapporteringen til seg selv, eller hvis regelverket er standardisert, slik at kravet til rapportering er likt for alle selskaper?
- Føler du/dere at det som fremkommer av årsrapporten reflekterer deres interne syn og arbeid med miljø – og klimarisiko?

Vedlegg 4: Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Rapportering av miljø- og klimarisiko i oppdrettsnæringen i Norge», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Velg ett av alternativene:

at opplysninger om selskapet publiseres slik at selskapet kan gjenkjennes

at opplysningene om selskapet anonymiseres

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 30.09.21

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 5: Oversikt selskap og klimarisikoer

Selskap	Antall klimarisikoer rapportert	Selskapsform
Grieg Seafood	28	Allmennaksjeselskap
Selskap 44	24	Allmennaksjeselskap
Selskap 28	16	Allmennaksjeselskap
Selskap 43	15	Aksjeselskap
Selskap 24	14	Allmennaksjeselskap
Selskap 27	11	Allmennaksjeselskap
Selskap 31	4	Aksjeselskap
Selskap 38	3	Aksjeselskap
Selskap 5	3	Aksjeselskap
Selskap 13	3	Aksjeselskap
Selskap 9	3	Allmennaksjeselskap
Selskap 16	3	Aksjeselskap
Selskap 33	2	Aksjeselskap
Selskap 41	2	Aksjeselskap
Selskap 7	2	Aksjeselskap
Selskap 45	2	Aksjeselskap
Selskap 6	2	Aksjeselskap
Selskap 37	2	Aksjeselskap
Selskap 34	2	Aksjeselskap
Selskap 19	2	Aksjeselskap
Selskap 11	2	Aksjeselskap
Selskap 18	1	Aksjeselskap
Selskap 4	1	Aksjeselskap
Selskap 20	1	Aksjeselskap
Selskap 35	1	Aksjeselskap
Selskap 3	1	Aksjeselskap
Selskap 17	1	Aksjeselskap
Selskap 36	1	Aksjeselskap
Selskap 21	1	Aksjeselskap
Selskap 15	0	Aksjeselskap
Selskap 10	0	Aksjeselskap
Selskap 14	0	Aksjeselskap
Selskap 2	0	Aksjeselskap
Selskap 39	0	Aksjeselskap
Selskap 1	0	Aksjeselskap
Selskap 22	0	Aksjeselskap
Selskap 12	0	Aksjeselskap
Selskap 30	0	Aksjeselskap

Selskap 42	0	Aksjeselskap
Selskap 40	0	Aksjeselskap
Selskap 23	0	Aksjeselskap
Selskap 26	0	Aksjeselskap
Selskap 32	0	Aksjeselskap
Selskap 8	0	Aksjeselskap
Selskap 29	0	Aksjeselskap
Selskap 25	0	Aksjeselskap

Vedlegg 6: Oversikt klimarisikoer og sted

Klimarisiko	Nevnes i noter	Nevnes i styrets årsberetning	Nevnes annet sted	Sum
Sykdom på fisk, og alger	5	21	7	33
Lakselus	3	18	6	27
Fiskedødelighet	8	4	6	18
Generelle endringer i lov/rammebetingelser	2	8	2	12
Endring havtemperatur på kort sikt	0	5	4	9
Skattemessige endringer for næringen	0	6	2	8
Produksjonsregulering (trafikklyssystemet)	0	4	3	7
Ekstremvær	0	3	3	6
CO2-avgift	0	2	3	5
Rømming av fisk som følge av klima	0	1	3	4
Økt havtemperatur på lang sikt	0	2	1	3
Klima teknologisk utvikling hos konkurrenter	0	2	1	3
Tilgang på fôr/råvarer til fôr	0	1	2	3
Selskapets omdømme	0	1	2	3
Oksygennivå i vann/vannkvalitet	0	0	3	3
Økt havnivå	0	0	2	2
Nye krav fra kunder/leverandører	0	0	2	2
Is	0	0	1	1
Storm	0	0	1	1
Bølger	0	0	1	1
Jordskjelv	0	0	1	1
Naturkatastrofer	0	0	1	1
Sum	18	78	57	153

